

การวิเคราะห์จริยธรรมและกลวิธีนำเสนอจริยธรรมในวรรณกรรมคัดสรรจากหนังสือเรียนสาระ
การเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

สารนิพนธ์

ของ

มณฑิพา เครือเดียว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2551

การวิเคราะห์จริยธรรมและกลวิธีนำเสนอจริยธรรมในวรรณกรรมคัดสรรจากหนังสือเรียนสาระ
การเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

สารนิพนธ์

ของ

มณฑิพา เครือเตียว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิเคราะห์จริยธรรมและกลวิธีนำเสนอจริยธรรมในวรรณกรรมคัดสรรจากหนังสือเรียนสาระ
การเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

บทคัดย่อ

ของ

มณฑิพา เครือเดียว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2551

มณฑิพา เครือเดียว. (2550). การวิเคราะห์จริยธรรมและกลวิธีนำเสนอจริยธรรมในวรรณกรรม

คัดสรรจากหนังสือเรียนสาระ การเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์
ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา 4-6. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: อาจารย์ พรธาดา สุวัธนวิช.

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมและกลวิธีนำเสนอจริยธรรมในวรรณกรรมคัด
สรรจากหนังสือเรียนสาระ การเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 89 เรื่อง โดยใช้การศึกษาเอกสารและนำเสนอผลการศึกษาเป็นแบบ
พรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ในวรรณกรรมคัดสรรมีจริยธรรม 11 ประการ จากจริยธรรม 13 ประการที่
กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีในหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ จริยธรรมด้านความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ความใฝ่รู้ ความอดทน ความขยัน
ความเสียสละ ความสามัคคี ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ความ
ยุติธรรม ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย ส่วนจริยธรรมที่ไม่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้เลย
คือ จริยธรรมด้านความประหยัด และความซื่อสัตย์สุจริต และมีจริยธรรมที่เพิ่มเติมขึ้นมา คือ
จริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากร ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง และการเลือกคบ
เพื่อน

กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมมี 7 กลวิธี เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ กลวิธีนำเสนอ
โดยการยกเรื่องเปรียบเทียบ กลวิธีการนำเสนอโดยการบรรยายความ กลวิธีการนำเสนอเชิงสั่งสอน กลวิธี
นำเสนอโดยการอธิบายความ กลวิธีนำเสนอโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ กลวิธีนำเสนอแบบเชิญชวน
และกลวิธีนำเสนอทางอ้อม

THE ANALYSIS OF ETHICS AND LITERARY TECHNIQUES IN LITERATURE
SELECTED OUTSTANDING FROM THE ELEMENTARY UPPER GRADES (GRADES 4-6)
THAI TEXTBOOKS

AN ABSTRACT
BY
MONTIPA KRUATIEW

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements For the
Master of Education Degree in Thai
at Srinakharinwirot University
May 2008

Montipa Kruatiew. (2008). *The Analysis of Ethics and Literary Techniques in Literature Selected Outstanding from the Elementary Upper Grades (Grades 4-6) Thai Textbook*. Master's Project (Thai). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Ajarn Porntada Suvattanawanich.

This master's project aimed to do an analytical study on ethics and techniques in presenting ethics in literature from *the Elementary Upper Grade (Grades 4-6) Thai Textbook* in the Substance of Basic Learning: series of Language for Life and Literary Interaction. Eighty-nine stories in the above-mentioned textbook were used as the data of the study. The data were analyzed and descriptively presented.

Findings showed that there were eleven principles of ethics out of the thirteen required by the Ministry of Education to be included in the Thai textbook aimed to instill and build up desirable characteristics. These characteristics listed from the most frequently found to the least frequently found in the textbook are kindness and compassion, gratefulness, aspiration to seek knowledge, patience, diligence, devotion and sacrifice, unity, possessing and conforming to customs and traditions, fairness, responsibility, and discipline. The principles that are not found in this book are frugality and honesty. The ethical principles added to the textbook are appreciation of the value of resources, courage and self-confidence, and ways to choose good friends.

The techniques used in presenting ethics in order of frequency are comparing, explaining, didactic teaching, describing, using similes and metaphors in comparing, persuading, and implying or indirect presenting the specific principle of ethics.

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมและกลวิธีนำเสนอจริยธรรมในวรรณกรรมคัดสรรจากหนังสือเรียนสาระ การเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 89 เรื่อง โดยใช้การศึกษาเอกสารและนำเสนอผลการศึกษาเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ในวรรณกรรมคัดสรรมีจริยธรรม 11 ประการ จากจริยธรรม 13 ประการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีในหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ จริยธรรมด้านความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ความใฝ่รู้ ความอดทน ความขยัน ความเสียสละ ความสามัคคี ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย ส่วนจริยธรรมที่ไม่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้เลยคือ จริยธรรมด้านความประหยัด และความซื่อสัตย์สุจริต และมีจริยธรรมที่เพิ่มเติมขึ้นมา คือ จริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากร ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง และการเลือกคบเพื่อน

กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมมี 7 กลวิธี เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ กลวิธีนำเสนอโดยการยกเรื่องเปรียบเทียบ กลวิธีการนำเสนอโดยการบรรยายความ กลวิธีการนำเสนอเชิงสั่งสอน กลวิธีนำเสนอโดยการอธิบายความ กลวิธีนำเสนอโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ กลวิธีนำเสนอแบบเชิญชวน และกลวิธีนำเสนอทางอ้อม

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การวิเคราะห์จริยธรรมและกลวิธีนำเสนอจริยธรรมในวรรณกรรม
คัดสรรจากหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุติภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2
ชั้นประถมศึกษา 4-6 ของ มณฑิพา เครือเตียว ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(อาจารย์ พรธาดา สุวณฺณวนิช)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(อาจารย์ พรธาดา สุวณฺณวนิช)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อาจารย์ พรธาดา สุวณฺณวนิช)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวดี ภูประดิษฐ์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ พัทยา จิตต์เมตตา)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ เฉลียวศรี พิบูลชล)

วันที่ 29 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความเมตตาและช่วยเหลือให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีจาก อาจารย์พรธาดา สุวธนวนิช อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์ และอาจารย์พัทยา จิตต์เมตตา กรรมการสอบสารนิพนธ์ที่กรุณาเสียสละเวลาให้คำชี้แนะข้อบกพร่องในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ผู้วิจัยจนสามารถนำมาเป็นประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตสาขาวิชาเอกภาษาไทยทุกคน ที่คอยให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่ที่ให้กำเนิดและเลี้ยงดูด้วยความรัก ความห่วงใยตลอดมา รวมทั้งขอขอบคุณพี่น้องทุกคน และขอขอบคุณคุณรัตนา คุณรังสิมา คุณไพเราะ และคุณชุลีมาศ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจให้การทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

มณฑิพา เครือเตียว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า.....	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรม.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จริยธรรมในวรรณกรรม.....	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมสำหรับเด็กและแบบเรียน.....	20
3 วิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทวรรณกรรมคัดสรร.....	24
จริยธรรม 13 ข้อ ของหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หลักสูตร	
ประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.....	24
ความใฝ่รู้.....	24
ความขยัน.....	30
ความอดทน.....	33
ความมีระเบียบวินัย.....	37
ความรับผิดชอบ.....	39
ความสามัคคี.....	39
ความเสียสละ.....	41
ความเมตตากรุณา.....	43
ความกตัญญู.....	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
ความยุติธรรม.....	57
ความเป็นผู้มีวิวัฒธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี.....	58
จริยธรรมอื่นๆ.....	60
การรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ.....	60
ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง.....	62
การเลือกคบเพื่อน.....	64
4 กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมคัดสรร.....	66
กลวิธีการนำเสนอโดยการอธิบายความ.....	66
กลวิธีการนำเสนอโดยการบรรยายความ.....	70
กลวิธีนำเสนอเชิงสั่งสอน.....	76
กลวิธีการนำเสนอทางอ้อม.....	80
กลวิธีการนำเสนอแบบเชิญชวน.....	82
กลวิธีการนำเสนอโดยยกเรื่องเปรียบ.....	85
กลวิธีการนำเสนอโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ.....	96
5. สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	100
สรุปผลการศึกษา.....	100
อภิปรายผล.....	104
ข้อเสนอแนะ.....	105
บรรณานุกรม.....	106
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	110

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จริยธรรมเป็นเครื่องมือกล่อมเกลามนุษย์ให้มีความประพฤติดี ทั้งกาย วาจา และใจ อันจะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ตลอดจนความเจริญรุ่งเรือง และความมั่นคงของชาติ จริยธรรมจึงเป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนจะต้องยึดถือปฏิบัติ เพื่อไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน และเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม สามารถสร้างสรรค์คุณประโยชน์ต่างๆ แก่ตนเองและประเทศชาติได้อย่างมีหลักการและแนวทางที่ถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม ในสังคมปัจจุบันมีปัญหจริยธรรมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะปัญหาจริยธรรมในเด็กและเยาวชน ดังปรากฏในสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวันว่า มีการกระทำผิดของเด็กในหลากหลายลักษณะและมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

จริยธรรมของเด็ก เป็นผลมาจากการอบรมสั่งสอนจากผู้ใกล้ชิด หากเด็กได้รับการอบรมสั่งสอนในทางที่ดีงาม เด็กก็จะมีจริยธรรมสูง และในทางตรงกันข้าม หากเด็กได้รับการอบรมสั่งสอนในทางที่ไม่เหมาะสม เด็กก็จะมีจริยธรรมต่ำ

ครูในระดับชั้นประถมศึกษาเป็นบุคคลหนึ่งที่ใกล้ชิดกับตัวเด็กมาก และมีบทบาทโดยตรงในการปลูกฝังจริยธรรม ซึ่งการปลูกฝังจริยธรรมจะทำให้เด็กมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต

หนังสือเรียนเป็นสื่อการสอนของครูที่นำเสนอเฉพาะเรื่องราวที่ดี มีการสอดแทรกจริยธรรมในบทเรียนต่างๆ ให้อย่างเหมาะสม ซึ่งถ้าครูและนักเรียนเข้าใจถึงจริยธรรมที่สอดแทรกอยู่ในหนังสือเรียนได้ลึกซึ้งเพียงใด หนังสือเรียนก็จะมีประโยชน์มากขึ้นเพียงนั้น ช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หนังสือเรียนในปัจจุบันมีหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ด้วยกัน แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีจุดมุ่งเน้นที่ต่างกันไป

หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรม ปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหนังสือเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่มีบทบาทสำคัญมากในการปลูกฝัง กระตุ้นจิตสำนึกความเป็นไทย คุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม โดยผ่านการคัดเลือกแล้ว ล้วนแต่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นด้านรูปแบบ การสื่ออารมณ์ ความคิดที่จะอบรมสั่งสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ คณะผู้เรียบเรียงได้คัดค้น ออกแบบแนวทางการนำเสนอเนื้อหาให้น่าสนใจ โดยคำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ของ

นักเรียนในช่วงชั้น วย ประสบการณ์ และพื้นฐานของแต่ละคน ทั้งในฐานะที่เป็นนักเรียน เป็นสมาชิกของครอบครัว สถานศึกษาหรือแหล่งเรียนรู้และชุมชนทางสังคมที่เกี่ยวข้อง

หนังสือเล่มดังกล่าวนี้มีเนื้อหา 12 บท แต่ละบทประกอบด้วย คำหลัก วรรณกรรมคัดสรร และ บทปฏิสัมพันธ์ คำหลักคือการนำคำมาชุดหนึ่งที่มีความสำคัญกับหัวข้อหรือแนวคิดหลักของบทเรียน นั้น ซึ่งจะปรากฏในเนื้อหาของวรรณกรรมคัดสรรเรื่องต่างๆ ส่วนวรรณกรรมคัดสรรประกอบด้วย ภาสิต คำพังเพย เพลงกล่อมเด็ก บทร้องเล่นของเด็ก บทดอกสร้อย นิทานและตำนานพื้นบ้าน นิทาน นานาชาติ ความเรียงและวรรณกรรมของเพื่อนหรือข้อเขียนของเด็กวัยเดียวกัน และในบทปฏิสัมพันธ์ คือการตั้งคำถามให้นักเรียนได้ขบคิดโดยโยงแนวคิดของบทเรียนไปสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันงานเขียน เหล่านี้ล้วนมีแนวคิดในกรอบของบทเรียน จะเห็นได้ว่าหัวใจสำคัญของการเรียนจากการอ่านอยู่ในบท วรรณกรรมคัดสรรอันประกอบด้วยงานเขียนที่มีคุณค่าและปลูกฝังจริยธรรมโดยมุ่งแทรกจริยธรรมด้าน ต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับจิตวิทยาการเรียนรู้มากกว่าการสอนโดยตรง เพื่อเสริมสร้างเด็กไทยให้ เป็นเด็กดี มีคุณธรรมที่พึงประสงค์ เติบโตและพัฒนาตนเองให้เป็นคนไทยที่มีคุณธรรม เคารพในความ แตกต่าง เคารพในสิทธิของผู้อื่น รักเพื่อนมนุษย์ และรักสันติภาพ ซึ่งเป็นภาระอันจำเป็นของโลก ปัจจุบันนี้ที่จะต้องอบรมสั่งสอน เพื่อการกลับสู่รากเหง้าของความดีงามที่มนุษย์มีและจำเป็นต้องมี นั่นคือการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิด และงอกงามขึ้นมาในกระบวนการเรียนทั้งโครงสร้าง หลักสูตร เนื้อหาวิชา และหนังสือเรียน ควรจะต้องตั้งขึ้นบนฐานความดีงามดังคำที่กล่าวว่า “เราต้อง หว่านเมล็ดพันธุ์แห่งจริยธรรมก่อนแล้วจึงค่อยเด็ดผลของวิชาการตามมา” (คณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน, 2548: บทนำเสนอ)

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าน่าจะได้วิเคราะห์บทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการ เรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ อย่างละเอียดในด้านกลวิธีการนำเสนอ และเนื้อหาการปลูกฝังจริยธรรมเพื่อให้ เห็นว่าบทเรียนต่างๆ เสริมสร้างคุณลักษณะอันดีให้แก่ผู้เรียนอย่างไร และสอดคล้องกับจริยธรรม และ คุณธรรมพื้นฐานที่หน่วยงานทางการศึกษากำหนดว่าควรปลูกฝังให้เยาวชนเพียงใด ผลการศึกษาจะ แสดงให้เห็นว่าในวิชาภาษาไทย บทเรียนในหนังสือเรียนที่ปลูกฝังจริยธรรมเป็นแนวทางให้ครู ภาษาไทยนำไปเสริมสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจริยธรรมที่ปรากฏในหนังสือ แบบเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมและกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ได้ทราบเกี่ยวกับจริยธรรม และกลวิธีนำเสนอจริยธรรมในวรรณกรรมคัดสรรว่ามีความสอดคล้องกับจริยธรรมที่กำหนดให้มีปรากฏในหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเพียงใด

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษารั้งนี้ จะวิเคราะห์วรรณกรรมคัดสรรเฉพาะด้านจริยธรรมในบทเรียนของหนังสือเล่มนี้ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 12 บท รวมทั้งสิ้น 89 เรื่อง ดังนี้

บทที่ 1 เกิดเพื่อก่อ

- 1.1 บทกวี “มาแต่ไหน..คนเอ๋ย”
- 1.2 บทเพลงร่วมสมัย “นกเขาเถื่อน”
- 1.3 เรื่องเล่าความรู้ “สัตว์ที่น่าเบื่อที่สุด”
- 1.4 ดำนานพื้นบ้าน “น้ำเต้าจุมุกควาย”
- 1.5 ดำนานนานาชาติ “หนี่ว เจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์”
- 1.6 ความเรียงร้อยแก้ว “คุณค่าชีวิต”
- 1.7 วรรณกรรมของเพื่อน “ดวงสีคำใช้เขาของมันขุดดิน”

บทที่ 2 มองคน มองโลก

- 2.1 บทกวี “มองอย่างมีความหวัง”
- 2.2 บทกวี “กลัวหาย”
- 2.3 บทเพลง “ข้างคาวกินกลัว”
- 2.4 นิทานพื้นบ้าน “เจ้าชายกบ”
- 2.5 นิทานนานาชาติ “หอยวิเศษ”
- 2.6 ความเรียงร้อยแก้ว “การมองโลกในแง่ดี”
- 2.7 ความเรียงร้อยแก้ว “ตาบอดคลำช้าง”
- 2.8 วรรณกรรมของเพื่อน “กลัวผจญภัย”

บทที่ 3 พืชพันธุ์ธัญญาหาร

- 3.1 บทอธิษฐานประกอบพิธีกรรม “จงไปจากไร้เถิด”
- 3.2 บทเจริญขวัญข้าว “ขวัญข้าวอย่าหนีไปไหน”
- 3.3 นิทานพื้นบ้าน “ปลาช่อนครึ่งตัว”
- 3.4 คำนานนาชาติ “เทพเสินหนง : บิดาแห่งการเกษตร”
- 3.5 วรรณกรรมร่วมสมัย “มนุษย์ใจร้าย”
- 3.6 บทร้อยกรองร่วมสมัย “ความรักของต้นไม้”
- 3.7 วรรณกรรมของเพื่อน “ไปไม้และต้นไม้อันสวยงาม”
- 3.8 ความเรียงร้อยแก้ว “ความสอดคล้องประสานเป็นความงาม”

บทที่ 4 นานาชีวิต

- 4.1 บทเพลงร่วมสมัย “हनอนเต็มขึ้น”
- 4.2 บทกวีร่วมสมัย “ตนเตือนตน”
- 4.3 บทกวีร่วมสมัย “ในข่าย”
- 4.4 เรื่องเล่าร่วมสมัย “หนังสือวิเศษ”
- 4.5 นิทานพื้นบ้าน “ท้าวเต๋าน้อย”
- 4.6 นิทานพื้นบ้าน “ท้าวหอยโข่ง”
- 4.7 วรรณกรรมร่วมสมัย “กระรอก”
- 4.8 วรรณกรรมของเพื่อน “ช่อดอกกุหลาบวางอยู่กับดอกไม้อื่น”
- 4.9 สังเกตชีวิตผู้คนรอบข้าง “วันยุ่งๆ”

บทที่ 5 เก็บตะวัน

- 5.1 ร้อยกรองร่วมสมัย “อย่ายอมแพ้”
- 5.2 บทกวีโบราณ “หัวใจนักปราชญ์”
- 5.3 บทกวีร่วมสมัย “แดดละไม”
- 5.4 บทเพลงร่วมสมัย “เก็บตะวัน”
- 5.5 นิทานพื้นบ้าน “ประลองปัญญา”
- 5.6 นิทานพื้นบ้าน “กว้างเป็นไข่”
- 5.7 เรื่องเล่าความรู้ “เกมดาวดวงน้อย”
- 5.8 วรรณกรรมของเพื่อน “จอมยุทธ์ฝ่ามือไร้เทียมทานกับชายพเนจร”

- บทที่ 6 การคบเพื่อน
- 6.1 บทร้อยกรอง “เลือกคบเพื่อน”
 - 6.2 บทเพลงร่วมสมัย “ถึงเพื่อน”
 - 6.3 นิทานพื้นบ้าน “แม่นางเจียดกับแม่นางแก้ง”
 - 6.4 นิทานนานาชาติ “นักดนตรีแห่งเมืองเบรเมน”
 - 6.5 วรรณกรรมของเพื่อน “กระดาดห่อน้ำใจเพื่อน”
- บทที่ 7 หาญกล้า
- 7.1 วรรณกรรมร่วมสมัย “ร่อนน้ำ”
 - 7.2 วรรณกรรมร่วมสมัย “เสียง”
 - 7.3 บทเพลงร่วมสมัย “ดอกไม้ให้คุณ”
 - 7.4 บทเพลงในอดีต “เย้ยฟ้าท้าดิน”
 - 7.5 นิทานสัตว์ “ลิงเจ้าปัญญา”
 - 7.6 นิทานนานาชาติ “กระต่ายผู้ชาญฉลาด”
 - 7.7 วรรณกรรมนานาชาติ “คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ”
 - 7.8 วรรณกรรมของเพื่อน “กบน้อยช่างคิด”
- บทที่ 8 น้ำแรงอันหลังริน
- 8.1 บทกวี “เปิบข้าว”
 - 8.2 บทเพลงร่วมสมัย “รางวัล...แต่คนช่างฝัน”
 - 8.3 นิทาน “ลา”
 - 8.4 วรรณกรรมนานาชาติ “แม่หวังจะเก่งกล้า จงฝนทั้งเป็นเข็ม”
 - 8.5 นิทานพื้นบ้าน “ปู่โลโล”
 - 8.6 วรรณกรรมของเพื่อน “ลม”
- บทที่ 9 ชีวิตที่เลือกได้
- 9.1 บทกวี “พุ่มนี้”
 - 9.2 นิทานพื้นบ้าน “ตำนานบ่อเกลือ”
 - 9.3 ตำนานนานาชาติ “เทพแห่งการทอผ้า เทพธิดาจอห์นนี่”
 - 9.4 วรรณกรรมเยาวชน “ตำนานมังกรผู้พิทักษ์”

9.5 วรรณกรรมนานาชาติ “หอยทากผู้เจ็บแหลม”

9.6 บทเพลงร่วมสมัย “เพื่อมวลชน”

9.7 วรรณกรรมของเพื่อน “ต้นไม้สีเขียวยืนอยู่เฉยเฉย”

บทที่ 10 ถิ่นฐานบ้านเรา

10.1 บทกวี “เมืองไทยเรานี้”

10.2 บทเพลง “รักเมืองไทย”

10.3 นิทานพื้นบ้าน “มีข้าวพอกินแล้ว สิ่งอื่นก็ตามมา”

10.4 ความเรียงร้อยแก้ว “ดวงดาวดอกผักบุ้ง”

10.5 วรรณกรรมนานาชาติ “หลาคลองกวางและเอากอ”

10.6 วรรณกรรมของเพื่อน “ธรรมชาติ”

10.7 วรรณกรรมของเพื่อน “ความลับของต้นไม้ม่วง”

บทที่ 11 สายฝน

11.1 บทกวี “ความกรุณาปรานี”

11.2 นิทานนานาชาติ “แอ่งน้ำกับขนมปัง”

11.3 เรื่องเล่าร่วมสมัย “ข้างใต้ฝนปลอม”

11.4 เรื่องสั้นร่วมสมัย “แมงเอ๋ยแมงทับ”

11.5 บทเพลง “อ้ายคำ”

11.6 วรรณกรรมของเพื่อน “เสียงอังกาบร้องโต้ตอบกันในคืนฝนตก”

บทที่ 12 ผลิดอก ออกผล

12.1 บทกวี “เด็กน้อย”

12.2 บทกวี “ความคิด”

12.3 บทกวี “ภาษา ภาษิต คำกาพย์”

12.4 บทเพลง “อยากให้ความรัก”

12.5 นิทานพื้นบ้าน “วัวผู้สร้างโลก”

12.6 นิทานร่วมสมัย “บันไดสู่สวรรค์”

12.7 ความเรียงร้อยแก้ว “รอบรู้โลกกว้าง เห็นทางถูกผิด”

12.8 ความเรียงร้อยแก้ว “ศักยภาพของมนุษย์”

12.9 วรรณกรรมของเพื่อน “นกเขาไฟ”

12.10 วรรณกรรมของเพื่อน “มนุษย์คอมพิวเตอร์”

นิยามศัพท์เฉพาะ

วรรณกรรมคัดสรร เป็นบทวรรณกรรมที่สำนักงานคณะกรรมการได้เลือกสรรให้สอดคล้องกับวัย ชั้นปี และคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิเคราะห์จริยธรรมและกลวิธีนำเสนอที่ปรากฏในบทวรรณกรรมคัดสรรหนังสือเรียนวรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม คุณธรรมและกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรม โดยเน้นวรรณกรรมสำหรับเด็กในแบบเรียน
2. รวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูลวรรณกรรมคัดสรรบทที่ 1-12 จากหนังสือเรียนวรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
3. วิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือวรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยอาศัยหลักเกณฑ์การวิเคราะห์จริยธรรมที่ใช้ในหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2533) ของกระทรวงศึกษาธิการ 13 ประการ ได้แก่ 1) ความใฝ่รู้ 2) ความขยัน 3) ความอดทน 4) ความประหยัด 5) ความซื่อสัตย์สุจริต 6) ความมีระเบียบวินัย 7) ความรับผิดชอบ 8) ความสามัคคี 9) ความเสียสละ 10) ความเมตตา กรุณา 11) ความกตัญญู กตเวทิตา 12) ความยุติธรรม 13) ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี
4. วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมในวรรณกรรมคัดสรร
5. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

นอกจากนั้นผู้วิจัยจะได้นำเกณฑ์จริยธรรมและคุณธรรมตามทีผู้รู้ได้แสดงไว้ในเอกสารต่างๆ โดยอาศัยการตีความจากเนื้อเรื่องมาพิจารณาด้วย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยนี้ ผู้ศึกษาได้จำแนกวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ประเภท คือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์จริยธรรมในหนังสือเรียน ซึ่งจากศึกษาค้นคว้าพบว่ามีเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

2.1.1.1 ความหมายของจริยธรรม

คำว่า “จริยธรรม” เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง อย่างไรก็ดี ได้มีผู้รู้กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมไว้คล้ายๆกัน เช่น

นวลเพ็ญ และวีรยุทธ วิเชียรโชติ (2518: 27) ให้ความหมายของคุณธรรมว่าคุณธรรมคือ หลักของความดี และความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมทางศาสนาและทางวัฒนธรรม เป็นหลักที่บุคคลควรยึดมั่นไว้เป็นหลักประจำใจ เพื่อให้แนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าการประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันด้วยความสุข นำความเจริญให้กับตนเองและผู้อื่น เพื่อให้สังคมเป็นระเบียบและเป็นสุข

พุทธทาสภิกขุ (2521 : 3) ให้ความหมายของคำจริยธรรมตรงกับคำว่า Ethics ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึงความประพฤติที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

ภิญโญ สาร (2522 : 53) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรมคือคุณความดีที่ควรประพฤติ”

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 2) ได้กล่าวว่า จริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง หมายถึง ลักษณะทางสังคมประเภทต่างๆด้วย ลักษณะทางพฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม จะมีลักษณะที่สังคมต้องการให้อยู่ในสมาชิกของสังคมคือ พฤติกรรมที่สังคมชมชอบ สนับสนุน และผู้กระทำความผิดเกิดความพอใจ ว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสม ส่วนอีกประการหนึ่ง คือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัดออกไปให้พ้นจากสังคม ผู้มีจริยธรรมสูงคือ ผู้ที่ประพฤติประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย

กนก จันทร์จรัส (2525 : 8) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรม คือการประพฤติถูกต้องตามลักษณะของพลเมืองดี มีคุณภาพ มีบุคลิกลักษณะ อุปนิสัย และพฤติกรรมที่มีศีลธรรมตามความต้องการและความจำเป็นของประเทศชาติ”

การประชุมทางวิชาการที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 22 – 27 มกราคม 2523 ณ จังหวัดอุบลราชธานี (2532 : 22) ได้กำหนดความหมายของจริยธรรมที่พึงประสงค์ไว้ 11 ประการ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ หมายถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพันด้วยความ پاکเพียรและความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย อีกทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น
2. ความซื่อสัตย์ หมายถึงการประพฤติการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น
3. ความมีเหตุผล หมายถึงความสามารถใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ การรู้จักไตร่ตรองพิสูจน์ให้ประจักษ์ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจโดยไม่ผูกอารมณ์และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้
4. ความกตัญญูกตเวที หมายถึงการรู้บุญคุณตอบแทนคุณต่อผู้อื่น
5. การรักษาระเบียบวินัย หมายถึงการควบคุมความประพฤติให้ถูกต้องเหมาะสมกับจรรยา มารยาท ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม
6. ความเสียสละ หมายถึงการละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย ด้วยกำลังทรัพย์ ด้วยกำลังสติปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเองด้วย
7. ความสามัคคี หมายถึงความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันร่วมมือกันกระทำกิจการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
8. การประหยัด หมายถึงการใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุดไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รวมทั้งรู้จักระมัดระวังรู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอเหมาะพอควร
9. ความยุติธรรม หมายถึงการปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรงสอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผลไม่มีความลำเอียง
10. ความอดุสาหะ หมายถึงความพยายามเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

11. ความเมตตากรุณา

- เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข
- กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

กิริติ บุญเจือ (2534: 79) กล่าวว่า จริยธรรม (ethical rules) หมายถึง ประมวล กฎเกณฑ์ความประพฤติ ความมีจริยธรรม (ethicity) คือ สถานภาพทางจริยธรรม ศีลธรรม (morals) คือ ประมวลกฎเกณฑ์ความประพฤติของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง การมีจริยธรรม คือ สถานภาพทางจริยธรรม

ประกาศรี สีสอนไพ (2540 : 21 - 22) กล่าวถึงจริยธรรมว่า จริยธรรม หมายถึง หลัก ความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่า ทางจริยธรรมชี้ให้เห็นความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบหรือแบบแผนตามวัฒนธรรม ของบุคคลที่มีลักษณะจิตใจที่ดีงาม อยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำให้บุคคลมุ่งกระทำความดี ละเว้น ความชั่ว มีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความถูกต้องตามสมควรในการปฏิบัติตน เพื่ออยู่ใน สังคมอย่างสงบเรียบร้อยและเป็นประ โยชน์ต่อผู้อื่นคุณธรรมและมโนธรรมที่จะสร้างความ สัมพันธ์อัน ดี โดยมีสำนึกที่จะใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามค่านิยมพึงประสงค์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 291) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (2550: 15) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง หลักธรรมที่เป็นข้อ สำหรับประพฤติปฏิบัติเพราะธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมหรือหลักธรรมคำสอนอันเป็นแนวทางใน การประพฤติปฏิบัติของมวลมนุษย์ เป็นหลักชี้ทางเดินในชีวิตแห่งการต่อสู้เคลื่อนไหวได้ดีที่สุดใน การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นอันดับหนึ่ง

จากความหมายที่กล่าวมานี้ พอสรุปได้ว่า จริยธรรมหมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่ แสดงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้บรรลุถึงสภาพที่ดีทรงคุณค่าและความสงบสุขของสังคม

2.1.1.2 ประเภทและลักษณะของจริยธรรม

สาโรช บัวศรี (2522: 18) กล่าวว่าจริยธรรมมีโครงสร้างสำคัญอย่างน้อย 2 ข้อ คือ ศีลธรรม (Moral Value) สิ่งที่ดีเว้น สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ และคุณธรรม (Ethical Value) สิ่งที่เราควร ปฏิบัติ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน(2524:2-4) ได้แบ่งลักษณะของจริยธรรมออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาของจริยธรรม คือ สิ่งในแต่ละสังคม หรือหมู่เหล่าอบรมสั่งสอน ลูกหลานของตนว่าทำสิ่งนั้นดี ทำสิ่งนี้ไม่ดี ซึ่งจะปรากฏในรูปของการให้ ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ทำแล้วผู้ทำจะได้รับการสรรเสริญและส่งเสริม

และพฤติกรรมที่ทำแล้วจะถูกสังคมลงโทษเป็นเนื้อหาความรู้ทางศาสนา ทางกฎหมาย และระเบียบประเพณีของหมู่เหล่า อาจอยู่ในรูปค่านิยมของสังคม หรือทัศนคติของบุคคลและรูปของบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับคุณธรรมและประทุษกรรมต่างๆ เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความก้าวร้าว สันโดษ อิทธิบาทสี่ ฯลฯ ด้านเนื้อหาทางสังคมนี้แต่ละสังคมอาจแตกต่างกันได้มาก สิ่งที่สังคมหนึ่งว่าดีควรทำ อีกสังคมหนึ่งอาจไม่สนับสนุน เพราะเห็นเป็นสิ่งไม่จำเป็นหรือน่ารังเกียจ

2. ด้านโครงสร้างของจริยธรรม ได้มีการสร้างหลัก หรือจัดตั้งจริยธรรมเป็นประเภทต่างๆ หลักหรือประเภทที่ใช้นี้จะแสดงถึงความเจริญทางจริยธรรมเป็นขั้นๆ ไปตั้งแต่ขั้นต่ำสุดไปจนถึงขั้นสูงสุด การพิจารณาจริยธรรมทางด้านโครงสร้างนี้ยึดเหตุสูงในใจการเลือกกระทำเป็นสำคัญและเกิดจากการพิจารณาว่า การรู้การคิดของมนุษย์นั้น มีโครงสร้างเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางการคิดของเพียเจต์ กล่าวคือ มีผู้กล่าวว่าจริยธรรมของบุคคลนั้น มีบางส่วนที่ขึ้นอยู่กับความรู้คิดของบุคคลผู้ที่มีวุฒิภาวะทางจิตใจสูง จะมีจริยธรรมสูง ลักษณะทางด้านโครงสร้างของจริยธรรมนี้ คือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

สงบ ลักษณะ (2524: 33) กล่าวว่า แบ่งจริยธรรมออกเป็น 4 ระดับใหญ่ๆ เรียงจากต้น

ไปหาสูง ดังนี้

- ระดับ 1 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อผลประโยชน์บางประการของตนเอง หรือเพื่ออวดตา
- ระดับ 2 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อผู้อื่นในสังคมแคบๆ เช่น ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท
- ระดับ 3 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่ เช่น ชุมชน ประเทศชาติ มนุษยชาติ
- ระดับ 4 การกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดก็เพื่อความถูกต้องดีงามอันเป็นอุดมคติ หรืออุดมการณ์ในจิตใจที่เรียกว่าทำความดี เพราะอยากทำหรือทำความดีเพื่อความดี

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก (2530 : 2) แบ่งจริยธรรมออกเป็น 4

ประเภท คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม เป็นความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดจากสังคมของตนว่า การกระทำใดดี ควรกระทำ และการกระทำใดเลว ควรเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่ เหมาะสมมากน้อยเพียงใด

2. ทักษคติเชิงพฤติกรรม เป็นความรู้สึกรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะ หรือ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่าตนเองชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นๆเพียงใด ทักษคติเชิงจริยธรรมส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของคนในสังคมนั้นๆ จริยธรรมของแต่ละสังคมอาจเปลี่ยนแปลงได้ หากคนส่วนใหญ่ในสังคมมี ทักษคติไม่ดีต่อจริยธรรมข้อใดข้อหนึ่ง อาจมีการหาจริยธรรมใหม่มาทดแทน หรือถึงกับตัดจริยธรรมข้อนั้นทิ้งไปก็ได้เมื่อเวลาเปลี่ยนไป
3. เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นการใช้เหตุผลในการเลือกที่จะทำ หรือเลือกที่จะไม่ กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆของบุคคล แรงจูงใจดังกล่าวอาจ มาจากกฎของสังคม กฎของรัฐ กฎของศาสนา หรือมโนธรรมสำนึกของ บุคคล
4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นการแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือเว้น การแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคม พฤติกรรมดังกล่าว เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมาก เพราะการกระทำในทางที่ดีหรือเลวของ บุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกหรือความวุ่นวายของสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2533: ออนไลน์) จำแนกประเภทของจริยธรรมตามโครงสร้างหลักออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ จริยธรรมภายในและจริยธรรมภายนอก

จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่

1. ความคิดความรู้ทางจริยธรรม หมายถึงความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความรู้ได้ด้วยความคิด การมีความรู้ ว่า ในสังคมของตนนั้นถือว่าการกระทำใดควรกระทำ การกระทำใดควรละเว้น ลักษณะและพฤติกรรมใดเหมาะสมหรือไม่ เหมาะสมมากน้อยเพียงใด เป็นการเรียนรู้เรื่องเนื้อหาของจริยธรรมเป็นหลัก
2. อารมณ์ความรู้สึกทางจริยธรรม หมายถึง ความพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส ความรู้สึกของบุคคลว่าชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น เกิดความยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
3. เหตุผลทางจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลนี้จะเป็นแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆของบุคคล การที่บุคคลมีการกระทำที่คล้ายคลึงกัน

อาจมีจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกันได้เสมอ แต่การให้เหตุผลในทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นเครื่องแสดงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้น และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมต่างๆของบุคคลด้วย

จริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลประพฤติ แสดงออกมา โดยมีจริยธรรมภายในดังกล่าวข้างต้นเป็นรากฐาน จึงเป็นพฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูก หรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ แสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมนั้นๆในสังคม

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2533: ออนไลน์) กล่าวว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมมี 3 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่มีลักษณะสากลคือเหมือนกับพฤติกรรมในวัฒนธรรมหรือสังคมอื่นทั่วโลก
2. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เหมือนกับพฤติกรรมของกลุ่มชน ชุมชน หรือสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก
3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะคน ทำให้คนนั้นต่างกับคนอื่น เป็นปัจเจกบุคคล

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (2550: 9) แบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. จริยธรรมประเภทที่ควรบำเพ็ญ ได้แก่ กุศลธรรม กรรมฝ่ายดี
2. จริยธรรมที่ควรละเว้น ได้แก่ อกุศลกรรม กรรมฝ่ายชั่ว
3. จริยธรรมประเภทที่ควรวางเฉยได้แก่ อภัยกตธรรมกรรมกลางๆไม่ดีและไม่

ชั่ว

จากลักษณะและประเภทของจริยธรรมดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ลักษณะทางจริยธรรมอาจมองในด้านความรู้ ทักษะคติ เหตุผล พฤติกรรม เนื้อหา โครงสร้าง ศีลธรรม หรือด้านคุณธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและส่วนรวม ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ในสังคมเดียวกัน

2.1.1.3 หลักเกณฑ์การวิเคราะห์จริยธรรม

กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2521: 3 - 4) ได้กล่าวว่า คุณธรรมที่ควรปลูกฝังมีอยู่ 30 คุณธรรม คือ

1. การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย
2. ความเมตตากรุณา

3. การไม่โลภและไม่ขโมย
4. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
5. การไม่ละเมิดของรักผู้อื่น
6. การรู้จักความพอดี
7. การไม่พุดปดและไม่พุดบิดเบือน
8. การมีสัจจะและความจริงใจ
9. การไม่หลงและเสพลั้งเสพลิด
10. ความเป็นผู้มีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจ
11. ความเป็นผู้มีเหตุผล
12. ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว
13. ความขยันหมั่นเพียร
14. ความอดทน อดกลั้น
15. ความกล้าหาญ และความเชื่อมั่นในตนเอง
16. ความกตัญญูกตเวที
17. ความซื่อสัตย์สุจริต
18. การทำใจให้สงบมีสมาธิ
19. ความไม่เห็นแก่ตัว
20. ความประณีตและละเอียดถี่ถ้วน
21. ความรับผิดชอบ
22. ความมีน้ำใจเป็นธรรมไม่ลำเอียง
23. ความมีระเบียบวินัย และตรงต่อเวลา
24. การยอมรับความเปลี่ยนแปลง
25. มารยาท และนิสัยส่วนบุคคล
26. มารยาทในการแสดงความเคารพ
27. หลักธรรมในการอยู่ร่วมกัน
28. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม
29. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
30. การแก้ไขข้อบกพร่อง การปฏิบัติด้านจริยธรรมต่างๆ

สภาการศึกษาแห่งชาติ (2522: 25) ได้กล่าวถึง คุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเด็กไทย วัย 6-11 ปี โดยเริ่มตั้งแต่บ้าน ครอบครัวแล้ว โรงเรียน ชุมชน สื่อมวลชน และหน่วยราชการทุกแผนก ช่วยกันเสริมสร้างและปลูกฝัง คือ

1. การบังคับตนเอง การมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง
2. รับผิดชอบต่อสังคม เคารพระเบียบ เคารพกฎหมาย ขอบังคับ
3. ความเสมอภาค ความเป็นธรรมในสังคม รักษาและเคารพในสิทธิของผู้อื่น
4. ความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
5. ความซื่อสัตย์ ความไม่ฉ้อโกง ตรงไม่พูดเท็จ ให้อยู่ รักความจริง
6. ความกล้า มีความกล้ารักความจริง พูดความจริง กล้าที่จะมีความคิดเห็นของตนเอง รวมทั้งกล้าที่จะสู้กับความผิดเพื่อความถูกต้อง
7. การมีแนวคิดกว้าง มีความพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นที่ต่างจากตน
8. ความสามัคคี ความเป็นอันเดียวกันในการร่วมงานกับผู้อื่น
9. เข้าใจและมีหลักธรรมศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว รักสันโดษ รู้จักพอ
10. มีเมตตากรุณาและการให้อภัย
11. มีความ پاکเพียรและอดทน
12. รู้จักค่าของการทำงาน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีทักษะที่ดีต่องาน บริสุทธิทุกประเภท ค่าของคนอยู่ที่การทำงาน
13. รู้จักค่าของทรัพยากร รู้จักใช้ด้วยการประหยัด และการออม

กมล ทองธรรมชาติ (2525: 80 - 82) ได้กล่าวถึง คุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็ก และประชาชน เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติ คือ

1. ค่านิยมการปกครองระบบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
2. การมีระเบียบวินัย
3. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่
4. ความซื่อสัตย์สุจริต
5. การเสียสละเพื่อส่วนรวม
6. ความสามัคคี
7. การไม่โลภ ไม่ขโมย และไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตผู้อื่น
8. การละอาย และเกรงกลัวในการกระทำชั่ว
9. ความเชื่อมั่นในตนเองและมีเหตุผลในการกระทำ

กระทรวงศึกษาธิการ (2533: 21-28) ได้จำแนกหลักเกณฑ์การกำหนดจริยธรรมที่ใช้ในหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของกระทรวงศึกษาธิการออกเป็น 13 ประการ คือ

1. ความใฝ่รู้
2. ความขยัน
3. ความอดทน
4. ความประหยัด
5. ความซื่อสัตย์สุจริต
6. ความมีระเบียบวินัย
7. ความรับผิดชอบ
8. ความสามัคคี
9. ความเสียสละ
10. ความเมตตากรุณา
11. ความกตัญญูกตเวที
12. ความยุติธรรม
13. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมคุณธรรมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า คุณธรรมจริยธรรมที่ดั่งงามของสังคมไทยมีหลายประการด้วยกัน

ในการศึกษาครั้งนี้จะยึดจริยธรรมในหนังสือเรียนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กระทรวงศึกษาธิการ 13 ประการ มาเป็นแนวทางหลักในการศึกษาวิเคราะห์

2.1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรม

พรสุข บุญสุภา และรณณี เพชรคุปต์. (2518 : 25 - 27) กล่าวว่า กลวิธีการแต่งของกวีจะต้องพิจารณาประเด็นต่อไปนี้เป็นพื้นฐานสำคัญ

1. Diction หมายถึง การเลือกใช้คำและวิธีการให้ความหมายต่อคำศัพท์เหล่านั้น มี 2 ประการ คือ

1.1 Denotation หมายถึง การใช้คำตามความหมายโดยตรงในพจนานุกรม

1.2 Connotation หมายถึง การใส่ความหมายพิเศษในคำศัพท์นั้น นอกเหนือจากความหมายในพจนานุกรม

2. Imagery หมายถึง ภาพพจน์ที่ทำให้ผู้อ่านสร้างขึ้นขณะอ่านคำบรรยายของนักเขียน นักเขียนแต่ละคนมีวิธีสร้างภาพพจน์ต่างกันไป แบ่งได้ดังนี้

2.1 Literal Images คือวิธีการที่นักเขียนบรรยายเพื่อให้ผู้อ่านสามารถสร้างภาพพจน์ได้ตามความหมายในคำบรรยายโดยตรงด้วยวิธีการเลือกคำศัพท์ที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกด้านประสาทสัมผัสทั้งห้าคือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส

2.2 Figurative Images คือการใช้คำบรรยายเปรียบเทียบในเชิงอุปมาอุปไมยเพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ ผู้อ่านอาจไม่เข้าใจภาพพจน์ได้ทันที ต้องแปลความหมายตามศัพท์โดยตรงแล้วไปเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นๆ ผู้อ่านจึงเกิดความเข้าใจ วิธีสร้างภาพพจน์มีหลายแบบ เช่น Simile Metaphor หรือ Symbol

สุวินัย มกราพันธ์ (2525 : 162) กล่าวถึงกลวิธีการนำเสนอ ดังนี้

1. แสดงความหมายตรงไปตรงมา สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ
 - 1.1 เกี่ยวกับอารมณ์ส่วนตัว เช่น ความรัก ธรรมชาติ คน ฯลฯ
 - 1.2 เกี่ยวกับปัญหาจากภายนอก เช่น การถูกบีบบังคับจิตใจ การสร้างความหดหู่ ฯลฯ
2. การใช้สัญลักษณ์
3. เนื้อหาเร้าให้คิด
4. เน้นความคิดแบบสัจนิยม คือยึดความจริง อาจเป็นการสื่อปัญหาหรือความเป็นไปของสิ่งแวดล้อม หรือความเป็นไปของโลกในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2534 : 108) ได้กล่าวว่า กลวิธีนำเสนอในการประพันธ์ร้อยกรองที่ผู้แต่งนำมาใช้ เพื่อช่วยให้งานมีคุณค่าน่าสนใจหรือชวนให้ผู้อ่านอยากติดตามอ่าน มีดังนี้

1. เสนอแบบตรงไปตรงมา ทำให้ผู้อ่านจับความได้ง่าย
2. เสนอแบบให้ผู้อ่านตีความจากสัญลักษณ์ หรือความเปรียบ
3. เสนอด้วยวิธีซ้ำคำหรือซ้ำความ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน เพื่อเร้าความคิดหรือเรื่องราวให้ดูโดดเด่นเป็นเอกภาพ
4. เสนอด้วยวิธีการแสดงให้เห็นอาการเคลื่อนไหวทางกายและทางอารมณ์ คือความรู้สึกที่เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาของตัวละคร เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้นย่อมมีอารมณ์แปรปรวนเปลี่ยนไปตามความนึกคิดและสภาวะแวดล้อม

กลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมคือ กลวิธีด้านรูปแบบ ของบทวรรณกรรมแต่ละบท โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้ (การนำเสนอบทวรรณกรรม. 2550: ออนไลน์)

กลวิธีด้านรูปแบบหรือวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมมีหลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. ใช้รูปภาพ

2. ใช้สีในการนำเสนอ
3. ใช้การ์ตูนในการนำเสนอ
4. ใช้การจัดรูปแบบหน้ากระดาษ
5. ใช้การเล่นคำ
6. ใช้บทสนทนา
7. ใช้วิธียกตัวอย่างอธิบาย
8. ใช้การเล่าเรื่อง
9. ใช้การตั้งคำถาม
10. ใช้การชี้แนะโดยตรงหรือโดยอ้อม
11. ใช้วิธีการพลิกความคาดหมาย
12. ใช้ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะกับวัย
13. ใช้การอธิบายตามลำดับขั้น
14. ใช้วิธีชี้ผลลัพธ์ที่สัมพันธ์กัน
15. ใช้การเปรียบเทียบ
16. ใช้วิธีการอุปมาอุปไมย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จริยธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลวิธีในการนำเสนอวรรณกรรม

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จริยธรรมในวรรณกรรม

เฉลิม มากนวล (2517) วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และเปรียบเทียบนิทานชาดกกับนิทานอีสป” เพื่อศึกษาคุณค่าของนิทานทั้ง 2 ประเภท ที่มีผลต่อการสอนจริยธรรมแก่นักเรียนเฉพาะเรื่องสัตว์ที่เหมาะสมกับแต่ละระดับประถมศึกษาจากนิทานชาดกเรื่องสัตว์ 220 เรื่อง กับนิทานอีสปเรื่องสัตว์ 127 เรื่อง พบว่า ทั้งนิทานชาดกและนิทานอีสปมีคุณค่าโดยตรงในการสอนจริยธรรมและยังมีคุณค่าด้านอื่นๆ เช่น ด้านการศึกษา จิตวิทยา และสภาพสังคม กับทั้งสอนคุณธรรมต่างๆ เช่น ความกตัญญู หรือโทษของการขาดความกตัญญู การขาดความรอบคอบ การรักและช่วยเหลือเพื่อน การไม่มีสติหรือดีใจจนขาดสติ ความอดทน โทษของการโกงและขโมย เป็นต้น

วิจิตรา สุภากร (2523: 75 – 83) ได้วิเคราะห์หนังสืออ่านสำหรับเด็ก ด้านคุณธรรม จำนวน 103 เรื่อง แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ นิทานชาวบ้าน 38 เล่ม วรรณกรรมปัจจุบัน 40 เล่ม วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง 25 เล่ม ผลการศึกษาปรากฏว่า คุณธรรมด้านมารยาทและนิสัยส่วนบุคคล ความเมตตา กรุณา และหลักธรรมในการอยู่ร่วมกัน เป็นคุณธรรมที่ปรากฏในหนังสือสามประเภทมากที่สุด คุณธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดในหนังสือสามประเภทคือ คุณธรรมด้านความละเอียด และความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว คุณธรรมในด้านความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

จิตนา เกสรบัวขาว (2528) เรื่อง “วิเคราะห์คุณธรรมที่ปรากฏในหนังสือสำหรับวัยรุ่นอายุ 12-18 ปี ประเภทนวนิยายที่พิมพ์เป็นภาษาไทย” จำนวน 38 กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า คุณธรรมหลักของเรื่องที่ปรากฏมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ การให้ความเมตตา การคบคนดีเป็นมิตรและไม่คบคนชั่ว ซึ่งมีความถี่เท่ากับความขยันหมั่นเพียร ส่วนคุณธรรมหลักของเรื่องที่ไม่ปรากฏคือ การไม่ทำร้ายร่างกาย การไม่ละโมภและไม่ลักขโมย การไม่ประพฤติดุคในกาม ความสะอาด การไม่เล่นการพนัน ความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป ความมีระเบียบวินัย ความมีน้ำใจนักกีฬา ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความประหยัด ความกตัญญู กตเวทิตะ ความสุภาพอ่อนน้อม ความสามัคคี และความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

จุฑาทิพย์ ชีระภาค (2529) ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์จริยธรรมในหนังสืออ่านนอกเวลาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย” จำนวน 18 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า จริยธรรมด้านความเสียสละมีมากที่สุดและปรากฏอยู่ในนวนิยายทุกเรื่อง จริยธรรมที่ปรากฏน้อย ได้แก่ ความยุติธรรมและความสามัคคี องค์ประกอบที่ส่งผลต่อจริยธรรมได้เด่นชัดคือ การอบรมเลี้ยงดู การศึกษา และอายุ

จิราพร จิรบุญดิลก (2531: 304) ได้วิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของเด็กในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ จากหนังสือสำหรับเด็กที่คณะกรรมการประกวด โดยมีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ จากหนังสือสำหรับเด็กที่คณะกรรมการประกวด โดยมีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตัวละคร ที่มีบทบาทเด่น จากหนังสือสำหรับเด็กที่มีอายุ 11 – 14 ปี ประเภทบันเทิงคดี ที่คณะกรรมการประกวดจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2521 – 2528 จำนวน 28 เรื่อง ผลการศึกษาปรากฏว่าคุณลักษณะที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความเมตตา กรุณา รองลงมาคือ ความเสียสละ ความอดุสาหะ และการประหยัด ส่วนองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตัวละครที่มีบทบาทเด่น ได้แก่ องค์ประกอบทางกายภาพ ทางสภาพแวดล้อม และองค์ประกอบทางบุคลิกภาพ

รัชณี ศิริชัย (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “จริยธรรมที่เด็กได้รับจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยแลหนังสือการ์ตูน กรณีศึกษานักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสมฤดีสมุทรสาคร” โดยการวิเคราะห์ลักษณะและวิธีถ่ายทอดความหมายจริยธรรมที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย

และหนังสือการ์ตูนพบว่า วิธีถ่ายทอดความหมายจริยธรรมที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยมากที่สุดคือการถ่ายทอดในบทบรรยาย ส่วนหนังสือการ์ตูนใช้รูปภาพและคำบรรยายมากที่สุด ซึ่งภาพและคำบรรยายสามารถแยกแยะบุคลิกภาพที่เสริมจริยธรรมได้เด่นชัดมากขึ้น หนังสือแบบเรียนภาษาไทยปรากฏจริยธรรม 2 ประเภท คือจริยธรรมที่ควรส่งเสริม ได้แก่ ความกตัญญู การคบมิตร ความรักเพื่อน ความประหยัด ความขยันหมั่นเพียร และความมีสติปัญญา ส่วนพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับจริยธรรมที่ควรส่งเสริมคือความอกตัญญู ส่วนหนังสือการ์ตูนปรากฏจริยธรรม 2 ประเภท เช่นกัน คือจริยธรรมที่ควรส่งเสริม ได้แก่ ความกตัญญู ความรักเพื่อน ความกล้าหาญ ความมีน้ำใจต่อกัน ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ และความมีสติปัญญา ส่วนพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับจริยธรรมที่ควรส่งเสริม ได้แก่ การประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิตการหลงอำนาจ และลามกอนาจาร

ระพีพร นาสมหมาย (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ” ผลการศึกษาพบว่า คุณธรรม จริยธรรมที่พบมากที่สุดคือ ความคิด พิจารณา ไตร่ตรอง ส่วนคุณธรรม จริยธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ ความสงบเสงี่ยม

อัจฉริยา เข้มยี่ม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาผลการสอนโดยใช้แบบเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังการทดลองสูงเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมกับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยได้ใช้สื่อตามแนวการสอนของกรมวิชาการ จะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมสำหรับเด็กและแบบเรียน

ประเมิน เชียงเถียร (2522 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์” พบว่าการสร้างสรรค์วรรณกรรมของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์มีพื้นฐานมาจากสิ่งต่างๆ คือประสบการณ์และการศึกษาธรรมะ ทำให้บทร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์มีความไพเราะงดงามทางด้านรูปแบบจลนลักษณ์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ได้แต่งคำประพันธ์ดำเนินตามรูปแบบจลนลักษณ์ของกวีโบราณอย่างเคร่งครัด ส่วนด้านท่วงทำนองการแต่งเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์มีการเลือกใช้คำได้อย่างไพเราะและมีการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ การพรรณนาประกอบด้วยโวหารอุปมาอุปไมยและการใช้สัญลักษณ์

สมเกียรติ สุขรัตน์ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบร้อยกรองที่ตีพิมพ์ในนิตยสาร” ช่วง พ.ศ. 2526-2530 โดยได้วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของบทร้อยกรอง ด้านรูปแบบของบทร้อยกรองพบว่า ประเภทกลอนมากที่สุด รองลงมาเป็นกลอนเปล่า กาพย์ โคลง ฉันท์ และร่าย ด้านเนื้อหาของบทร้อยกรอง พบว่า มีเนื้อหาสะท้อนภาพสังคมมากที่สุด รองลงมาเป็นมีเนื้อหาสะท้อนอารมณ์ สะท้อนภาพการเมือง การปกครอง บทร้อยกรองปลุกใจ และบทร้อยกรองสวดิบุคคลและสถาบัน

ศิวะพรรณ โหรรกุล (2535: 160 - 162) ได้ศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กของวิริยะ สิริสิงห์ ประเภทบันเทิงคดี ในช่วงปี พ.ศ. 2515 – 2532 ในด้านองค์ประกอบ วิธีการเขียน การใช้ภาษา และคุณค่าของภาพประกอบ โดยใช้หนังสือทั้งหมด 38 เรื่อง ผลการศึกษาปรากฏว่า การศึกษาในด้านองค์ประกอบของเรื่องด้านแนวคิด ให้ประโยชน์ในด้านส่งเสริมประสบการณ์งานอาชีพ และแทรกคำสอนด้านคุณธรรม เพื่อปลูกฝังให้ผู้อ่านมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม โครงเรื่องมี 7 ลักษณะ คือ การผจญภัย การกีฬา งานอาชีพ ความรัก เรื่องลึกลับสอบสวน เกี่ยวกับสัตว์และเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ตัวละครแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ตัวละครที่เป็นมนุษย์และเทียบเท่ามนุษย์ ฉากในเรื่องมีความสมจริง ด้านกลวิธีการเขียนนิยมเปิดเรื่องโดยการบรรยายมากที่สุด การปิดเรื่องนิยมปิดเรื่องแบบสุชานาฏกรรมมากที่สุด การใช้ภาษาประกอบด้วยการใช้คำแสดงภาพ แสดงอาการ ใช้คำอุทานคำซ้อน การใช้สำนวนโวหาร คุณค่าของภาพประกอบมี 3 ประการ คือ ภาพช่วยเสริมแต่งให้วรรณกรรมน่าสนใจ ช่วยแปลความหมาย และภาพช่วยเสริมประสบการณ์

กฤษฎา พุ่มเกิด และคณะ (2542 : 63 - 64) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมที่ปรากฏในหนังสือสำหรับเด็ก.” ผลการศึกษาพบว่า หนังสือเด็กมีคุณธรรม 29 ประการ ด้านที่ปรากฏมากที่สุดคือคุณธรรมด้านความเมตตากรุณาและด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ส่วนคุณธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดคือด้านมารยาทและนิสัยส่วนบุคคล ในด้านกลวิธีนำเสนอคุณธรรมพบว่า มีการเสนอคุณธรรมโดยผ่านการตั้งชื่อเรื่องทั้งในทางตรงและทางอ้อม ผ่านการเล่าเรื่องโดยการบรรยายพฤติกรรมของตัวละคร และผ่านการสร้างบทสนทนา กลวิธีเหล่านี้ผู้เขียนมุ่งเสนอคุณธรรมแก่เด็กโดยผ่านองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและคุณธรรมต่างๆ ไปด้วย

พระมหาประหยัด ปัญญาโร (2542: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง “จริยธรรมที่ปรากฏในคำกลอน” ผลการศึกษาพบว่า จริยธรรมที่ปรากฏในคำกลอนมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ จริยธรรมด้านจารีต และจริยธรรมด้านหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จริยธรรมด้านจารีตที่ปรากฏในคำกลอน ผลการศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในคำกลอน พบว่า จริยธรรมด้านจารีต คำกลอนจะเน้นจริยธรรมของบุคคลในกลุ่มครอบครัวและเครือญาติมากกว่าจริยธรรมของกลุ่มบุคคลอื่น จริยธรรมด้านหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา คำกลอนจะเน้นคำสอนในเรื่องบุญกรรมมากกว่าคำสอนข้ออื่นๆ

รุ่งฤดี ภูษมศรี (2542: 153 - 157) ได้ศึกษาบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทยหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในฐานะวรรณกรรมสำหรับเด็ก ผล การศึกษา พบว่า ผู้เขียนใช้บทอ่านเป็นสิ่งที่น่าเด็กๆ ประพฤติตัวตามตัวละครที่ดี โดยใช้กลวิธีการเขียน แบบง่ายๆ ดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิทิน ส่วนสาระและคุณค่าพบว่า มีสาระและคุณค่ามากมาย ไม่ว่าจะเป็น ด้านจริยธรรม คุณธรรม ด้านการเรียนรู้ทางสังคม ด้านการบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์มีเจตคติที่ดี ทั้งยังช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต เสริมสร้างให้เด็กเป็นคนดีในสังคม

อรสาร หรดี (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองจากแบบเรียน ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” โดยได้วิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา และความมีคุณค่าของงาน ประพันธ์จากวรรณกรรมร้อยกรองในแบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชุดวรรณสาร วิจัยฉน์ วรรณลักษณะวิจารณ์ จำนวน 34 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า บทร้อยกรองทั้ง 34 เรื่อง มีความ หลากหลายในด้านรูปแบบการประพันธ์ คือ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทโคลง 8 เรื่อง ฉันท์ 7 เรื่อง กาพย์ 8 เรื่อง กลอน 9 เรื่อง ร่าย 1 เรื่อง และลิลิต 1 เรื่อง เนื้อหาให้ ข้อคิด คติธรรม ความรัก ความ คร่ำครวญ สรรเสริญ สดุดี และเทิดพระเกียรติ ซึ่งคุณค่าของงานประพันธ์พบว่าร้อยกรองให้คุณค่าทั้ง ทางด้านอารมณ์ สังคม คติธรรม และการดำเนินชีวิต

วิณา ต่างใจ (2546 : 74 - 93) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์บทร้อยกรองที่ได้รับรางวัล ‘การ ประชันกลอนสดประเภทประชาชน’ ของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ระหว่างปี พ.ศ. 2535 - 2544” ผล การศึกษาพบว่า ด้านกลวิธีนำเสนอมี 2 รูปแบบ คือ

1. การนำเสนอแบบตรงไปตรงมา
 - 1.1 การกล่าวเชิงพรรณนา
 - 1.2 การกล่าวเชิงสั่งสอน
 - 1.3 การกล่าวเชิงประชดประชัน
 - 1.4 การกล่าวเชิงเชิญชวน
 - 1.5 การกล่าวเชิงตำหนิ
2. การนำเสนอแบบให้ผู้อ่านตีความ แบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้
 - 2.1 การพรรณนาความโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ
 - 2.2 การสร้างสถานการณ์สมมุติ

ผลการศึกษาของ วิณา ต่างใจยังพบว่า การนำเสนอแบบตรงไปตรงมามีปริมาณมาก ที่สุด รองลงมาเป็นการนำเสนอแบบตีความโดยใช้โวหารภาพพจน์ เปรียบเทียบกับเนื้อเรื่องที่ นำเสนอ

บุษยมาศ บุญจิตติ (2549) ได้ศึกษา คำประพันธ์สำหรับเด็กก่อนวัยร่นรางวัล คณะกรรมการการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ : ลักษณะทางจริยธรรม กลวิธีนำเสนอ และการประเมิน พบว่า กลวิธีนำเสนอจริยธรรม ผู้แต่งใช้กลวิธีทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ กลวิธีด้านเนื้อหา ผู้แต่งเสนอ ด้วยการใช้นิทานเกี่ยวกับการสอนเด็กให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องกับความรักและธรรมชาติ กลวิธีด้านรูปแบบ ผู้แต่งนำเสนอด้วยนิทาน สำนวน สุภาษิต บทกล่อมเด็กและบทเด็กเล่น นิราศ คำเรื่องจริง ปริศนาคำทาย และสารคดี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าดังกล่าวมานี้ ได้ช่วยให้ผู้วิจัยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม หนังสือเรียน หลักเกณฑ์การวิเคราะห์จริยธรรม และแนวทางในการ วิเคราะห์หนังสือเรียนมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้อาศัยเป็นแนวทางในการวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏใน หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานชุดภาษาไทยเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

บทที่ 3

วิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทวรรณกรรมคัดสรร

วรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรม ปฐมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ไม่เพียงแต่มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาทักษะด้าน ภาษาไทยให้แก่นักเรียนเท่านั้น แต่ยังได้สอดแทรกจริยธรรมที่ต้องการให้นักเรียนได้รับจากการอ่าน ซึ่งในบทนี้จะศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมที่สอดแทรกในบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนเล่มนี้

3.1 จริยธรรม 13 ข้อ ของหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หลักสูตร ประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

จากเกณฑ์จริยธรรม 13 ข้อ ของหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่กำหนดโดย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า หนังสือเรียนสาระการ เรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิตเล่มนี้ มีการสอดแทรกจริยธรรมไว้จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ ใฝ่รู้ ความขยัน ความอดทน ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความเสียสละ ความ เมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ความยุติธรรม และความเป็นผู้มีวินัยธรรมและปฏิบัติตาม ขนบธรรมเนียมประเพณี แต่พบว่า ไม่มีจริยธรรมเพียง 2 ข้อ คือ จริยธรรมด้านความประหยัด และ ความซื่อสัตย์สุจริต สำหรับจริยธรรม 11 ข้อ ที่พบในบทวรรณกรรมคัดสรร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 ใฝ่รู้

ใฝ่รู้ หมายถึง ความต้องการศึกษาหาความรู้ ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนเพื่อ ทำให้ตนเองมีความรู้กว้างขวาง เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ และมีอนาคตก้าวหน้า

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต ที่ กล่าวถึงจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ทั้งหมด 10 เรื่อง ได้แก่ เรื่องนกเขาเถื่อน ตาบอดคลำช้าง หนังสือ วิเศษ หัวใจนักปราชญ์ ประลองปัญญา คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ เด็กน้อย รอบรู้โลกกว้างเห็นทาง ฤกษิต ความคิด ภาษา ภาษิต คำกาพย์ โดยมีรายละเอียดวิเคราะห์ได้ดังนี้

บทเพลงร่วมสมัย “นกเขาเถื่อน”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ดังข้อความต่อไปนี้

เจ้าต้องศึกษาวิชาให้มาก
ตั้งใจให้มันขยันอดทน

ความเป็นอยู่ลำบากเจ้าอาจสับสน
อ่อนน้อมถ่อมตนในสิ่งเป็นธรรม

จงมุ่งศึกษาวิชาที่หวัง
อย่าปล่อยวันให้ล่อยอย่าปล่อยใจเสียจน

เพื่อเป็นพลังแห่งสำเร็จผล
ลืมหัดลืมผลพิจารณา

(นกเขาเถื่อน : 5)

จากบทเพลงข้างต้นสอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยบทเพลงนี้มุ่งปลูกฝังให้ตั้งใจศึกษาวิชาให้มากๆ ด้วยความตั้งใจมั่นและขยันอดทน ความใฝ่รู้จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตอย่าปล่อยยให้วันเวลาผ่านไปเฉยๆ โดยไม่ได้เรียนรู้ที่จะพิจารณาเหตุและผลที่ได้มองเห็น

ความเรียงร้อยแก้ว “ตาบอดคลำช้าง”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ดังข้อความต่อไปนี้

การเรียนรู้อะไรควรจะเชื่อมโยงทั่วตลอด อาจจะต้องตั้งต้นที่ตรงไหนก็ได้ แต่อย่าหยุดเฉพาะตรงนั้น หรือติดตามรายละเอียดเรื่องนั้นลงไปทางเดียว แต่ให้โยงกลับไปที่ธรรมชาติทั้งหมดเป็นองค์รวมหรือบูรณาการ
การเรียนรู้อะไรเชื่อมโยงทำให้ความรู้แล่นตลอด ไม่ติดขัด ทำให้เกิดความแจ่มแจ้ง ทำให้เกิดความเป็นอิสระ ทำให้มีความเมตตาสูง เกิดมิติทางจิตวิญญาณขึ้น ความเชื่อมโยงทำให้เกิดพัฒนาทางจิตวิญญาณ

(ตาบอดคลำช้าง : 29)

วรรณกรรมเรื่องนี้ มุ่งส่งเสริมจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยชี้แนะว่า ควรรู้จักเชื่อมโยงความรู้ด้านต่างๆ เข้าด้วย อย่าหยุดการเรียนรู้ไว้เพียงเรื่องนั้นๆ เรื่องเดียว แต่ควรเชื่อมโยงความรู้ที่นั้นกลับมายังธรรมชาติ การเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกันทำให้ความรู้ต่างๆ แจ่มแจ้ง และเกิดการพัฒนาร่างกายด้านจิตวิญญาณ

เรื่องเล่าร่วมสมัย “หนังสือวิเศษ”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ดังข้อความต่อไปนี้

ก่อนจะหลับได้ยินแม่พูดว่า ถ้าอยู่บ้านเหงา ๆ ให้หยิบหนังสือนิทานสนุก ๆ ในห้องสมุดโรงเรียนมาอ่าน คราวหน้าแม่จะซื้อหนังสือจากในเมืองมาฝากด้วย

หลังจากพ่อแม่กลับไปทำงานในเมือง เด็กชายก็ไปห้องสมุดของโรงเรียน ห้องสมุดหน้าตาแปลกไปมาก ทั้งห้องมีหนังสืออยู่ไม่กี่เล่ม พอเข้าไปใกล้ ๆ อ้าว! หนังสือเหล่านั้นคือหนังสือวิเศษ มีปุ่มต่าง ๆ ให้กด

เขาคิดคำว่า นิทาน หนังสือก็กลายร่างเป็นหนังสือนิทาน มีปมต่าง ๆ ให้เลือก เช่น นิทานผจญภัย นิทาน ผันดี นิทานแม่เมด นิทานต่อสู้ นิทานเกี่ยวกับท้องฟ้า และนิทานเกี่ยวกับดวงดาว

(หนังสือพิเศษ : 57)

วรรณกรรมเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยปลูกฝังให้เด็กรู้จักไปหาซื้อ หนังสือนิทานสนุก ๆ ในห้องสมุดโรงเรียนมาอ่าน อันจะช่วยเปิดโลกแห่งจินตนาการให้กว้าง ขาว

บทกวีโบราณ “หัวใจนักปราชญ์”

กล่าวถึงลักษณะของนักปราชญ์ไว้ดังนี้

<u>เว้นวิจารณ์ว่างเว้น</u>	<u>สดับฟัง</u>
<u>เว้นที่ถามอันยัง</u>	<u>ไปรู้</u>
<u>เว้นเล่าลิตตสัง</u>	<u>เกตว่าง เว้นนา</u>
<u>เว้นดังกล่าวว่าผู้</u>	<u>ปราชญ์ได้ถาม</u>

(หัวใจนักปราชญ์ : 72)

บทกวีโบราณบทนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ฟังแล้วไม่ วิจารณ์ ไม่รู้จักถามในสิ่งที่อยากรู้ ไม่จดบันทึกสิ่งที่สังเกต ก็จะไม่วันเป็นนักปราชญ์ได้ เท่ากับบท กวีบทนี้บอกถึงคุณสมบัติของนักปราชญ์ว่า จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักวิจารณ์สิ่งที่ได้ฟัง ถามในสิ่งที่อยากรู้ และจดบันทึกในสิ่งที่ได้สังเกต

นิทานพื้นบ้าน “ประลองปัญญา”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้อยู่ในเนื้อหาของเรื่องตอนหนึ่งที่ยากพูดกับบุตรเจ้า เมืองสองคนที่เข้าร่วมแข่งขันการบังคับม้าว่า

ท่านทั้งสองมาจากตระกูลสูง ท่านคงมีความสามารถในการบังคับม้าศึกได้อย่างดีเยี่ยม ท่านลอง
ตรองดูสักหน่อยเถิดว่า ทำอย่างไรท่านจึงจะแสดงความสามารถของท่านให้เจ้าเมืองและชาวเมืองได้
ประจักษ์ตา ทำอย่างไรม้าของท่านจึงจะถึงหลักชัยภายหลังม้าของคู่แข่งขัน ขอท่านผู้มีปัญญาพิจารณา
ใคร่ครวญเรื่องที่ข้าพเจ้ากล่าวมาให้เกิด

เมื่อยากจากไป ชายหนุ่มทั้งสองต่างครุ่นคิดตามคำแนะนำของยากนั้น ในที่สุดเขาก็ตัดสินใจว่า ควรทำอย่างไรม้าของตนจึงจะถึงหลักชัยที่สุด ชายหนุ่มทั้งสองชวนกันชักม้าไปที่จุดเริ่มต้นของการ แข่งขันอีกครั้งหนึ่ง เขาสลับม้ากันขึ้น แล้วควบออกไปอย่างรวดเร็ว

(ประลองปัญญา : 76)

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ มุ่งสอนจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยยกนิทานประลองปัญญา ประกอบ อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ใช้ความคิดใคร่ครวญดูดังเช่นบุตรเจ้าเมืองทั้งสองคนได้คิดจากคำพูดของยาจกว่า จะทำอย่างไรจึงจะสามารถบังคับม้าให้เข้าเส้นชัยหลังสุด ในที่สุดก็คิดออกว่าต้องสลับม้ากันขึ้น

วรรณกรรมนานาชาติ “คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ตั้งข้อความต่อไปนี้

วันหนึ่งพระเจ้าพรหมดิดงค์นั้นคิดว่า หากพระองค์รู้คำตอบของปัญหา 3 ประการต่อไปนี้แล้ว พระองค์ก็จะทำอะไรไม่ผิดพลาดเลย คำถาม 3 ประการนี้คือ

เวลาไหนเหมาะสมที่สุดในการทำกิจแต่ละอย่าง

ใครคือคนสำคัญที่สุดที่ควรทำงานด้วย

อะไรคือสิ่งสำคัญที่สุดที่ควรทำตลอดเวลา

พระเจ้าพรหมดีให้ข่าวประกาศไปทั่วอาณาจักรของพระองค์ว่า ใครก็ตามที่สามารถจะตอบคำถาม 3 ข้อนี้ได้ จะได้รับรางวัลมหาศาล คนทั้งหลายเมื่อได้อ่านประกาศนั้นแล้ว ต่างก็พากันเดินทางมายังวังพระเจ้าพรหมดีทันที แต่ละคนก็มีคำตอบแตกต่างกันออกไป

พระเจ้าพรหมดีไม่พอใจคำตอบไหนเลยเพราะว่า มันแตกต่างกันไปหมด และก็เลยไม่มีใครได้รับรางวัล หลังคิดทบทวนอยู่หลายคืน พระเจ้าพรหมดีตัดสินใจที่จะไปหาฤๅษีตนหนึ่งที่อาศัยอยู่บนเขา

พระเจ้าพรหมดีเข้าไปหาแล้วตรัสว่า “ผมมาที่นี่เพื่อขอความช่วยเหลือจากท่าน ขอท่านช่วยแก้ปัญหา 3 ข้อของผม

(คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ : 117)

วรรณกรรมนานาชาติเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยการยกนิทานเปรียบเทียบ ซึ่งเห็นได้จากการที่พระเจ้าพรหมดีต้องการแสวงหาคำตอบของปัญหา 3 ประการข้างต้น จึงไปวประกาศหาผู้ที่ตอบคำถามได้ ไม่มีผู้ใดตอบคำถามได้ถูกใจ พระเจ้าพรหมดีจึงแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง โดยขอคำแนะนำจากฤๅษีที่เป็นผู้รู้

บทกวี “เด็กน้อย”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ตั้งข้อความต่อไปนี้

เด็กน้อย ค่อยค่อยก้าว

รู้เรื่องราวในโลกกว้าง

รู้ต้นปลายหนทาง

รู้สิ่งว่างหรือเต็มล้น

ในวัยเด็กช่างคิดฝัน

เลือกหาสาระอัน

บันทึกไว้ในจิตตรึง

(เด็กน้อย : 197)

บทกวีนี้ได้แทรกจริยธรรมด้านความรู้ โดยมุ่งสั่งสอนให้เด็กค่อยๆ เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ในโลกกว้าง สอนให้รู้จักเหตุและผล รู้ว่าสิ่งใดมีสาระ และจดจำไว้ในใจ

ความเรียงร้อยแก้ว “รอบรู้โลกกว้างเห็นทางถูกผิด”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความรู้ดังข้อความต่อไปนี้

ในสมัยก่อนนี้นักเรียนดีหมายถึงผู้ที่เอาแต่ท่องบ่นตำราเพื่อให้จดจำ ข้อความในตำรานั้นไปเขียนให้ถูกต้องในเวลาสอบ แล้วจะได้เลื่อนชั้นสำเร็จออกมาเป็นเจ้าคนนายคน ในสมัยนี้เห็นกันว่าที่เอาใจใส่เฉพาะตำราเรียนนั้นไม่ถูกต้อง จะต้องมีหนังสืออื่นประกอบและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มขึ้นอีก ที่ว่าตำราเรียนคับแคบเกินไปนั้นเข้าใจได้ง่ายคือ ตำราเรียนเขียนขึ้นตามหลักสูตร ซึ่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขซ้ำไม่ทันความเปลี่ยนแปลงของโลก ข้อที่สองมีความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอที่ไม่อยู่ในตัวเรา

(รอบรู้โลกกว้างเห็นทางถูกผิด : 206)

ความเรียงร้อยแก้วเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านการเป็นผู้รู้ โดยใช้ให้เห็นว่า การเรียนรู้เฉพาะในตำราเรียนนั้นยังไม่เพียงพอ จะต้องอาศัยหนังสืออื่นและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มเติมด้วย เพราะความรู้เฉพาะในตำราเรียนนั้นเขียนโดยมีหลักสูตร เน้นกำหนด การเปลี่ยนแปลงใดๆ อาจไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก และยังมีความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอ

บทกวี “ความคิด”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความรู้ดังข้อความต่อไปนี้

ความคิดคือรากฐาน

คือสะพานแห่งความฝัน

ดูแสงแห่งตะวัน
รังสีนั้นส่องเป็นทาง

มิรู้ใช้ความคิด
ย่อมเดินผิดจากจุดหมาย

มนุษย์พิสุทธ์สิ้น
ความเป็นคนคือผู้คิด

(ความคิด : 198)

บทกวีนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยสอนให้รู้จักการใช้ความคิดนำทางให้ก้าวไปสู่จุดหมาย การรู้จักคิดทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

บทกวี “ภาษา ภาษิต คำกาพย์”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ดังข้อความต่อไปนี้

	<u>รู้ไว้ไซ่ว่า</u>
<u>จะต้องใส่บา</u>	<u>แบกหามสักที</u>
<u>อย่าคิดลบลู่</u>	<u>ความรู้มากมี</u>
<u>ผิดชอบชั่วดี</u>	<u>รู้ไว้ใช้การ</u>
	<u>รักดีห้ามจู้</u>
<u>ถ้าแม่รักชั่ว</u>	<u>ก็ต้องหามเสา</u>
<u>รักดีศึกษา</u>	<u>เมื่ออายุเยาว์</u>
<u>ได้ทำงานเบา</u>	<u>ที่ใช้ปัญญา</u>
	<u>รักชั่วย่อมจัก</u>
<u>ต้องทำงานหนัก</u>	<u>เพราะขาดการศึกษา</u>
<u>ถ้าชั่วมัวเพลิน</u>	<u>เดินผิดมรรคา</u>
<u>จักต้องก้มหน้า</u>	<u>รับกรรมจำทน</u>

(ภาษา ภาษิต คำกาพย์ : 199)

บทกวีเรื่องนี้ มุ่งปลูกฝังจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยชี้ให้เห็นว่า การรักที่จะศึกษาหาความรู้ในวัยเด็ก จะทำให้คนเราต้องรักที่จะเรียนรู้ไม่ว่าความรู้อะไร ล้วนแต่เป็นประโยชน์ทั้งสิ้น ความรู้ทุกอย่างจะอยู่คู่กับเราตลอดเวลา เหมือนกับเราได้แบกหามความรู้ไว้ ให้มีวิชาติดตัวเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต ส่วนผู้ที่ไม่มีการศึกษา ไม่มีวิชาความรู้ติดตัวก็ต้องทำงานหนัก

3.1.2 ความขยัน

ความขยัน หมายถึง ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมออดทน ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ ผู้ที่มีความขยัน คือผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกต้อง เป็นคนสู้งาน มีความพยายามไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

ก้าวหน้า

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความขยันทั้งหมด 7 เรื่อง ได้แก่เรื่อง นกเขาเถื่อน ตัวงูสีดำใช้เขาของมันขุดดินทำ窩เต้าน้อย แดดละไม พรุ้งนี้ ภาษา ภาษิต คำกาพย์ และบันไดสู่สวรรค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

บทเพลงร่วมสมัย “นกเขาเถื่อน”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยันดังข้อความต่อไปนี้

เจ้าต้องศึกษาวิชาให้มาก
ตั้งใจให้มันขยันอดทน
หมอบายอย่างกรายใกล้
สิ่งใดถูกผิดต้องใส่ใจจดจำ

ความเป็นอยู่ลำบากเจ้าอาจสับสน
อ่อนน้อมถ่อมตนในสิ่งเป็นธรรม
ความมีน้ำใจมีค่ายิ่งล้ำ
อย่าตีค่าต่ำแค่เพียงรวยจน

(นกเขาเถื่อน : 5)

บทเพลงร่วมสมัยนกเขาเถื่อนได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยันอดทนในการดำเนินชีวิตดังเนื้อหาในบทเพลงข้างต้น

วรรณกรรมของเพื่อนเรื่อง “ตัวงูสีดำใช้เขาของมันขุดดิน”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยันดังข้อความต่อไปนี้

วันหนึ่งในเดือนตุลาคม ผมเห็นด้วงสีดำตัวหนึ่ง กำลังใช้เขาของมันเป็นขุดดิน มันผลักตัวมันเข้าไปในดิน แล้วมันก็ควักเอาดินออกมา มันทำอย่างนี้เรื่อย ๆ จนตัวมันถูกดินกลบ

ผมคิดว่าด้วงตัวนี้ช่างมีความพยายามมากกว่าผมนัก มันมีความมุ่งมั่นจะจริง ๆ ซึ่งต่างจากผม เวลาที่ผมทำการบ้าน ผมก็จะทำไปนิดหนึ่งแล้วกลับมาทำอีก ผมว่าด้วงมันเป็นครูของผม ผมจะพยายามทำงานให้ดีขึ้น

(ด้วงสีดำใช้เขาของมันขุดดิน : 15)

วรรณกรรมของเพื่อนเรื่อง “ด้วงสีดำใช้เขาของมันขุดดิน” ได้สอดแทรกจริยธรรมในด้านความขยันในการทำงานว่าให้มีความขยันโดยไม่ย่อท้อ จะทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน

นิทานพื้นบ้าน “ท้าวเต๋าน้อย”

เป็นนิทานเกี่ยวกับชายหนุ่มที่อาศัยอยู่ในกระดองเต่า ซึ่งวันหนึ่งได้ไปขอลูกสาวเศรษฐีแต่งงาน นิทานเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยันดังข้อความต่อไปนี้

ไม่มีใครยอมแต่งงานกับท้าวเต่า นางหล้าบุตรคนสุดท้องของท้าวเต่าจึงยอมตกลง เมื่อแต่งงานแล้วท้าวเต่าได้ถอดกระดองเต่าออกกลายเป็นชายหนุ่มรูปงาม เศรษฐีก็รักใคร่เพราะท้าวเต่าขยัน

(ท้าวเต๋าน้อย : 59)

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียร โดยชี้ให้เห็นว่า ความขยันทำให้คนนิยมรักใคร่

บทกวีร่วมสมัย “แดดละไม”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยันดังข้อความต่อไปนี้

สาวหน้าवल	รักถาภักพรวน
<u>จะเป็นชาวสวนแสนขยัน</u>	
สาวเอวบาง	<u>วันหยุดไม่ว่าง</u>
<u>อย่างนี้ต้องให้รางวัล</u>	

(แดดละไม : 73)

บทร้อยกรองเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยัน โดยถ่ายทอดผ่านพฤติกรรมของสาวน้อยชาวสวนที่ขยันทำงานทุกวัน ไม่เว้นแม้แต่วันหยุด

บทกวี “พຽ່ງນີ້”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยันดังข้อความต่อไปนี้

พຽ່ງນີ້ ຝັດພຽ່ງນີ້	ວັນພຽ່ງມີ ມາກເລື້ອຫລາຍ
ທຸກສິ່ງ ຈັກເປຣ່າດາຍ	ຫາກຝັດຮຸ່ງ ອຸ່ງພຽ່ງນີ້
<u>ເຮືອງຮາວ ອຸຮະໄດ</u>	<u>ຈຽງເຮັດໃຫ້ ເໝາະພອດີ</u>
ກຳໜົດ ເວລາມີ	ເພາະພຽ່ງນີ້ ໄປຮອເຈາ
ກິຈການ ງານທຸກສິ່ງ	ແມ້ທອດທັງ ຄອຍນັ່ງຝ້າ
ຝັດວັນ ພຽ່ງນີ້ເອາ	ພຽ່ງນີ້ມີ ກິ່ນກັນ
	(ພຽ່ງນີ້ : 143)

บทกวี “พຽ່ງນີ້” มุ่งปลูกฝังจริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ อย่างจริงจัง โดยให้ลงมือทำงานทันที ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง

บทกวี “ภาษา ภาษิต คำกาพย์”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยันดังข้อความต่อไปนี้

	<u>น้ำขึ้นให้รีบตัก</u>
<u>เตือนใจดีนัก</u>	<u>อย่ามัวเหลวไหล</u>
กระแสนารี	มีมีคอยใคร
<u>มีงานน้อยใหญ่</u>	<u>อาชีพรีบทำ</u>

(ภาษา ภาษิต คำกาพย์ : 199)

บทกวีเรื่องนี้ มุ่งปลูกฝังจริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียรในจังหวะและโอกาสที่เหมาะสม ต้องรีบทำงาน อย่าเหลวไหล เพราะเวลาย้อนกลับมาไม่ได้

นิทานร่วมสมัย “บันไดสู่สวรรค์”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยันดังข้อความต่อไปนี้

ชายหนุ่มมองขึ้นไปบนฟ้ากว้าง และพลันนึกในใจขึ้นว่า “ข้างบนนั้นต้องมีสวรรค์อยู่ แน่ ๆ ” คิดพลันชายหนุ่มก็สร้างบันไดสูงโดยหวังว่า มันจะเป็นหนทางไปสู่สวรรค์ได้ แต่ถึงแม้ว่าจะสร้างขึ้นไปสูงมากเท่าใด ก็ยังไม่สูงพอที่จะขึ้นไปสู่สวรรค์ได้อยู่ดี

(บันไดสู่สวรรค์ : 205)

นิทานร่วมสมัยเรื่องนี้สอดแทรกจริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียร โดยเห็นได้จากชายหนุ่มที่เพียรพยายามสร้างบันไดไปสู่สวรรค์สูงขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าจะสร้างขึ้นไปสูงมากเท่าใดก็ยังไม่สูงพอที่จะขึ้นไปสู่สวรรค์

3.1.3 ความอดทน

ความอดทน หมายถึง ความเข้มแข็งบึกบึนและความหนักแน่นทั้งร่างกายและจิตใจ ที่จะเผชิญหน้ากับเหตุการณ์หรือปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ไม่แสดงอาการเจ็บปวด ทุรนทुरายเมื่อได้รับบาดเจ็บ หรือมีความยากลำบาก มีจิตใจหนักแน่นมั่นคง ไม่ท้อถอยต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นต้น

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความอดทนทั้งหมด 8 เรื่อง ได้แก่เรื่อง นกเขาเถื่อน สัตว์ที่น่าเบื่อที่สุด เจ้าชายกบ อยายอมแพ้ เกือบตะวัน ประลองปัญญา คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ แม้หวังจะเก่งกล้า และง่วนทั้งให้เป็นเข็ม

บทเพลงร่วมสมัย “นกเขาเถื่อน”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความอดทนดังข้อความต่อไปนี้

เจ้าต้องศึกษาวิชาให้มาก	ความเป็นอยู่ลำบากเจ้าอาจสับสน
ตั้งใจให้มันขยันอดทน	อ่อนน้อมถ่อมตนในสิ่งเป็นธรรม
หม่อบายอย่ากรายใกล้	ความมีน้ำใจมีค่ายิ่งล้ำ
สิ่งใดถูกผิดต้องใส่ใจจดจำ	อย่าดีคำด่าแค่เพียงรวยจน

(นกเขาเถื่อน : 4)

บทเพลงร่วมสมัยนกเขาเถื่อนมุ่งสั่งสอนให้ทนต่อความลำบากในการใช้ชีวิต

เรื่องเล่าความรู้ “สัตว์ที่น่าเบื่อที่สุด”

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับหนอนผีเสื้อตัวหนึ่งที่อดทนต่อคำพูดเยาะเย้ยถากถางของสัตว์อื่นๆ ดังข้อความต่อไปนี้

“หนอนนะหรือ เป็นสัตว์ขี้เกียจที่สุดเท่าที่ฉันเคยรู้จักมา” ความเห็นของมด

“หนอนนะหรือ ข่างอืดอาด น่ารำคาญที่สุด” ความเห็นของแมลงปอ

“ตัวเล็กอ่อนแอ” ความเห็นของนก

“ตะกละ” ความเห็นของตั๊กแตน

สรุปว่าใครๆ ต่างไม่เห็นข้อดีของมันสักข้อ
แต่เจ้าหนอนตัวอ้วนอ้วนของเรา ก็ไม่เคยนึกน้อยใจว่าสนาแต่อย่างใด ทุกๆ ครั้งที่มันเจอเพื่อนสัตว์
อื่นๆ มันก็ยิ้มทักทาย รวากับว่ามันไม่รู้เอาเสียเลยว่า ไม่มีใครรักตัวที่ชอบหน้ามัน
 (สัตว์ที่น่าเบื่อที่สุด : 6)

เรื่องเล่าความรู้เรื่องนี้สอดแทรกจริยธรรมด้านความอดทน ซึ่งจะเห็นได้จากพฤติกรรม
 ของหนอนที่อดทนฟังสัตว์ต่างๆ วิพากษ์วิจารณ์ตนเองโดยไม่โต้ตอบใดๆ

นิทานพื้นบ้าน “เจ้าชายกบ”

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าชายรูปงามที่อาศัยอยู่ในร่างกบ ซึ่งต่อมาได้แต่งงานกับพระธิดา
 ของเจ้าเมือง นิทานเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความอดทนดังข้อความต่อไปนี้

ตอนกลางคืนพระธิดาเจ้าเมืองเห็นเจ้าชายรูปงามออกมาจากร่างกบ นางจึงรีบเอาร่างกบไปเผา
 เจ้าชายกบเสียใจมากจึงหนีไป พระธิดาได้ออกติดตามหาเจ้าชายกบ นางต้องฟันฝ่าอุปสรรคนานาประการ
ด้วยความยากลำบากกว่าจะได้พบเจ้าชายกบ และพากันกลับเมืองในที่สุด
 (เจ้าชายกบ : 24)

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้สอดแทรกจริยธรรมด้านความอดทนจากการที่พระธิดาออกเดินทาง
 ตามหาเจ้าชายกบด้วยยากลำบาก นางต้องฟันฝ่าอุปสรรคมากมายต้องอาศัยความอดทน

ร้อยกรองร่วมสมัย “อย่ายอมแพ้”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความอดทนดังข้อความต่อไปนี้

ในชีวิต	เคราะห์มี	ทั้งดีร้าย
กว่าจะตาย	สลับกัน	นั้นหลายหน
ดีแล้วร้าย	ร้ายแล้วดี	มีแล้วจน
และบางคน	ทุกข์ยาก	อย่างมากมาย
กัดฟันสู้	ด้วยใจ	ไม่ท้อแท้
ไม่ยอมแพ้	เคราะห์ชั่ว	กลัวง่าย ๆ
เอาชนะ	ด้วยกำลัง	ทั้งใจกาย
เคราะห์ที่ร้าย	จะหนี	ดีจะมา

(อย่ายอมแพ้ : 71)

ร้อยกรองร่วมสมัย “อ่ายออมแพ้” ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความอดทนในการต่อสู้กับโชคชะตาของชีวิต ที่มีดีร้ายสลับกันไปและต้องอาศัยกำลังใจที่เข้มแข็ง อดทนเมื่อมีเคราะห์จึงจะชนะเคราะห์ต่างๆได้

เพลงร่วมสมัย “เก็บตะวัน”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความอดทนดังข้อความต่อไปนี้

หากตะวันยังเคียงคู่ฟ้า (ซ้ำ)
 จะมัวมาสิ้นหวังทำไม (ซ้ำ)
เมื่อยังมีพุ่มนี้ให้เดินเริ่มใหม่
มันคงไผ่ดั่งเช่นตะวัน
มันคงไผ่ดั่งเช่นตะวัน

(เก็บตะวัน : 75)

บทเพลงร่วมสมัย “เก็บตะวัน” สอดแทรกจริยธรรมเกี่ยวกับความอดทนในการที่จะยืนหยัดต่อสู้กับความผิดหวังในชีวิตด้วยความหนักแน่น และเดินก้าวต่อไปอย่างมั่นคง

นิทานพื้นบ้าน “ประลองปัญญา”

มีเนื้อเรื่องบางส่วนกล่าวถึงความอดทนดังนี้

มีชายหนุ่มจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่อาสาเข้าแข่งขัน ทุกคนพยายามชักม้าให้เข้าเฝ้าอยู่กับที่เพื่อจะได้ถึงหลักชัยหลังสุด การแข่งขันย่ำม้ากินเวลาหลายวัน

การแข่งขันที่กินเวลานานดังกล่าว ทำให้ชายหนุ่มหลายคนเกิดความเบื่อหน่าย และออกจากการแข่งขันไป ในที่สุดชายหนุ่มเพียงสองคนเท่านั้นที่อดทนบังคับม้าอยู่

เจ้าเมืองเห็นเช่นนั้นก็พอใจว่าชายหนุ่มทั้งสองเป็นคนอดทน มีมานะ ไม่ย่อท้อง่าย ๆ ไม่ใช้อารมณ์เป็นใหญ่ ทั้งคู่ต่างสมควรได้เป็นบุตรเขย

(ประลองปัญญา : 76)

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้มุ่งสอนจริยธรรมด้านความอดทนในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างต่อเนื่องไปจนเสร็จ ดังเช่นการแข่งขันบังคับม้าให้เข้าเส้นชัยหลังสุด เหลือเพียงอดทนแข่งขันบังคับม้าให้เข้าเฝ้าอยู่กับที่ ไปจนถึงวันสุดท้าย ขณะที่ผู้ร่วมแข่งขันคนอื่นออกจากการแข่งขันไปหมด ทำให้เจ้าเมืองพอใจในความอดทน มีมานะ ไม่ย่อท้อ ถือว่ามีคุณสมบัติที่เหมาะสมจะเป็นบุตรเขย

วรรณกรรมนานาชาติ “คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ”

มีเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงความอดทนของพระจักรพรรดิในการค้นหาคำตอบ 3 ประการ ดังข้อความต่อไปนี้

พระจักรพรรดิปลอมตัวเป็นชาวนาธรรมดา สั่งองครักษ์ให้คอยอยู่ที่เชิงเขา และพระองค์ทรงไต่เนินเขาขึ้นไปพบฤๅษีตามลำพัง

พระจักรพรรดิพบกับฤๅษีซึ่งกำลังขุดดิน จึงช่วยฤๅษีขุดดิน

หลังจากขุดไปได้ 2 ร่อง พระจักรพรรดิก็หยุดและหันมาถามปัญหาทั้ง 3 ข้อ อีกครั้งหนึ่ง ฤๅษีก็ได้ตอบอีก แต่ได้ยื่นขึ้นและชี้มือไปที่จอมและบอกว่า “หยุดพักได้แล้วละ ฉันทำต่อไปได้” แต่พระจักรพรรดิก็ไม่ส่งจอมให้และขุดดินต่อไป ชั่วโมงหนึ่งผ่านไปแล้วก็สองชั่วโมง จนดวงอาทิตย์ลับไปหลังภูเขา

(คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ : 119)

วรรณกรรมนานาชาติเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความอดทนในการค้นหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสงสัยอยากรู้ ดังเห็นได้จากการที่พระจักรพรรดิเดินทางไต่เขาขึ้นไปแสวงหาคำตอบของคำถาม 3 ข้อ และช่วยฤๅษีขุดดินอย่างอดทน และยอมทำงานหนักเพราะหวังว่าฤๅษีจะให้คำตอบที่ตนสงสัยได้

วรรณกรรมนานาชาติ “แม้หวังจะเก่งกล้า จงฝนทั่งให้เป็นเข็ม”

มีเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงความอดทนดังข้อความต่อไปนี้

“เรื่องทั้งหลายในโลกนี้ ไม่มีอะไรที่เรียกว่ายากหรือง่ายเลย ขอแต่พยายามทำไป แม้ว่ายากก็จะกลายเป็นง่าย ถ้าหากไม่พยายาม แม้จะเป็นเรื่องง่ายแสนง่ายก็จะกลายเป็นเรื่องยากแสนยากไป !”

การแสวงหาความรู้ของเรามีความง่ายด้วยหรือไม่

แน่นอน ขอแต่ยอมศึกษาด้วยความมานะ ถึงแม้ว่าจะยากเย็นแสนเข็ญสักปานใด ก็จะกลายเป็นเรื่องง่าย ถ้าหากไม่ศึกษาพยายามถึงแม้ง่ายก็กลายเป็นเรื่องยากสุดเอื้อม

เรื่องทั้งหลายในโลกนี้ ล้วนแล้วแต่อาศัยจิตใจที่ยืนหยัดแน่วแน่เท่านั้น ไซ้เชือกด้านแทนเลื่อย ท่านอาจจะรู้สึกวุ่นวายหวัหระ แต่ความจริงไม่ใช่เรื่องน่าขำเลยสักนิดเดียว ที่แท้นั้น ขอแต่ท่านเลื่อยไม่หยุด ไม่แม้จะแข็งเท่าแข็งก็อาจจะถูกเลื่อยขาดไปสักวันหนึ่งจนได้

(แม้หวังจะเก่งกล้า จงฝนทั่งให้เป็นเข็ม : 133)

วรรณกรรมเรื่องนี้มุ่งสอนจริยธรรมด้านความอดทนทำในสิ่งที่ยากลำบาก ความพยายามจะทำให้ประสบความสำเร็จเรื่องยากจะกลายเป็นเรื่องง่ายต้องอาศัยจิตใจที่แน่วแน่และมุ่งมั่นไม่ยอมแพ้

3.1.4 ความมีระเบียบวินัย

ความมีระเบียบวินัย หมายถึง กติกา กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือกฎหมาย ที่กำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติของคนในสังคม เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เช่น กฎหมายของลูกเสือ เป็นต้น

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุติภาษาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยทั้งหมด 4 เรื่องได้แก่น้ำเต้าจุมูกควาย เกมดาวดวงน้อย ภาษา ภาษิต คำกาพย์และรอบรู้โลกกว้างเห็นทางถูกผิด

ตำนานพื้นบ้านเรื่อง “น้ำเต้าจุมูกควาย”

ตำนานพื้นบ้านเรื่องนี้ได้เล่าเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ แถน หรือเทพแห่งฟ้าฝน ในเรื่องนี้ได้กล่าวถึงระเบียบวินัยดังข้อความต่อไปนี้

ปู่ละเมียด	คำแถน	แถนก็ลง	โทษทัณฑ์
เสกน้ำ	อาถรรพณ์	ท่วมถล่ม	ลุ่มละลาย

แถนสั่งให้มนุษย์บูชาแถน มนุษย์ก็เช่นสรวงบูชาแถนมิได้ขาด จนกระทั่งวันหนึ่งมนุษย์ลืมนบูชาแถน แถนจึงโกรธและบันดาลให้เกิดน้ำท่วมโลก

(น้ำเต้าจุมูกควาย : 8)

จากเนื้อเรื่องข้างต้นจะเห็นว่า การที่มนุษย์เช่นสรวงบูชาแถนเป็นข้อตกลงตามที่แถนสั่ง นั่นคือเป็นระเบียบวินัยที่พึงประพฤติมิได้ขาด แต่เมื่อลืมนบูชาแถนก็หมายถึงการไม่เห็นความสำคัญของระเบียบวินัยของการเคารพข้อตกลงอันพึงปฏิบัติ นั้น มนุษย์จึงถูกแถนลงโทษ

เรื่องเล่าความรู้ “เกมดาวดวงน้อย”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยดังข้อความต่อไปนี้

คนเราทุกคนเหมือนดวงดาว พื้นที่ในวงกลมของแต่ละคนคือพื้นที่ส่วนตัว เราไม่ควรเข้าไปในพื้นที่ส่วนตัวของคนอื่น หากเขาไม่ให้เข้า และคนอื่นไม่ควรเข้ามาในพื้นที่ส่วนตัวของเรา

(เกมดาวดวงน้อย : 83)

เรื่องเล่าความรู้ “เกมดาวดวงน้อย” ได้แทรกจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งจะต้องเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

บทกวี “ภาษา ภาษิต คำกาพย์”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยดังข้อความต่อไปนี้

	น้ำขุนไว้ใน
อบรมจิตใจ	อย่าปล่อยตามเพลง
น้ำใสไว้นอก	บอกไว้เหมาะสม
ยืมไว้ไม่เกรง	ควบคุมกมล
	ดักน้ำใส่กะโหลก
ท่านให้ะงัก	ดูเงาแยบยล
สำรวจตัวเอง	เร่งคิดขวยขวอน
เสียมเจียมตน	ผู้คนการุณ

(ภาษา ภาษิต คำกาพย์ : 199)

บทกวีเรื่องนี้ มุ่งปลูกฝังจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย โดยมุ่งสั่งสอนให้รู้จักควบคุมจิตใจและอารมณ์ของตนเองให้แจ่มใสเสมอ หมั่นสำรวจพัฒนาตนเองและอ่อนน้อมถ่อมตนเสมอ คนอื่นจึงจะเมตตา

ความเรียงร้อยแก้ว “รอบรู้โลกกว้างเห็นทางถูกผิด”

มีเนื้อหาบางตอนที่กล่าวถึงความมีระเบียบวินัยของนักเรียนในสมัยก่อนดังข้อความต่อไปนี้

ลักษณะเด่นของนักเรียนดีในสมัยก่อนอีกข้อหนึ่งคือ ต้องเรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้ ต้องเคารพอบ
น้อมต่อครูอาจารย์ ไม่ได้เถียง ผิดถูกอย่างไรก็รับฟังไว้ เพราะท่านเป็นผู้ใหญ่อาบน้ำร้อนมาก่อน ปัจจุบัน
เห็นกันว่าความเชื่อและการปฏิบัติแบบนี้ขัดต่อพัฒนาการของเด็ก และขัดต่อหลัก “ประชาธิปไตยใน
โรงเรียน” ด้วยนักเรียนที่ดีในปัจจุบันเห็นกันว่า ควรเป็นผู้สุภาพอ่อนน้อม ถ่อมตน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้อง
เป็นผู้มีความกล้าหาญรู้จักวิจารณ์ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว สิ่งใดถูกสิ่งใดผิดตัวเอง มีความคิดริเริ่มหาทางใหม่
เพื่อแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

(รอบรู้โลกกว้างเห็นทางถูกผิด : 206)

ความเรียงร้อยแก้วเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยเกี่ยวกับปฏิบัติตน
ต่อครูอาจารย์โดยเปรียบเทียบเด็กนักเรียนในสมัยก่อนนั้นเรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้ มีความเคารพครู

อาจารย์ไม่ได้เถียง เพราะท่านมีประสบการณ์มาก่อน แต่ปัจจุบัน เด็กนักเรียนก็ควรสุภาพอ่อนน้อม ถ่อมตนแต่ก็ต้องกล้าหาญ รู้จักแสดงความคิดเห็น และมีความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหาด้วย

3.1.5 ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่ จดจ่อ ตั้งใจ มุ่งมั่นต่อหน้าที่การงาน การศึกษาเล่าเรียน และการเป็นอยู่ของตนเอง และผู้อยู่ในความดูแลตลอดจน สังคมอย่างเต็มความสามารถด้วยความผูกพัน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความ มุ่งหมายในเวลาที่ กำหนด ยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น รวมทั้งปรับปรุงการปฏิบัติให้ดีขึ้นด้วย

มีบทวรรณกรรมคัศสรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุติภาษาเพื่อชีวิต ที่ กล่าวถึงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบเพียง 1 เรื่อง ดังนี้

บทกวีร่วมสมัย “ตนเตือนตน”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความรับผิดชอบดังข้อความต่อไปนี้

ตนของตนเตือนตนให้พ้นผิด

ตนเตือนจิตตนได้ใครจะเหมือน

ตนเตือนตนไม่ได้ใครจะเตือน

อย่าแซ่เตือนตนให้พ้นภัย

(ตนเตือนตน : 54)

บทกวีร่วมสมัยเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยให้คอย เตือนตนเองไม่ให้ทำในสิ่งที่ผิด และควรจะเตือนตนเองจะทำให้รอดพ้นจากภัยได้

3.1.6 ความสามัคคี

ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทาง ความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้เรียกอีกอย่างว่า ความสามัคคี

ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการ รวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้

เหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุติภาษาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความสามัคคีทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่เรื่องนักดนตรีแห่งเมืองเบรเมน เรื่องลิงเจ้าปัญญาและเรื่องหอยทากผู้เฉียบแหลม

นิทานนานาชาติ “นักดนตรีแห่งเมืองเบรเมน”

มีเนื้อหาบางตอนที่สอดคล้องแทรก จริยธรรมด้านความสามัคคีดังข้อความต่อไปนี้

สัตว์ทั้งสี่จึงหันหน้าเข้ามาปรึกษากันว่าจะหาทางไล่พวกโจรออกไปจากบ้านได้อย่างไร ในที่สุดก็คิดวิธีออก คือ ลาวจะต้องยกขาทั้งสองขึ้นไปเกาะบนขอบหน้าต่าง แล้วหมาก็กระโดดขึ้นไปยืนบนหลังลา แมวกระโดดขึ้นไปบนหลังหมา แล้วไก่ก็บินขึ้นไปเกาะบนหัวแมว พอได้จังหวะก็จะให้สัญญาณกันแล้วทั้งสี่ก็ส่งเสียงร้องขึ้นพร้อม ๆ กัน ลาวจะร้อง อี้! อี้! อี้! หมาก็เห่า โส่ง!โส่ง!โส่ง! แมวจะขู่ เมี๊ยว!เมี๊ยว!เมี๊ยว! แล้วไก่จะขัน เอก อี! เอ็ก! เอ็ก! แล้วก็จะพุ่งตัวเข้าไปในห้องทางหน้าต่างทันที ฝ่ายโจรไม่ได้ระวังตัว เมื่อได้ยินเสียงแปลกประหลาดดังลั่นขึ้นเช่นนั้นก็ตกใจ คิดว่าถูกผีบุก ต่างกระโจนหนีเอาตัวรอดวิ่งอ้าวออกจากบ้านเข้าไปในป่ากันหมด

(นักดนตรีแห่งเมืองเบรเมน : 99)

วรรณกรรมเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน ซึ่งเห็นได้จากการที่สัตว์ทั้งหลายร่วมกันคิดหาวิธีไล่โจร และได้ร่วมมือกันไล่โจรออกจากบ้านได้สำเร็จ โดยที่หัวต่อแล้วส่งเสียงดังพร้อมๆกันพร้อมกับพุ่งตัวเข้าไปในห้อง ให้โจรตกใจคิดว่าผี พวกนั้นหนีเอาตัวรอด

นิทานสัตว์ “ลิงเจ้าปัญญา”

เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ 4 ตัว ซึ่งเป็นเพื่อนกัน ประกอบด้วยลิง เต่า ช้าง และกระต่าย ได้ช่วยกันจับปลาอย่างเก็บไว้ แต่มียักษ์ตนหนึ่งมาขโมยกินปลาทุกวัน ทำให้สัตว์กลุ่มนี้โกรธและคิดหาวิธีกำจัดยักษ์ ในนิทานเรื่องนี้มีเนื้อหาบางตอนที่แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีดังนี้

เมื่อสัตว์ทั้งสามกลับมา ได้ทราบเรื่องก็เป็นเดือดเป็นแค้นมาก จึงปรึกษากันหาวิธีที่จะปราบเจ้ายักษ์ตนนี้

(ลิงเจ้าปัญญา : 112)

จริยธรรมที่พบในนิทานเรื่องนี้ คือ ความสามัคคีในการคิดแก้ไขปัญหา ซึ่งเห็นได้จากการที่สัตว์ทั้งสี่ตัวปรึกษาร่วมกันเพื่อหาวิธีการปราบยักษ์โดยลงและช้างไปหาเสาขนาดใหญ่มาสี่ต้นปักเป็นสี่มุม แล้วนำหวายเส้นมาทำเป็นเชือกที่แข็งแรงเมื่อยักษ์ออกมาทำเป็นไม้สนใจทำให้ยักษ์หลงกลทำตามทีลึงบอกโดยนอนลงระหว่างเสาโดยที่ลึงได้คล้องเชือกหวายเข้ากับมือและเท้าของยักษ์แล้วขันชะเนาะดึงหวายทั้งสี่เส้น ในที่สุดก็สามารถปราบยักษ์ได้สำเร็จ

วรรณกรรมนานาชาติ “หอยทากผู้เจียบแหลม”

เป็นเรื่องของม้าตัวหนึ่งที่ไม่ทำหอยทากวิ่งแข่งกับตน โดยมีความเชื่อว่า ตนเองจะต้องเป็นผู้ชนะเพราะสามารถวิ่งได้เร็วกว่าหอยทากอยู่แล้ว แต่ผลปรากฏว่า หอยทากเป็นผู้ชนะ เนื่องจากหอยทากได้ใช้กลยุทธ์เอาชนะม้า ดังข้อความต่อไปนี้

วันนั้นเอง หอยทากก็ไปเรียกหาญาติพี่น้องมาทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนมากกว่าตนหนึ่งหมื่นตัว หอยทากสั่งให้ญาติพี่น้องของเขาซ่อนตัวตามทางให้แต่ละตัวห่างกันหนึ่งร้อยก้าว

(หอยทากผู้เจียบแหลม : 154)

วรรณกรรมนานาชาติเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน โดยเห็นได้จากการที่หอยทากจำนวนหนึ่งหมื่นตัวร่วมมือกันออกอุบายที่จะเอาชนะม้าด้วยการซ่อนตัวเป็นระยะๆ สวมรอยว่าเป็นหอยทากตัวเดียวกันกับที่แข่งขันกับม้า จนที่สุดก็เอาชนะม้าได้ด้วยอุบายนี้

3.1.7 ความเสียสละ

ความเสียสละ หมายถึง การยอมเสียผลประโยชน์ในส่วนน้อย เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ หรือทำให้คนส่วนมากเป็นสุข แต่ถ้าเป็นการเสียประโยชน์ตนเองเพียงส่วนน้อย เพื่อให้ตนเองได้ผลประโยชน์ส่วนมาก เราไม่เรียกว่าการเสียสละ แต่อาจเรียกว่าเป็นความเห็นแก่ตัวก็ได้

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ขุติกาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความเสียสละทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ ความเรียงร้อยแก้ว “มองโลกในแง่ดี” บทเพลงร่วมสมัยเพื่อมวลชน และบทเพลง “อยากให้ความรัก” โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความเรียงร้อยแก้ว “การมองโลกในแง่ดี”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเสียสละดังข้อความต่อไปนี้

ส่วนผู้ที่มองโลกในแง่ดีย่อมเชื่อว่า คนที่ทำสิ่งใดโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญนั้นมียุ
และเป็นไปได้

แต่ว่า การมองโลกไม่แง่ดีไม่ใช่มีแต่ความเชื่ออย่างลอย ๆ เท่านั้น ต้องลงมือปฏิบัติด้วย เช่น เมื่อเชื่อ
ว่า ความถูกต้องชนะความผิด เราก็ทำสิ่งที่ถูกต้อง เมื่อเชื่อว่า ความดีชนะความเลว เราก็ไม่ประพฤติอย่างเห็น
แก่ตัว

(การมองโลกในแง่ดี : 26)

วรรณกรรมเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านความเสียสละในการทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม
โดยปลูกฝังว่า คนมองโลกในแง่ดีเชื่อว่าคนที่ปฏิบัติตนด้วยความเสียสละมีอยู่และพร้อมที่จะปฏิบัติตน
ตามพฤติกรรมที่ตนเชื่อ จึงจะเรียกว่าไม่เห็นแก่ตัว

บทเพลงร่วมสมัย “เพื่อมวลชน”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเสียสละดังข้อความต่อไปนี้

ถ้าหากฉันเกิดเป็นนกที่ไผ่บิน
ติดปีกบินไปให้ไกล ไกลแสนไกล
จะขอเป็นนกพิราบขาว
เพื่อขึ้นนำชาวประชาสู่เสรี
ถ้าหากฉันเกิดเป็นเมฆบนนภา
จะนำพาความร่มเย็นเพื่อท้องถิ่น
หากฉันเกิดเป็นเม็ดทราย
จะถมกายเป็นทางเพื่อมวลชน
ชีวา...ยอมพลีให้...
มวลชน... ที่ทุกข์ทน
ขอพลีตน... ไม่ว่าจะตายกี่ครั้ง

(เพื่อมวลชน : 156)

บทเพลงร่วมสมัย “เพื่อมวลชน” สอดแทรกความคิดเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับอุดมการณ์ใน
เรื่องความเสียสละตนเองเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ถึงกับยอมเสียสละชีวิตของตนเองได้

บทเพลง “อยากให้ความรัก”

มีเนื้อเพลงบางตอนที่กล่าวถึงความเสียสละไว้ดังนี้

อยากอุทิศ ชีวิตทั้งหมดนี้
เพื่อสร้างชีวิตที่ไม่เคยหวั่น
จะเร่งสร้างทั้งคืนและทั้งวัน
เพื่อชีวิตอันสั้นนั้นมีราคา

(อยากให้ความรัก : 202)

บทเพลงนี้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเสียสละและอุทิศตนเพื่อทำในสิ่งที่ดี อันจะทำให้ชีวิตของตนมีคุณค่า

3.1.8 ความเมตตากรุณา

จินตนา เกสรวัวขาว (2528: 43-44) กล่าวว่า ความเมตตากรุณา คือ ความสงสารปรารถนาจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ ปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อนของมนุษย์และสัตว์

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาทั้งหมด 16 เรื่อง ได้แก่ ตำนานนานาชาติ “หนิว่าเจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์” บทกวี “กล้วยหาย” นิทานพื้นบ้าน “เต๋าน้อย” วรรณกรรมร่วมสมัย “กระรอก” บทเพลงร่วมสมัย “ถึงเพื่อน” วรรณกรรมของเพื่อน “กระดาศห่อน้ำใจเพื่อน” บทเพลงร่วมสมัย “ดอกไม้ให้คุณ” วรรณกรรมนานาชาติ “คำตอบมหัศจรรย์ 3 ประการ” บทเพลงร่วมสมัย “รางวัลแด่คน...ช่างฝัน” นิทานพื้นบ้าน “ปู่โล่โถ” วรรณกรรมนานาชาติ “หลากลองกวนและเอากอ” บทเพลง “ความกรุณาปรานี” เรื่องเล่าร่วมสมัย “ช้างไล่ฟันปลอม” เรื่องเล่าร่วมสมัย “แมงเอ๋ยแมงทับ” บทเพลง “อยากให้ความรัก” และวรรณกรรมของเพื่อน “มนุษย์คอมพิวเตอร์” โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตำนานนานาชาติ “หนิว่า เจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์”

เป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า เจ้าแม่หนิว่าเป็นผู้สร้างมนุษย์ และคอยปกป้องคุ้มครองมนุษย์ให้พ้นจากภัยอันตราย ตำนานเรื่องนี้มีเนื้อหาบางตอนที่แสดงให้เห็นถึงความเมตตากรุณาไว้ดังนี้

หลังจากเจ้าแม่หนิว่าสร้างมนุษย์ขึ้นแล้ว เวลาผ่านไปอีกนานมากที่เดียววานจนไม่ทราบเวลาที่ร้อยกัพันก็หนึ่งปี จู่ ๆ ท้องฟ้าก็ถล่มลงมา ดินก็ยุบลงไปป่าไม้ถูกไฟเผาผลาญ เกิดไฟไหม้โลกครั้งใหญ่ และน้ำบนภูเขาก็ไหลบ่าลงมาท่วมแผ่นดิน มนุษย์จึงหนีกันอลหม่าน และบาดเจ็บล้มตายกันเป็นเบือ

เจ้าแม่หนี่ว่ารู้สึกเศร้าเสียใจมาก จึงคว่ำก้นหันหลากสี่มาอุดรูร่วนท้องฟ้า และฆ่ามังกรร้ายที่ทำให้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ขึ้น หลังจากนั้นมนุษย์จึงอยู่รอดมาได้ มนุษย์ต่างขอบคุณเจ้าแม่หนี่ว่าที่ช่วยชีวิตพวกตนและพร้อมใจกันยกย่องให้เจ้าแม่หนี่ว่าเป็นบรรพสตรีเทวีผู้ให้กำเนิดมนุษย์

(หนี่ว่า เจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์ : 12)

ตำนานนานาชาติเรื่องนี้ ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาต่อมนุษย์ โดยเห็นได้จากการที่เจ้าแม่หนี่ว่า ได้ช่วยเหลือมนุษย์ให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ

บทกวี “กล้วยหาย”

เป็นเรื่องเกี่ยวกับกล้วยที่หายไป เจ้าของกล้วยคิดว่า ลิงข้างบ้านเป็นผู้ขโมยไป จึงเตะลิงแต่สุดท้ายมาทราบว่า ผู้ขโมยคือคนชุดดินที่มีฐานะยากจน ดังบทกวีต่อไปนี้

ฉันรู้ความจริง	ลิงเปล่ากินกล้วย
เพื่อนบ้านหลายคน	เห็นคนลักกล้วย
เป็นคนชุดดิน	ไม่ชอบกินกล้วย
ลูกเล็กของเขา	กินข้าวบดกล้วย
เขาเป็นคนจน	จนไม่มีกล้วย
ลูกเล็กหิวนัก	เขาจึงลักกล้วย

(กล้วยหาย : 22)

บทกวีเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมเกี่ยวกับความเมตตากรุณาที่ให้เห็นใจคนยากจนที่ขโมยกล้วยไปให้ลูกเล็กที่กำลังหิวโหยกิน

นิทานพื้นบ้าน “ท้าวเต้าน้อย”

เป็นเรื่องเกี่ยวกับชายหนุ่มที่อาศัยอยู่ในร่างเต่า ซึ่งยายจับมาเลี้ยงไว้ นิทานเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาไว้ในเนื้อเรื่องดังข้อความต่อไปนี้

หญิงชราคนหนึ่งมีอาชีพทำไร้แดง วันหนึ่งนางจับเต่าได้ตัวหนึ่งจึงนำไปเลี้ยงไว้ เวลาไปทำไร้ นางก็เอาเต่าใส่ย่ามไปด้วย หลังจากนั้น แดงที่นางปลูกไว้ก็งอกงามมากขึ้นเรื่อย ๆ นางจึงรักเต่า

ไม่มีใครยอมแต่งงานกับท้าวเต่า นางหลานบุตรคนสุดท้องสงสารท้าวเต่าจึงยอมตกลง เมื่อแต่งงานแล้วท้าวเต่าได้ถอดคราบเต่าออกกลายเป็นชายหนุ่มรูปงาม เศรษฐีก็รักใคร่เพราะท้าวเต่าขยัน

(ท้าวเต้าน้อย : 59)

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาต่อสัตว์ โดยเห็นได้จากการที่หญิงชราเก็บเต่ามาเลี้ยงไว้ด้วยความรัก และความเมตตาสงสารที่นางหล้าตัดสินใจแต่งงานกับตัวเต่า ความจริงจึงปรากฏว่า เต่าเป็นชายหนุ่มรูปงาม

วรรณกรรมร่วมสมัย “กระรอก”

มีเนื้อเรื่องบางตอนที่สะท้อนให้เห็นถึงความเมตตากรุณาดังนี้

แถวบ้านเต็มไปด้วยกระรอกเพ่นพ่านทั่วไปหมด มันเป็นสัตว์ที่ขี้เล่น บางครั้งก็วิ่งเล่นไล่กันไปตามกิ่งไม้ บางครั้งก็มาวิ่งไล่กันตามสันหลังคาบ้าน เสียงดังโครมคราม หนวกหูไม่น้อย บางครั้งก็ชะโงกหน้า แอบดูคนตามชายคา ท่าทางตอนชะเง้อหน้า ยิ่งฟังมองดูน่ารักไม่เบา

(กระรอก : 62)

เนื้อเรื่องข้างต้นนำเสนอพฤติกรรมที่น่ารัก น่าเอ็นดูของกระรอก ทำให้ผู้เรียนเกิดความเมตตากระรอกไปพร้อมๆ กัน

บทเพลงร่วมสมัย “ถึงเพื่อน”

เป็นบทเพลงที่มุ่งปลุกปลอบเสริมสร้างกำลังใจให้แก่เพื่อน มีเนื้อเพลงบางตอนที่สอดแทรกความเมตตากรุณา ดังข้อความต่อไปนี้

* ถ้าเธอเหนื่อยนัก หยุดพักเสียก่อน

ล้มตัวลงนอนแนบตักฉันนี่

จะหนาวจะร้อนจะคอยพัดวี

หลับฝันถึงสิ่งดีลึกในใจนี้

แม้เธอปวดร้าว ก็ขอเพียงสู้

ฉันยังยืนอยู่คู่เธอ มิห่างหน่าย

(ถึงเพื่อน : 92)

บทเพลงร่วมสมัย “ถึงเพื่อน” ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาต่อเพื่อน โดยแสดงความปรารถนาที่จะช่วยเหลือเพื่อน ให้กำลังใจเพื่อน และอยู่เคียงข้างยามเพื่อนเดือดร้อนใจ

วรรณกรรมของเพื่อน “กระดาดหอน้ำใจเพื่อน”

เป็นเรื่องเด็กนักเรียนคนหนึ่งซึ่งกำลังนั่งดูหนังอยู่ในห้องฉายหนังของโรงเรียนแล้วรู้สึกเคลิ้มหลับ ขณะที่กำลังเคลิ้มหลับอยู่นั้นเพื่อนคนหนึ่งได้ส่งลูกอมมาให้ด้วยความเป็นห่วง ซึ่งแสดงออกถึงความเมตตากรุณา ดังข้อความต่อไปนี้

เพื่อนมองฉันอย่างเข้าใจ จับมือแล้วกดของสิ่งหนึ่งลงในมือของฉัน เมื่อแบมือดูว่าคืออะไร ก็เห็น
กระดาสีส้มลักษณะกลม ๆ มันคือ “ห่อลูกกวาด” ฉันค่อย ๆ แกะกระดาสอก ระวังไม่ให้ครูเห็น หยิบ
ลูกกวาดใส่ปากแล้วขยี้กระดาสีในโต๊ะ พอหนังจับฉันก็หยิบกระดาสอกมา มองอย่างไร้ค่าก่อนจะ
โยนทิ้ง

แต่พอมานึกอีกทีที่กระดาสีห่อลูกกวาดแผ่นนั้นเป็นน้ำใจจากเพื่อนของเรา...

(กระดาสีห่อน้ำใจ : 101)

วรรณกรรมเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาต่อเพื่อน ดังเห็นได้จาก
การที่เพื่อนช่วยให้เพื่อนไม่หลับในห้องฉายหนังด้วยการมอบลูกกวาดให้แก่วง อันแสดงให้เห็นน้ำใจที่
เพื่อนแสดงความเป็นห่วง

บทเพลงร่วมสมัย “ดอกไม้ให้คุณ”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาดังข้อความต่อไปนี้

ขอมอบ ดอกไม้ ในสวน นี้เพื่อมวล ประชา
จะอยู่ แห่งไหน จะใกล้ จะไกล จนสุดขอบฟ้า
ขอมอบความหวัง ดังดอกไม้ ผลิ สดใสงามตา
เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ เป็นสิ่งเสนอให้มา

ขอมอบ ดอกไม้ ในสวน ให้หอมอบอวล สู่ ชน
จงสบ สิ่ง หวัง ให้สม ตั้งใจ ให้คลาย หมอง หม่น
ก้าว ต่อไป ตราบชีวิต สุด ดุจ กระแส ชล
เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ
เป็นสิ่งที่เสนอให้คุณ...

(ดอกไม้ให้คุณ : 109)

บทเพลงร่วมสมัย “ดอกไม้ให้คุณ” ได้สอดแทรกจริยธรรมเกี่ยวกับความเมตตากรุณาต่อ
เพื่อนมนุษย์ ซึ่งสะท้อนผ่านเนื้อเพลงซึ่งแสดงให้เห็นถึงความปรารถนาจะเห็นผู้อื่นมีความสุขสมหวังใน
สิ่งที่ปรารถนา ให้กำลังใจให้ก้าวเดินต่อไป

วรรณกรรมนานาชาติ “คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ”

มีเนื้อหาบางตอนที่สอดแทรกความเมตตากรุณาเอาไว้ดังข้อความต่อไปนี้

ชายคนนั้นวิ่งเตลิดออกมา เมื่อทั้งสองกุมบาดแผลไขกเลือดที่ท้อง เขาวิ่งตรงมายังพระจักรพรรดิก่อน จะล้มลงสิ้นสติไปตรงพื้นดินนั้น พอเปิดเสื้อผ้าออกทั้งพระจักรพรรดิก็ก่อนจะล้มลงสิ้นสติไปตรงพื้นดินนั้น พอเปิดเสื้อผ้าออกทั้งพระจักรพรรดิและฤๅษีก็แลเห็นบาดแผลลึกที่หน้าท้องของชายผู้นั้น พระจักรพรรดิได้ ทรงทำความสะอาดบาดแผลแล้วเอาฉลองพระองค์พันแผลให้ เพียงประเดี๋ยวเดียวเสื้อนั้นก็โชกไปด้วย เลือด เพราะเลือดไหลไม่หยุด พระจักรพรรดิก็เลยเอาเสื้อนั้นออก มาซักบิดให้แห้งแล้วพันแผลอีกเป็นครั้งที่ สอง และทำอยู่อย่างนั้นจนกระทั่งเลือดหยุดไหล

เมื่อคนเจ็บฟื้นได้สติก็ร้องขอน้ำ พระจักรพรรดิรีบวิ่งไปที่ลำธารตักน้ำใส่สะอาดมาให้เหยือกหนึ่ง

(คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ : 119)

วรรณกรรมนานาชาติเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ซึ่ง กำลังประสบความทุกข์ ดังเช่นพระจักรพรรดิที่ช่วยเหลือชายผู้ได้รับบาดเจ็บจนกระทั่งปลอดภัย โดย สละฉลองพระองค์พันแผลและซับเลือดให้ และนำน้ำสะอาดมาให้ชายบาดเจ็บดื่ม

บทเพลงร่วมสมัย “รางวัลแด่.....คนช่างฝัน”

เนื้อเพลงบางตอนที่สอดแทรกความเมตตาเอาไว้มั่งข้อความต่อไปนี้

บนทางเดินที่มีขวากหนาม	ถ้าเธอคร่ำถอยไปฉันคงเก้อ
<u>ฉันยังพร้อมช่วยเหลือเสมอ</u>	เพียงตัวเธอ ไม่หนีไปเสียก่อน
<u>จะปลอบดวงใจ ให้เธอหายร้าวราน</u>	<u>จะเป็นสะพาน ให้เธอเดินไปแน่นอน</u>
<u>จะเป็นสายน้ำเย็น ดับกระหายยามโหยฮ่อน</u>	<u>คอยอวยพร ให้เธอสมดังหวังได้ นิรันดร์</u>

(รางวัลแด่.....คนช่างฝัน : 130)

บทเพลงร่วมสมัยรางวัลแด่คนช่างฝันได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตาต่อเพื่อนที่ จะอยู่เคียงข้างและคอยช่วยเหลือเสมอ ปลุกปลอบยามเพื่อนท้อแท้ ให้กำลังใจและปรารถนาจะเห็น เพื่อนสมหวังในที่สุด

นิทานพื้นบ้าน “ปู่โลโก”

มีข้อความที่กล่าวถึงความเมตตากรุณาของปู่โลโกไว้ดังนี้

ปู่โลโกเป็นบรรพบุรุษของมนุษย์ ทำทุกอย่างเพื่อมนุษย์

ปู่โลโกยังได้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากกระเพาะของนกตัวหนึ่งและใช้ใบไม้ผสมดินเหนียวปั้นเป็นรูปควาย แล้วสอนให้ชาวจ้วงทำนา แต่นั้นมาชาวจ้วงก็นิยมปลูกข้าว

ปู่โลโกยังสอนให้มนุษย์สานเครื่องจับปลา ทำแห อวน สอนให้รู้จักจับปลา สอนให้รู้จักทำเล้าเปิดเลี้ยง ไก่ รู้จักสร้างบ้านเรือนบนพื้นที่ราบ

(ปู่โลโก : 135)

จริยธรรมที่พบในวรรณกรรมเรื่องนี้ คือ ความเมตตากรุณาที่ปู่โกลีโม่มีต่อมนุษย์ ปู่โกลีโม่ปรารถนาให้มนุษย์อยู่ดีกินดี จึงได้สอนให้มนุษย์รู้จักการทำงาน หาปลา และสร้างบ้านเรือน

วรรณกรรมนานาชาติ “หลากลองกวานและเอากอ”

เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระเจ้าหลากลองกวานและเอากอ ซึ่งชาวเวียดนามเชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษของชาวเวียดนาม ในเรื่องนี้มีเนื้อหาบางตอนที่กล่าวถึงความเมตตากรุณาของพระเจ้าหลากลองกวาน ดังข้อความต่อไปนี้

แต่ก่อนนั้นแผ่นดินเป็นป่าทึบเพาะปลูกพืชไม่ได้ สัตว์ร้ายทำอันตรายผู้คน พระเจ้าหลากลองกวานได้เดินทางไปปราบทั่วดินแดน ในที่สุดก็ทำให้แผ่นดินเกิดสันติสุข

เมื่อหลากลองกวานกำจัดปีศาจร้ายแล้ว เห็นว่าผู้คนยากจนและมีชีวิตทุกข์ยากเสื้อผ้าของพวกเขาทำด้วยเปลือกไม้ ที่นอนทำจากใบไม้ อาหารได้จากเต่าและรากต้นไม้ หลากลองกวานจึงสอนให้ผู้คนปลูกข้าว รู้จักใช้ดินไถมาทำประโยชน์ รู้จักปั้นหม้อและทำเครื่องมือต่าง ๆ สอนให้ผู้คนรู้จักวิธีสร้างบ้านเรือนมีเสาสูง ๆ เพื่อป้องกันสัตว์ร้าย รวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มชนและรู้จักปกครองตนเอง

(หลากลองกวานและเอากอ : 168-169)

จริยธรรมที่พบในวรรณกรรมนานาชาติเรื่องนี้ คือ ความเมตตากรุณาของผู้ปกครองบ้านเมืองที่มีต่อประชาชน จึงคอยปกป้องช่วยเหลือประชาชนให้พ้นภัยจากสัตว์ร้ายและสอนให้มนุษย์รู้จักการเพาะปลูก สร้างบ้านเรือน และทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ทำให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีขึ้น

บทกวี “ความกรุณาปราณี”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านเมตตากรุณาดังข้อความต่อไปนี้

อันว่าความกรุณาปราณี
หลังกาเองเหมือนฝนอันชื่นใจ

จะมีใครบังคับก็หาไม่
จากฟากฟ้าสุราลัยสู่แดนดิน

(ความกรุณาปราณี : 179)

บทกวีเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมเกี่ยวกับความเมตตากรุณา โดยชี้ให้เห็นว่า ความกรุณาปราณีเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจ โดยไม่มีใครบังคับให้เกิดขึ้นได้ เปรียบเหมือนกับสายฝนอันชื่นใจที่หลั่งมาจากฟากฟ้ายังความชื่นใจให้แก่ผู้ได้รับ

เรื่องเล่าร่วมสมัย “ข้างใส่ฟันปลอม”

มีเนื้อเรื่องบางตอนที่แสดงให้เห็นถึงความเมตตาต่อสัตว์ ดังข้อความต่อไปนี้

เจ้าของแคมป์ข้างได้ช่วยเหลือโดยใช้สายยางร้อยโซ่คล้องพุงร่างกาย พร้อมทั้งนำอาหารมาลบบดให้กิน เมื่อเห็นว่าอาการไม่ดีขึ้น นายสมศักดิ์ จิตนิยม นายสัตวบาลผู้ดูแลข้าง จึงเกิดความคิดออกแบบ ฟันกรามปลอมขึ้นมา เพื่อให้คุณยายเคี้ยวอาหารได้ เขาศึกษาวิธีทำฟันปลอมขึ้นมาเองโดยใช้เหล็กสแตนเลสแข็งแรงที่มีความคงทนสูง เมื่อทำสำเร็จก็สวมใส่ให้ โดยทำโครงและสายยึดให้เกาะติดกับเหงือกข้าง ฟันกรามปลอมชุดนี้ใช้แทนกรามที่หักและสามารถบดเคี้ยวอาหารได้เป็นอย่างดี

(ข้างใส่ฟันปลอม : 183)

เรื่องเล่าร่วมสมัยเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตา กรุณาต่อข้างที่มีอายุมาก ไม่สามารถเคี้ยวอาหารได้ นายสัตวบาลได้หาวิธีช่วยเหลือโดยทำฟันปลอมให้ข้างสามารถกลับมาเคี้ยวอาหารได้ดังเดิม

เรื่องสั้นร่วมสมัย “แมงเอ๋ยแมงทับ”

มีเนื้อเรื่องบางตอนที่แสดงให้เห็นถึงความเมตตา กรุณา ดังข้อความต่อไปนี้

ครูประจำชั้นของเราเป็นผู้หญิงที่ตกใจง่าย พวกเราคิดว่าครูรักสัตว์เพราะที่บ้านมีหมาและแมวที่เลี้ยงเอาไว้หลายตัว ครูเป็นคนใจอ่อนชอบร้องไห้ให้เราเศร้าและร้องวิ๊ดวายให้เราแอบหัวเราะกันเสมอ

ครูชอบสอนศีลธรรม พร่ำบ่นแต่ให้เรารักและเมตตาต่อสัตว์ร่วมโลก

ครูบอกว่าการที่เราเอาแมงทับมาเลี้ยง และเอาจิ้งหรีดมากัดกันนั้นเป็นการกักขังสัตว์อย่างหนึ่ง มันควรจะอยู่ตามป่าตามไร่ไผ่ใหญ่ เป็นธรรมชาติเป็นชีวิตอิสระ

ข้างเถอะ เราก็คงทำอะไรมันมากไปกว่านั้น เราเลี้ยงคุณอย่างดี เราเฝ้าแอบดูทางลูกช่องกระดาดอย่างเป็นห่วงใย ว่าเมื่อไรที่มันจะออกไปสืบสาย เราเก็บใบไม้มากมายมาใส่กล่อง ทิ้งให้มันอยู่ นิ่ง ๆ และให้มันกินอิ่ม ๆ เรารู้สึกว่ามันเป็นเพื่อน และไม่เคยรู้สึกว่าเป็นบาปอย่างที่ครูพูด

(แมงเอ๋ยแมงทับ : 184)

จริยธรรมที่พบในวรรณกรรมเรื่องนี้ คือ ความเมตตา กรุณา ดังเห็นได้จากพฤติกรรมของครูประจำชั้นที่เป็นคนรักสัตว์ ซึ่งได้เลี้ยงหมา เลี้ยงแมวไว้หลายตัว และยังอบรมสั่งสอนให้นักเรียน

เมตตาต่อสัตว์ และไม่ให้จับแมงทับมาเล่นและจับจิ้งหรีดมากันกัน เพราะเป็นการทรมานสัตว์ ทำให้เด็กนักเรียนพลอยเมตตาต่อสัตว์เห็นได้จากการที่ พวกเขาดูแลเอาใจใส่และห่วงใยแมงทับ

บทเพลง “อยากให้ความรัก”

มีเนื้อหาที่แสดงถึงความเมตตา กรุณา ดังข้อความต่อไปนี้

อยากให้ความรัก เพื่อคนทั้งโลก
 อยากจะให้โชค เพื่อคนทั้งหล้า
 อยากให้รอยยิ้ม ลบคราบน้ำตา
 อยากให้ชีวา แต่คนทั้งปวง
 อยากให้คนทุกข์ พ้นทุกข์ลำเค็ญ
 ความเคืองเข็ญ แค้นยากลำบากใหญ่หลวง
 ให้หมดทุกข์ สร้างสุขในใจทุกดวง
 อยากให้ปวง-ชนทุกข์เป็นสุขสันต์

(อยากให้ความรัก : 202)

จริยธรรมทั้งหมดที่แทรกอยู่ในบทเพลง “อยากให้ความรัก” คือ ความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ อยากให้ทุกคนมีความสุข มีโชคลาภ มีรอยยิ้ม มีชีวิตชีวา หมดทุกข์ยากลำเค็ญ และเป็นสุขโดยถ้วนหน้ากัน

วรรณกรรมของเพื่อน “นกเขาไฟ”

เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับนกเขาไฟตัวหนึ่ง ซึ่งแม่ของผู้เล่าเก็บมาเลี้ยงไว้จนแข็งแรง แล้วจึงปล่อยให้มันเป็นอิสระ วรรณกรรมเรื่องนี้มีเนื้อเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความเมตตาดังข้อความต่อไปนี้

เขาบอกว่าเป็นลูกนกเขาไฟ แม่ยื่นให้เขาแต่ไม่มีใครเอา แม่บอกว่าคงต้องเอาไปเลี้ยงจนกว่ามันจะบินได้ แถ่นี้หมาเยอะ ถ้าปล่อยไว้หมาอาจจะกัดตาย แม่ให้น้องอุ้มลูกนก แม่เป็นคนขี้จักรยาน

(นกเขาไฟ : 210)

วรรณกรรมของเพื่อนเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตา กรุณาต่อสัตว์ การให้ความช่วยเหลือสัตว์ที่อ่อนแอให้พ้นจากภัยอันตราย

วรรณกรรมของเพื่อน “มนุษย์คอมพิวเตอร์”

เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับมนุษย์คอมพิวเตอร์ชื่อไคซ์ผู้มาจากต่างดาว ซึ่งนำยานอวกาศมาจอดบนพื้นโลกเพราะน้ำมันเชื้อเพลิงหมด เขาได้รับความช่วยเหลือจากเด็กผู้ชายคนหนึ่งชื่อปั๊ก ดังข้อความต่อไปนี้

ปั๊กไปบอกแม่ว่าขอแบ่งเอาน้ำมันไปให้ไคซ์หน่อย พอไปถึง ไคซ์ได้น้ำมันมาดื่มแล้วไคซ์ก็ขอมยานโดยมีปั๊กช่วยอีกแรง

(มนุษย์คอมพิวเตอร์ : 211)

วรรณกรรมเรื่องนี้ ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาต่อผู้ที่กำลังประสบความเดือดร้อน โดยช่วยแก้ไขปัญหตามสติปัญญาและกำลังความสามารถของตน

3.1.9 ความกตัญญูกตเวที

ความกตัญญู หมายถึง ความรู้สึกสำนึกในอุปการะคุณหรือคุณความดีที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมีต่อเรา อันแสดงออกมาจากความนึกคิดของแต่ละคน กตเวที หมายถึง การแสดงออกด้วยการตอบแทนบุญคุณต่อความดีที่ทำนั้น โดยการแสดงออกทางการกระทำและคำพูด ดังนั้นความกตัญญูกตเวทีจึงหมายถึงความสำนึกนบุญคุณหรือความดีที่ผู้อื่นมีต่อตน และหาโอกาสที่จะตอบแทนบุญคุณ

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุติภาษาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีทั้งหมด 13 เรื่อง ได้แก่ เรื่องนกเขาเถื่อน หนิว่าเจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์ ปลาช่อนครึ่งตัว เทพเสินหนง: บิดาแห่งการเกษตร ในช่าย ท้าวหอยโข่ง คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ เปิบข้าว เมืองไทยเรานี้ รักเมืองไทย หลากลองกวนและเอากอ วัวผู้สร้างโลก และมนุษย์คอมพิวเตอร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

บทเพลงร่วมสมัย “นกเขาเถื่อน”

มีเนื้อเพลงบางตอนที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวที ดังข้อความต่อไปนี้

ให้ลูกปลอดภัยจากหมูปายานา

ให้รักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองป่า

อย่าเหยียดสาบเสือเหงื่อใครคนจน

กลับสู่บ้านป่าเต็มคำของคน

ให้ซึ่งคุณค่าข้าวกล้าหายาดฝน

สละใจของตนเพื่อปวงชนตลอดกาล

(นกเขาเถื่อน : 5)

บทเพลงร่วมสมัยนกเขาเถื่อนได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อบ้านเมืองโดยให้รู้จักรักถิ่นฐานบ้านเกิด รู้จักคุณค่าของทรัพยากร และเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวม

ตำนานนานาชาติ “หนี่วา เจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์”

เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับ เจ้าแม่หนี่วาผู้สร้างมนุษย์บนพื้นโลก ต่อมาวันหนึ่งได้เกิดภัยพิบัติบนพื้นโลก ท้องฟ้าถล่มทลาย ดินยุบ ไฟไหม้ และน้ำท่วม เจ้าแม่ได้ให้ความช่วยเหลือจนมนุษย์รอดพ้นจากภัยพิบัติไปได้ มนุษย์จึงแสดงความกตัญญูต่อเจ้าแม่ ดังข้อความต่อไปนี้

เจ้าแม่หนี่วารู้สึกเศร้าเสียใจมาก จึงคว่ำก้อนหินหลากสีมาอุดรูรั่วบนท้องฟ้า และหม่ามั่งกรร่ายที่ทำให้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ขึ้น หลังจากนั้นมนุษย์จึงอยู่รอดมาได้ มนุษย์ต่างขอบคุณเจ้าแม่หนี่วาที่ช่วยชีวิตพวกตนและพร้อมใจกันยกย่องให้เจ้าแม่หนี่วาเป็นบรรพสตรีเทวีผู้ให้กำเนิดมนุษย์

(หนี่วา เจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์ : 12)

ตำนานนานาชาติเรื่องนี้ ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความความกตัญญูตเวทีต่อเทพเจ้าที่ช่วยเหลือตนเองให้รอดพ้นจากภัยอันตราย ซึ่งแสดงออกด้วยการยกย่อง

นิทานพื้นบ้าน “ปลาช่อนครึ่งตัว”

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชายหนุ่มที่ซ่อนตัวอยู่ในคราบปลาช่อน ชายปลาช่อนอาศัยอยู่กับตายาย เขาได้ช่วยตายายทำงานต่างๆ ดังข้อความในเนื้อเรื่องดังต่อไปนี้

ตกกลางคืนก็มีชายหนุ่มรูปร่างมาจากคราบปลาช่อน มาตักน้ำ ผ่าฟืน และให้อาหารเปิดไต้ตายายเลี้ยงไว้ จนตายายเก็บไข่ไปขายได้มากมาย

(ปลาช่อนครึ่งตัว : 40)

นิทานพื้นบ้าน “ปลาช่อนครึ่งตัว” ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวที ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมของปลาช่อนครึ่งตัวที่ช่วยแบ่งเบาทายายทำงาน

ตำนานนานาชาติ “เทพสินหนง : บิดาแห่งการเกษตร”

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเทพเจ้าผู้สอนให้มนุษย์รู้จักทำการเกษตร ในตำนานเรื่องนี้พบว่า มีเนื้อหาที่แสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีดังข้อความต่อไปนี้

มนุษย์รู้สึกขอบคุณเทพเส้นหนังที่สอนให้รู้จักการเพาะปลูก ทำให้ไม่ต้องอดอยากหิวโหยอีกต่อไป
ดังนั้น มนุษย์จึงยกย่องให้เทพเส้นหนังเป็นเทพปรมาจารย์แห่งการเกษตร

(เทพเส้นหนัง : บิดาแห่งการเกษตร : 43)

วรรณกรรมเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อเทพเจ้าที่สอนให้มนุษย์รู้จัก
เพาะปลูก จึงมีความเป็นอยู่ในชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม

บทกวีร่วมสมัย “ในขำย”

มีเนื้อหาบางส่วนที่กล่าวถึงความกตัญญูตเวทีดังข้อความต่อไปนี้

ลูกสาวคนสวนซึ่งกังขา
ด้วยขำยของเราแล้วทำไม

ถามพ่อว่าปลาเราหาได้
ต้องให้เขาไปมากมายนัก

คนสวนตอบลูกว่าลูกจำ
เป็นของเจ้าของเขาฟุ่มพัก
ลูกน้อยได้ฟังพลางก้มหน้า
ในขำยของเขาที่การุณย์

ปูปลาในสวนที่เราดัก
ลูกรักเราได้ฟังไบบุญ
พ่อจำชีวิตเราอบอุ่น
บุญคุณครอบเราเสียเหลือเกิน

(ในขำย : 55)

บทกวีบทนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีต่อผู้ให้สิ่งของแก่เรา บทกวี
บทนี้สั่งสอนให้เรารู้จักคิดว่า สิ่งต่างๆ ที่ได้รับมานั้นมีคุณค่า เพราะเจ้าของเขาดูแลอย่างดี (ฟุ่มพัก) ที่
ได้รับมาก็เพราะความเมตตาเจือจุนของเจ้าของ

นิทานพื้นบ้าน “ท้าวหอยโข่ง”

เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับชายหนุ่มที่อาศัยอยู่ในหอยโข่ง ชายหอยโข่งคนนี้อาศัยอยู่กับตายาย
และได้ตอบแทนบุญคุณของตายาย ดังข้อความต่อไปนี้

หอยโข่งก็ออกจากไหแล้วสั่งให้มดปลวกสร้างบ้านให้ยาใหม่และเตรียมอาหารและของใช้ไว้ให้ยา เมื่อ
ย่างกลับมา ก็แปลกใจและคิดว่าพระอินทร์เนรมิตให้

(ท้าวหอยโข่ง : 60)

วรรณกรรมเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีต่อผู้ให้การอุปการะ ให้
ที่พัก โดยการช่วยเหลือการงานต่างๆ ช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าของบ้าน

วรรณกรรมนานาชาติ “คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ”

มีเนื้อหาบางตอนที่ได้อัดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีเอาไว้ ดังข้อความต่อไปนี้

พวกนั้นจำข้าพระองค์ได้ และเข้าจับกุมข้าพระองค์จนถูกมีดบาดเจ็บนี้แหละ แต่ข้าพระองค์ยังโชคดีที่หนีรอดจากการจับกุมได้ และวิ่งมาที่นี่ ถ้าไม่ได้พบท่าน ป่านนี้ข้าพระองค์คงตายไปแล้ว ข้าพระองค์ตั้งใจจะฆ่าท่าน แต่ท่านกลับช่วยชีวิตข้าพระองค์ไว้ ข้าพระองค์รู้สึกละอายใจและสำนึกในพระคุณอย่างบอกไม่ถูก หากข้าพระองค์มีชีวิตอยู่ต่อไป ขออุทิศชีวิตช่วงที่เหลือนี้รับใช้ท่านตลอดไป และจะสั่งสอนลูกหลานให้ทำเช่นเดียวกันด้วย”

(คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ : 121)

วรรณกรรมนานาชาติเรื่องนี้ได้อัดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีต่อผู้ที่ช่วยเหลือชีวิตของตนเองให้พ้นจากอันตราย เมื่อรู้สำนึกในบุญคุณ ก็ตอบแทนบุญคุณด้วยการอุทิศตนรับใช้ผู้มีพระคุณและสั่งสอนบุตรหลานให้ตอบแทนบุญคุณเช่นเดียวกัน

บทกวี “เปิบข้าว”

ได้อัดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูเอาไว้ดังข้อความต่อไปนี้

<u>เหงื่อหยดลึกกี่ยา</u>	<u>ทุกหยดหยาดล้วนยากเย็น</u>
<u>ปูดโปนก็เส้นเอ็น</u>	<u>จึงแปรรวมมาเป็นกิน</u>
<u>น้ำเหงื่อที่เรือแดง</u>	<u>และน้ำแรงที่หลังริน</u>
<u>สายเลือดกูทั้งสิ้น</u>	<u>ที่สุชดกำซาบพิน</u>

(เปิบข้าว : 129)

บทกวีเปิบข้าวได้อัดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อชาวนา ซึ่งปลูกข้าวให้เรากินด้วยความเหน็ดเหนื่อยและยากลำบาก ดังนั้น จึงควรต้องสำนึกในบุญคุณชาวนาที่ปลูกข้าวให้เรากิน

บทกวี “เมืองไทยเรานี้”

ได้อัดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีดังข้อความต่อไปนี้

<u>เมืองไทยเรานี้</u>	<u>แสนดีหนักหนา</u>
<u>ในน้ำมีปลา</u>	<u>ในนามีข้าว</u>
<u>ท่ามาหากิน</u>	<u>แผ่นของเรา</u>
<u>ปลูกเรื่องสร้างเหยา</u>	<u>อยู่ร่วมกันไป</u>
<u>อยู่ดีมีสุขสนุกสนาน</u>	<u>เราสร้างถิ่นฐานไว้จนยิ่งใหญ่</u>

เมืองไทยเรานี้แสนดีอะไร

เรารักเมืองไทยยิ่งชีพเราเคย

(เมืองไทยเรานี้ : 163)

บทกวีนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อเมืองไทยซึ่งเป็นแผ่นดินเกิดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เราได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

บทเพลง “รักเมืองไทย”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูทวนเวทิดังข้อความต่อไปนี้

(สร้อย) รักเมืองไทย ชูชาติไทย

ทะนุบำรุงให้รุ่งเรือง สมเป็นเมืองของไทย (ซ้ำ)

เราชาวไทย เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย (ซ้ำ)

ไม่เคยอ่อนน้อม เราไม่ยอมแพ้ใคร

ศัตรูใจกล้า มาแต่ทิศใด

ถ้าข่มเหงไทย คงได้เห็นดี

เราชาวไทย เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย (ซ้ำ)

เรารักเพื่อนบ้าน เราไม่รานรุกใคร

แต่รักษาสีทิว อีสระของไทย

ใครทำซ้ำใจ ไทยจะไม่ถอยเลย

เราชาวไทย เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย (ซ้ำ)

ถ้าถูกข่มเหง แล้วไม่เกรงผู้ใด

ตั้งภูตวันดี มีพิษเหลือใจ

เรารักเมืองไทย ยิ่งชีพเราเคย

(รักเมืองไทย : 164)

บทเพลงรักเมืองไทยได้สอดแทรกจริยธรรมเกี่ยวกับความกตัญญูทวนเวทิต่อชาติบ้านเมือง โดยมุ่งปลูกฝังให้คนไทยช่วยกันทะนุบำรุงชาติไทยให้เจริญรุ่งเรืองและช่วยกันปกป้องผืนแผ่นดินไทยไม่ให้ใครมารุกราน แม้จะต้องแลกด้วยชีวิตก็ตาม

วรรณกรรมนานาชาติ “หลากลองกวานและเอากอ”

มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูทวนเวทิดังข้อความต่อไปนี้

ผู้คนต่างชาตซึ่งในบุญคุณและแสดงความขอบคุณหลากลองกวาน พวกเขาส่งบ้านใหม่ที่สวยงามให้หลังหนึ่งบนที่ราบเนินเขา หลากลองกวานไม่ประสงค์จะอาศัยอยู่ที่นั่นตลอดไป เพราะต้องการไปเยี่ยมพระมารดาที่อาณาจักรทะเล แต่ก่อนจากไปพระองค์ตรัสว่า หากมีทุกขหรือให้เรียกหาพระองค์ พระองค์จะมาทันที

(หลากลองกวานและเอากอ : 170)

จริยธรรมที่พบในวรรณกรรมนานาชาติเรื่องนี้ คือ ความกตัญญูตเวทีของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครองที่คอยดูแลทุกข์สุขของตนเอง ด้วยการจัดหาวัตถุสิ่งของมาไว้เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณ

นิทานพื้นบ้าน “วัวผู้สร้างโลก”

มีเนื้อเรื่องบางตอนที่สอดแทรกความกตัญญูตเวทีเอาไว้ดังข้อความต่อไปนี้

ลูกทั้งร้อยเอ็ดคนก็แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนที่ต่าง ๆ แยกกันไปเป็นประเทศนั้นประเทศนี้หลายประเทศ จึงเป็นตำนานสืบกันมาว่า คนเรามีร้อยเอ็ดภาษาและวัวมีความสำคัญยิ่งเพราะวัวสอนให้เรารู้จักกินข้าวเป็นอาหารทำให้ร่างกายแข็งแรง มีปัญญาต้มข้าวกิน วัวก็กินใบ และให้คนกินเมล็ด ดังนั้นวันหนึ่งและที่เกิดมาสร้างโลกทำให้มนุษย์เรารู้จักต้มข้าว

(วัวผู้สร้างโลก : 204)

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เรา ซึ่งก็คือวัวผู้สอนให้เรา รู้จักการปลูกข้าว และกินข้าวเป็นอาหาร

วรรณกรรมของเพื่อน “มนุษย์คอมพิวเตอร์”

มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูตเวทีที่โค้ชเพื่อนจากต่างดาวมีต่อเด็กชายชาวโลกที่ชื่อปูก ดังข้อความต่อไปนี้

โค้ชให้ของขวัญเป็นคอมพิวเตอร์ตอบแทนความใจดีของปูกแล้วก็กลับไป ปูกจึงใช้คอมพิวเตอร์พิมพ์ทำรายงานเรื่องนี้

(มนุษย์คอมพิวเตอร์ : 211)

วรรณกรรมนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีต่อเพื่อนที่ช่วยเหลือด้วยการมอบสิ่งของอื่นเป็นสินน้ำใจ เพื่อเป็นการตอบแทน

มีข้อนำสังเกตว่าจริยธรรมด้านความกตัญญูทศเวทีในวรรณกรรมคัดสรรบางเรื่องกล่าวถึง การตอบแทนบุญคุณด้วย ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน “ปลาช่อนครึ่งตัว” บทกวีร่วมสมัย “ในช้าย” นิทานพื้นบ้าน “ท้าวหอยโข่ง” วรรณกรรมนานาชาติ “คำตอบมหัศจรรย์ 3 ประการ” บทเพลง “รักเมืองไทย” และวรรณกรรมของเพื่อน “มนุษย์คอมพิวเตอร์” แต่วรรณกรรมบางเรื่องกล่าวถึงการสำนึกในบุญคุณเพียงอย่างเดียว ได้แก่ บทเพลงร่วมสมัย “นกเขาเถื่อน” ตำนานนานาชาติ “หนี่วเจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์” ตำนานนานาชาติ “เทพเสินหลง: บิดาแห่งการเกษตร” บทกวี “เปิบข้าว” บทกวี “เมืองไทยเรานี้” วรรณกรรมนานาชาติ “หลากลองกวางและเอากอ” นิทานพื้นบ้าน “วัวผู้สร้างโลก” เพราะเทพเจ้าก็ดี วัวควายก็ดี ชวานาก็ดี เราไม่อาจตอบแทนบุญคุณได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากเคารพในธรรมชาติ และเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพและพึ่งพาอาศัยกัน

3.1.10 ความยุติธรรม

ความยุติธรรม หมายถึง การยุติเรื่องราวต่างๆ หรือเหตุการณ์อย่างถูกต้องเที่ยงตรงตามหลักการ โดยไม่ลำเอียงหรือเบี่ยงเบนเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความยุติธรรมทั้งหมด 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องการมองโลกในแง่ดี และกวางเป็นไข โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความเรียงร้อยแก้ว “การมองโลกในแง่ดี”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความยุติธรรมดังข้อความต่อไปนี้

การมองโลกในแง่ดี หมายถึง การเล็งเห็นและเชื่อว่าความถูกต้องจะต้องชนะความผิด ความดีชนะความชั่ว ความยุติธรรมชนะความไม่ยุติธรรม ความมีเสรีชนะการกดขี่ การพึ่งพาอาศัยกันชนะการเอารัดเอาเปรียบความก้าวหน้าชนะความล้าหลัง

(การมองโลกในแง่ดี : 26)

การปลูกฝังให้คนมองโลกในแง่ดีอย่างหนึ่ง คือ เชื่อว่าความยุติธรรมชนะความไม่ยุติธรรม แสดงให้เห็นว่า ความยุติธรรมเป็นจริยธรรมที่เราจะต้องเชื่อและปฏิบัติ

นิทานพื้นบ้าน “กวางเป็นไข”

เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับกวางเป็นไขตัวหนึ่งซึ่งถูกนกเค้าแมวแก่งจวนสัตว์ตัวอื่นๆ ในป่าพลอยได้รับความเดือดร้อนไปด้วย สัตว์ที่ได้รับความเดือดร้อนจึงไปฟ้องพระอินทร์ ขอให้ช่วยตัดสินคดี

ให้ พระอินทร์จึงค่อยๆ สืบเรื่องนี้ไปตามลำดับจนสืบสาวได้ว่า เจ้านกเค้าแมวเป็นคนทำให้เรื่องทั้งหมดเกิดขึ้น ในนิทานเรื่องนี้มีข้อความบางตอนที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมดังนี้

พระอินทร์ก็สืบแบบนั้นไป จนกระทั่งเรื่องไปถึงเจ้านกเค้าแมว พระอินทร์จึงเรียกเจ้านกเค้าแมวมา สืบสวน เมื่อถูกฟ้องร้องเรื่องราวที่เป็นมา เจ้านกเค้าแมวไม่มีที่จะกล่าวหาได้ จึงยอมรับความผิดว่า

จากนั้น พระอินทร์ก็ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่เจ้ากวาง จนกระทั่งเจ้าวายุ ให้ช่วยกันตัดสินลงโทษ เจ้านกเค้าแมว

(กวางเป็นไข้ : 81)

วรรณกรรมเรื่องนี้ สอดแทรกจริยธรรมด้านคุณธรรมในการตัดสินใจด้วยความ โดยจะเห็นได้จากพระอินทร์ที่สืบสาวหาสาเหตุจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ก่อนที่จะตัดสินว่าใครเป็นคนผิด และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกนกเค้าแมวลั่นแก่งได้ช่วยกันคิดว่าจะลงโทษเจ้านกเค้าแมวอย่างไรบ้าง

3.1.11 ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี

ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง ความพร้อมในการปฏิบัติงาน เป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้อื่นในสิ่งที่ชอบที่ควร ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคมและประเพณีสืบต่อกัน

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ขุติยานเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ จงไปจากไร่เถิด ขวัญข้าวอย่าหนีไปไหน และ ตำนานบ่อเกลือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

บทอธิษฐานประกอบพิธีกรรม “จงไปจากไร่เถิด”

มีจริยธรรมด้านความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีดังจะเห็นได้จากบทอธิษฐานต่อไปนี้

“จงไปจากไร่เถิด ... มดจงไปจาก ปลวกจงไปจาก ดั้วจงไปจาก แมลงจงไปจาก หนอนจงไปจาก เพลี้ยจงไปจาก ตั๊กแตนจงไปจาก จิ้งหรีดจงไปจาก นกจงไปจาก หนูจงไปจาก บรรดาสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยเป็นศัตรูของข้าว จงไปจากเสียให้หมด ไปเสียให้ไกลๆ หนึ่งวันเดินทาง หนึ่งคืนเดินทาง อย่าอยู่ใกล้ไร่ อย่าอยู่ใกล้สวน อย่าเฝ้าไร่ อย่าเฝ้าสวน ไปเสียให้พ้นจากไร่ ไปเสียให้พ้นจากสวน ไปยังตะวันออก ไปยังตะวันตก ไปยังเหนือ ไปยังใต้ ไปยังบ้านใหญ่ ไปยังเมืองโตเถิด...”

(จงไปจากไร่เถิด : 37)

พิธีกรรม “งไปจากไร่เกิด” ที่ใช้บทอธิษฐานข้างต้นเป็นพิธีกรรมที่แฝงถึงจริยธรรมด้าน
ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่สะท้อนในบทอธิษฐานที่แสดงความ
เคารพต่อธรรมชาติ

บทเชิญขวัญข้าว “ขวัญข้าวอย่าหนีไปไหน”

การประกอบพิธีกรรมเชิญชวนขวัญข้าวสะท้อนจริยธรรมด้านความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและ
ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีดังจะเห็นได้จากบทเชิญขวัญข้าวที่ว่า

ศรี ศรี วันนี้เป็นวันดีเลิศลพ ข้าจะขออัญเชิญขวัญแม่พระโพสพอย่าระคายคาง ขอเชิญมาสู่ยัง
ฉางในเพลาวนนี้ อันขวัญแม่อย่าหนีไปทางไหน ยามเมื่อลมพัดสะบัดใบล้มเกะกะ ขอเชิญแม่อย่าเลยละ
เที่ยวสัญจร อย่างนุกาป่าฝาดคงดอนเที่ยวคัน

(ขวัญข้าวอย่าหนีไปไหน : 39)

บทเชิญขวัญข้าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความเคารพต่อธรรมชาติด้วยการปฏิบัติตาม
ขนบธรรมเนียมประเพณี

นิทานพื้นบ้าน “ตำนานบ่อเกลือ”

เป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับกำเนิดของบ่อเกลือในจังหวัดน่านว่าเกิดจากย่าชาวลัวะ
ที่ถูกลงโทษจนได้รับบาดเจ็บ แล้ววิ่งหนีไปถึงบ่อน้ำ เลือดและน้ำลายของย่าไหลลงสู่บ่อน้ำ จึงทำให้
บ่อน้ำมีรสเค็มกลายเป็นบ่อเกลือจนถึงทุกวันนี้ นิทานเรื่องนี้มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มี
วัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีดังข้อความต่อไปนี้

ปัจจุบันยังมีพิธีเซ่นไหว้บ่อเกลือเป็นประจำทุกปี โดยใช้หมู ไก่ หมา เป็นเครื่องเซ่น กระทงเซ่นไหว้จะ
วางไว้ ๔ มุม ของบ่อเกลือ ใส่กล้วย อ้อย ข้าว และเนื้อ

คนเฒ่าคนแก่ชาวลัวะเชื่อกันว่าถ้าไม่มีการเซ่นไหว้บ่อ น้ำเกลือจะแห้งแต่ถ้าไหว้ดี น้ำจะล้นออกมา
จนถึงขอบบ่อ รอบบ่อจะมีแต่เกล็ดเกลือ เหยียบแล้วดังสวบ ๆ

(ตำนานบ่อเกลือ : 144)

วรรณกรรมเรื่องนี้ พบว่า มีการสอดแทรกจริยธรรมด้านความเป็นผู้มีวัฒนธรรม และ
การเป็นผู้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเห็นได้จากการที่ชาวน่านในปัจจุบันยังคงประกอบ
พิธีกรรมเซ่นไหว้บ่อเกลือเป็นประจำทุกปี ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเคารพต่อ
ธรรมชาติ

มีข้อสังเกตว่าจริยธรรมด้านความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ได้แสดงจริยธรรมในตัวอย่างวรรณกรรมคัดสรรโดยตรง แต่พิธีกรรมที่ใช้ในตัวอย่างวรรณกรรมนั้นแสดงถึงวัฒนธรรมในการเคารพธรรมชาติ และสะท้อนให้เห็นในตัวอย่างวรรณกรรมบางส่วน

3.2 จริยธรรมอื่นๆ

นอกเหนือจากจริยธรรม 13 ข้อ ที่ใช้ในหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2533) ของกระทรวงศึกษาแล้ว พบว่า ในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดวิชาภาษาเพื่อชีวิตเล่มนี้ ยังมีการปลูกฝังจริยธรรมด้านอื่นๆ ด้วย ได้แก่ จริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ จริยธรรมด้านความกล้าหาญ และจริยธรรมด้านการเลือกคบเพื่อน

3.2.1 การรู้จักค่าของทรัพยากรธรรมชาติ

การรู้จักค่าของทรัพยากร หมายถึง การรู้จักว่า ทรัพยากรต่างๆ มีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตของมนุษย์

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดวิชาภาษาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านการรู้จักค่าทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่องความสอดคล้องประสานเป็นความงาม หนองเต็มขั้น ต้นไม้สีเขียวยืนอยู่เฉยเฉย มีข้าวพอกินแล้ว สิ่งอื่นก็ตามมา และ ดวงดาวดอกผักกูด โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความเรียงร้อยแก้ว “ความสอดคล้องประสานเป็นความงาม”

มีเนื้อหาที่กล่าวถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติดังข้อความต่อไปนี้

สรรพสิ่งในโลกหากมีความสอดคล้องประสานกัน ในลักษณะความสัมพันธ์ที่พอเหมาะย่อมเป็นความงาม ธรรมชาติได้สร้างต้นไม้ ภูเขา ทะเล และลำธารมาในสัดส่วนที่พอเหมาะ และแต่ละสิ่งก็อยู่ได้ในลักษณะการเกาะเกี่ยวอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นความสอดคล้องประสานที่พอเหมาะพอเจาะกันเช่นนี้

(ความสอดคล้องประสานเป็นความงาม : 47)

ความเรียงร้อยแก้วข้างต้นได้สอดแทรกจริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติว่า ธรรมชาติได้สร้างทุกอย่างมาด้วยสัดส่วนพอเหมาะ และแต่ละอย่างดำรงอยู่อย่างเกื้อกูลกัน พึ่งพาอาศัยกัน สิ่งนี้ถือว่าเป็นความงามของธรรมชาติที่เราควรเห็นคุณค่า

บทเพลงร่วมสมัย “หนอนเต็มขั้น”

กล่าวถึงทรัพยากรธรรมชาติไว้ดังข้อความต่อไปนี้

ฉันคือหนอน หนอนตัวใหญ่
 ฉันเกิดที่ประเทศไทย กรุงเทพมหานคร
 ฉันสูงี่ ฉันไม่มีเดือร้อน
 ฉันกินกินแล้วกินนอน พักผ่อนสบายใจ
เจ้าพระยาเนาเห่มนเป็นน้ำคร่ำ
ขยะสีดามีทั้งกองเล็กกองใหญ่
ฝนตกน้ำท่วมอากาศพิษปลิวไสว
 หนอนหัวเราะชอบใจสบายฉัน
ฉันคือหนอน ฉันเป็นหนอนเต็มขั้น
ต่อแต่นี้ไม่วัน พวกฉันจะเต็มเมือง

(หนอนเต็มขั้น : 53)

บทเพลงร่วมสมัยเพลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ น้ำเน่าเสีย ขยะเต็มเมือง อากาศเป็นพิษ เวลาฝนตกน้ำก็ท่วม ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการไม่จัดการคุณภาพของสิ่งแวดล้อม และการทำลายสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติจนทำให้กรุงเทพเป็นเหมือนที่ไม่น่าอยู่สำหรับมนุษย์

วรรณกรรมของเพื่อน “ต้นไม้สีเขียวยืนอยู่เฉยเฉย”

ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติดังข้อความต่อไปนี้

ไผ่กวนนี้พูดถึงต้นไม้ที่ต้องยืนอยู่ตลอดชีวิต มันน่าเบื่อมาก ไม่ได้ทำอะไรสนุกๆ อย่างที่มนุษย์ทำ
ต้นไม้ได้แต่ยืนอยู่เฉยๆ กับให้ออกซิเจนแก่พวกเรา พวกเราต้องหายใจเอาอากาศพิษ จากควันรถและ
โรงงานเข้าตัว น่าสงสารจัง

(ต้นไม้สีเขียวยืนอยู่เฉยเฉย : 157)

วรรณกรรมของเพื่อนเรื่องนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของต้นไม้ซึ่งที่ต้นไม้ให้ออกซิเจนแก่มนุษย์พร้อมกับดูดซับอากาศพิษจากแหล่งมลพิษต่างๆ

นิทานพื้นบ้าน “มีข้าวพอกินแล้ว สิ่งอื่นก็ตามมา”

มีเนื้อเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรข้าวดังข้อความต่อไปนี้

ชีวิตของพวกเขาชนเผ่าปกาเกอะญอ เราถือความสำคัญของข้าวเป็นอันดับแรกบรรพชนพูดกันว่า “มีข้าวพอกินแล้ว สิ่งอื่นก็ตามมา” (ป้อ เมะ กู เออะ ต่า เลอะ อะ กา ฮือ เก เลอะ คี เซ) บรรพชนเล่านิทานเพื่อย้ำเตือนเราเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เป็นอุทาหรณ์ เป็นข้อเตือนใจเป็นบทสอนและให้ยึดถือไว้ในชีวิตอย่างแน่วแน่ (มีข้าวพอกิน สิ่งอื่นก็ตามมา : 165)

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้สอดแทรกจริยธรรมเกี่ยวกับการรู้จักคุณค่าของข้าวซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์ที่สุด ดังเช่นเผ่าปกาเกอะญอ ที่เห็นความสำคัญของข้าว โดยกล่าวในเชิงปรัชญาให้ข้อคิดว่า เมื่อมีข้าวกินแล้ว สิ่งอื่นก็จะตามมาทีหลัง หมายถึงการมีข้าวกินคือการมีอาหารที่จะประทังชีวิตให้อยู่รอดที่จะสร้างงานอื่นๆได้อีกต่อไป

ความเรียงร้อยแก้ว “ดวงดาวดอกผักนึ่ง”

มีเนื้อหาที่ชี้ให้เห็นคุณค่าของผักนึ่งว่า เป็นพืชที่ใช้ทำประโยชน์ได้หลายอย่าง ดังข้อความต่อไปนี้

คูทรี เพียงขึ้นชื่อว่าเป็นผัก ผักนึ่งจึงมักถูกนำมาใส่ในอาหารสารพัดอย่างส่วนยอดรวมทั้งลูกอ่อน ๆ ของผักนึ่งใช้เป็นผักจิ้มน้ำพริก ก้านอวบอ่อนใช้ในแกงส้ม แกงคั่วใช้ทำผัดผักไฟแดง ใส่ในก๋วยเตี๋ยวและปรุงเป็นอาหารได้นานาชนิดตามแต่จะคิดสรร

ที่ตรงในกลางกลีบดอกบานรูปปากแตร นี้อย่างดวงดาวสดใสหว่านแจก กลางคืนเวลาดอกผักนึ่งม้วนกลีบบางเข้าเก็บ ดวงดาวที่อยู่ใจกลางดอกก็จะกลับขึ้นไปกะพริบพราวฟ้า จวบจนได้เวลารุ่งสางก็พากันกลับมาอยู่ตรงกลาง กลีบดอกผักนึ่งเหมือนเป็นดอกไม้ดวงดาวพราวตาแต่งแต้มพื้นดินให้งดงามไม่แพ้กัน

เด็ก ๆ เล่นผักนึ่งได้สารพัดอย่างเท่า ๆ กับที่ผู้ใหญ่ใช้ประโยชน์ ก้านผักนึ่งเรียวยาวมีรูตรงกลางให้ทำหลอดเป่าฟองสบู่ได้อย่างวิเศษ

(ดวงดาวดอกผักนึ่ง : 166)

ความเรียงร้อยแก้วเรื่องนี้สอดแทรกจริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากรที่เราอาจจะเห็นมองข้าม อย่างเช่นผักนึ่ง โดยชี้ให้เห็นว่า นอกจากผักนึ่งจะมีประโยชน์ในการใช้ประกอบอาหารแล้ว ผักนึ่งยังสร้างความสวยงามให้แก่โลก และก้านผักนึ่งก็เป็นของเล่นที่ช่วยเสริมสร้างจินตนาการให้แก่เด็ก

3.2.2 ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง

ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การปราศจากความกลัวในทุกลักษณะ เป็นเสรีภาพจากความเกรงกลัวในลักษณะต่างๆ ความมั่นใจ หรือความกล้าของบุคคลที่จะทำในสิ่งใด

สิ่งหนึ่งให้สำเร็จได้ตามที่ตนได้ตั้งใจไว้ แม้ว่าจะมีอุปสรรคก็ยังไม่ทำให้เกิดความย่อท้อ ยังคงสามารถทำสิ่งนั้น ๆ ต่อไป โดยมีความมั่นใจว่าตนสามารถที่จะกระทำสิ่งนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความถูกต้อง

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การที่เรามีความรู้สึก หรือความคิด ความเชื่อว่าตนเองสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ (อุษณีย์ โพธิสุข, 2542 : 57)

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเองทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องร่อนน้ำ เสียง และเย็บฟ้าทำดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

วรรณกรรมร่วมสมัย“ร่อนน้ำ”

มีเนื้อหาที่สอดแทรกจริยธรรมด้านความกล้าหาญไว้ดังข้อความต่อไปนี้

อย่ายอมเป็นข้ารับใช้มัน ฝึกซิ ฝึกทุกวัน ดูมันจนเข้าใจ ดูให้รู้ซึ่ง ว่ามันเป็นเพียงความคิด สู้มันซิ! อย่างมากก็แค่ตาย รู้แล้วไม่ใช่ที่ว่าที่เราเป็นบ้าก็เพราะความกลัว อย่ายอมให้มันครอบใจจนมืด อย่ายอมให้มันตรวนล่ามชีวิต จนดินไม่หลุด

(ร่อนน้ำ : 107)

วรรณกรรมนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความกล้าหาญที่จะเอาชนะความกลัวให้ได้ ความกล้าหาญจะนำมาซึ่งสำเร็จในสิ่งที่ตัวเองตั้งใจไว้ได้

วรรณกรรมร่วมสมัย “เสียง”

มีเนื้อหาที่สอดแทรกจริยธรรมด้านความกล้าหาญไว้ดังข้อความต่อไปนี้

ทำจิตให้เป็นมิตรกับสรรพสิ่งดีขึ้น ความกลัวลดลง “มองมันซิ จ้องดูที่ความกลัว ไซ้ เพียงเพ่งมอง มันก็เลือนหาย สกิดกันมันที่ใจ อย่าให้แสงเร้นเข้ามาได้ เสียงนั้นหยุดไปเมื่อใดไม่รู้ เพราะผู้พิชิตความกลัว ฝลือยหลับไปเสียก่อน

(เสียง : 108)

วรรณกรรมนี้ได้สอดแทรกจริยธรรมด้านความกล้าหาญด้วยวิธีมองทุกอย่างในแง่ดี แล้วความกลัวจะลดลงจนหายไปที่สุดในที่สุด

บทเพลงในอดีต “เย้ยฟ้าทำดิน”

มีเนื้อเพลงที่สอดแทรกจริยธรรมด้านความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเองดังข้อความต่อไปนี้

เย้ยทั้งฟ้า ทำทั้งดิน สิ้นยาเกรง

หรือใครเก่ง เกินข้าฟ้าดินพรหม

ข้าขอลิขิต ชีวิตข้าเอง ไม่เกรงดินฟ้า

อีกพันพสุธา พญายม พรหมอินทว

ข้ากระทำแต่กรรมดี มีหรือจะกลัว

มิใช่ใจชั่วลืมหัศม หลงลำพอง

(เย้ยฟ้าทำดิน : 110)

บทเพลงนี้สอดแทรกจริยธรรมด้านความกล้าหาญและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองถึงขนาดท้าทายเทพเจ้าและชะตากรรมได้ เพราะเมื่อทำแต่ความดี ย่อมไม่ต้องกลัวอำนาจสิ่งใดอีก ผลแห่งความดีย่อมตกอยู่แก่ผู้กระทำ

3.2.3 การเลือกคบเพื่อน

มีบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุติภาษาเพื่อชีวิต ที่กล่าวถึงจริยธรรมด้านการเลือกคบเพื่อนทั้งหมด 1 เรื่อง คือ เรื่องเลือกคบเพื่อนดี โดยมีรายละเอียดดังนี้

บทร้อยกรอง “เลือกคบเพื่อนดี”

มีเนื้อหาที่สอดแทรกจริยธรรมด้านการเลือกคบเพื่อนดังข้อความต่อไปนี้

ม มิตร

เมื่อมั่งมี

มากมาย

มิตรหมายมอ

เมื่อมัวหมอง

มิตรมอ

เหมือนหมูหมา

เมื่อไม่มี

แน่นมิตร

มิมองมา

เมื่อมอดม้วย

หมูหมา

มิถามอง

พ พาล

ปลาร้าพันห่อด้วย

ใบคา

ใบกัหมันควาปลา

คละคลุ้ง

คือคนหมูไปหา

คบเพื่อน พาลนา

ได้แต่ร้ายร้ายฟัง

เฟื่องให้เสียพงศ์

(เลือกคบเพื่อนดี : 91)

บทร้อยกรองนี้ ได้สอดแทรกจริยธรรมเกี่ยวกับการคบเพื่อน ในบท ม มิตรให้ข้อคิดว่า ในยามที่เรายังมี ก็จะมีเพื่อนมากมาย แต่ในยามที่เรายากจนเพื่อนๆ เหล่านั้นก็จะหนีหายไปหมด ให้ข้อคิดว่าเพื่อนที่เราคบอยู่ทุกวันนี้ อาจจะเป็นการคบกันอย่างฉาบฉวย ไม่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันยามทุกข์ เพื่อเป็นอุทาหรณ์ที่จะเลือกคบ ในบท พ พาลให้ข้อคิดว่า การคบเพื่อนไม่ดีจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของตนเองและวงศ์ตระกูล

บทที่ 4

กลวิธีนำเสนอจริยธรรมที่ปรากฏในบทวรรณกรรมคัดสรร

บทวรรณกรรมคัดสรรจากหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีทั้งหมด 12 บท มีบทวรรณกรรมคัดสรรรวมทั้งหมด 89 เรื่อง ทุกเรื่องมีภาพวาดสีเส้นสวยงามประกอบ ประเภทของวรรณกรรมคัดสรรแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ วรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว และวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง แต่ละประเภทมีรูปแบบงานเขียนต่างๆ ดังนี้

1. วรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว ประกอบด้วยนิทาน ตำนาน ความเรียง เรื่องเล่า เรื่องสั้นและสารคดี นอกจากนี้ยังมีงานเขียนที่ในหนังสือบอกว่าเป็นวรรณกรรมร่วมสมัย และวรรณกรรมของเพื่อนหรืองานเขียนของเยาวชน ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นวรรณกรรมประเภทความเรียง และเรื่องเล่านั่นเอง

2. วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง ประกอบด้วยบทกวี และบทเพลง

การวิเคราะห์กลวิธีในบทนี้ จะวิเคราะห์โดยยึดเอากลวิธีที่ใช้เฉพาะการเสนอจริยธรรม โดยหยิบยกเฉพาะกลวิธีหลักที่โดดเด่นที่สุดในวรรณกรรมคัดสรรแต่ละเรื่อง ยกเว้นบางเรื่องที่อาจใช้กลวิธีสองอย่างควบคู่กันเป็นคู่ขนาน จึงจะนำมาวิเคราะห์ทั้งสองกลวิธี

จากการศึกษาวรรณกรรมคัดสรรที่มีจริยธรรมปรากฏอยู่ พบว่ามีกลวิธีการนำเสนอทั้งหมด 7 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการนำเสนอโดยการบรรยายความ กลวิธีนำเสนอโดยการอธิบายความ กลวิธีนำเสนอเชิงสั่งสอน กลวิธีการนำเสนอทางอ้อม กลวิธีการนำเสนอแบบเชิญชวน กลวิธีนำเสนอโดยยกเรื่องเปรียบ และกลวิธีนำเสนอโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ ดังจะนำเสนอผลการศึกษาตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 กลวิธีนำเสนอโดยการอธิบายความ

กลวิธีการนำเสนอโดยการอธิบายความ หมายถึงกลวิธีที่อธิบายขยายความคิดทางจริยธรรมประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ให้เข้าใจกระจ่างชัดยิ่งขึ้น

ในหนังสือสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต มีบทวรรณกรรมคัดสรรที่ใช้กลวิธีนำเสนอจริยธรรมโดยการอธิบายความ จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ ตาบอดคลำช้าง รอบรู้โลกกว้างเห็นทางถูกผิด

การมองโลกในแง่ดี ความสอดคล้องประสานเป็นความงาม เสี่ยง วัวผู้สร้างโลกและเหย้าฟ้าทำดิน โดยมี รายละเอียดดังนี้

ความเรียงร้อยแก้ว “ตาบอดคลำช้าง”

วรรณกรรมเรื่องนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านความใฝ่รู้โดยใช้กลวิธีอธิบายขยายความให้เห็นว่า การเรียนรู้ที่เหมาะสมควรเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวม ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างเชื่อมโยงไปให้ตลอดตั้งแต่ต้นจนจบ ดังข้อความต่อไปนี้

การเรียนรู้จะใฝ่รู้จะเชื่อมโยงทั่วตลอด อาจจะต้องตั้งต้นที่ตรงไหนก็ได้ แต่อย่าหยุดเฉพาะตรงนั้น หรือติดตามรายละเอียดเรื่องนั้นลงไปทางเดียว แต่ให้โยงกลับไปที่ธรรมชาติทั้งหมดเป็นองค์รวมหรือบูรณาการ การเรียนอะไรเชื่อมโยงทำให้ความรู้แน่นตลอด ไม่ติดขัด ทำให้เกิดความแจ่มแจ้ง ทำให้เกิดความเป็นอิสระ ทำให้มีความเมตตาสูง เกิดมิติทางจิตวิญญาณขึ้น ความเชื่อมโยงทำให้เกิดพัฒนาทางจิตวิญญาณ

(ตาบอดคลำช้าง : 29)

ความเรียงร้อยแก้ว “รอบรู้โลกกว้างเห็นทางถูกผิด”

ความเรียงนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความใฝ่รู้โดยใช้กลวิธีอธิบายขยายความให้เห็นว่านักเรียนในสมัยนี้จะต้องมีหนังสืออื่นประกอบและมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มขึ้น เพราะความรู้จากตำราเรียนเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอสำหรับปัจจุบัน โดยอธิบายเหตุผลให้เห็นว่า ตำราเรียนเขียนขึ้นตามหลักสูตร ไม่อาจทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก และความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ดังข้อความต่อไปนี้

ในสมัยนี้เห็นกันว่าที่เอาใจใส่เฉพาะตำราเรียนนั้นไม่ถูกต้อง จะต้องมีหนังสืออื่นประกอบและ กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มขึ้นอีก ที่ว่าตำราเรียนคับแคบเกินไปนั้นเข้าใจได้ง่ายคือ ตำราเรียนเขียนขึ้นตามหลักสูตร ซึ่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขช้าไม่ทันความเปลี่ยนแปลงของโลก ข้อที่สองมีความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอที่ไม่อยู่ในตัวเรา

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ยังได้นำเสนอจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยโดยการใช้กลวิธีอธิบายขยายความเช่นเดียวกัน โดยอธิบายให้เห็นว่า นักเรียนดีในสมัยก่อนต้องเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน และไม่เกียติครุ เพราะท่านมีประสบการณ์มาก่อน ส่วนนักเรียนที่ดีในสมัยปัจจุบันนี้ ควรสุภาพอ่อนน้อม แต่ควรกล้าหาญที่จะวิจารณ์ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ดังข้อความต่อไปนี้

ลักษณะเด่นของนักเรียนดีในสมัยก่อนอีกข้อหนึ่งคือ ต้องเรียบง่ายเหมือนผ้าพับไว้ ต้องเคารพอบน้อมต่อครูอาจารย์ ไม่ได้เถียง ผิดถูกอย่างไรก็รับฟังไว้ เพราะท่านเป็นผู้ใหญ่อำนาจร้อนมาก่อน ปัจจุบันเห็นกันว่าความเชื่อและการปฏิบัติแบบนั้นขัดต่อพัฒนาการของเด็ก และขัดต่อหลัก “ประชาธิปไตยในโรงเรียน” ด้วยนักเรียนที่ดีในปัจจุบันเห็นกันว่า ควรเป็นผู้สุภาพอ่อนน้อม ถ่อมตน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นผู้มีความกล้าหาญรู้จักพิจารณาว่าสิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว สิ่งใดถูกสิ่งใดผิดด้วยตัวเอง มีความคิดริเริ่มหาทางใหม่เพื่อแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

(ครอบรู้โลกกว้างเห็นทางถูกผิด : 206)

ความเรียงร้อยแก้ว “การมองโลกในแง่ดี”

ความเรียงนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความเสียสละโดยใช้กลวิธีอธิบายขยายความให้เห็นว่า ผู้ที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่า ผู้เสียสละ คือ คนที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ นอกจากความเชื่อที่ดีแล้ว จะต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติดีด้วย ด้วยการไม่ประพฤติด้อย่างเห็นแก่ตัว ดังข้อความต่อไปนี้

ส่วนผู้ที่มองโลกในแง่ดีย่อมเชื่อว่า คนที่ทำความดีโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญนั้นมียุติธรรมและเป็นไปได้

แต่ว่า การมองโลกในแง่ดีไม่ใช่มีแต่ความเชื่ออย่างลอย ๆ เท่านั้น ต้องลงมือปฏิบัติด้วย เช่น เมื่อเชื่อว่าความถูกต้องความผิด เราทำสิ่งที่ถูกเสมอ เมื่อเชื่อว่าความดีชนะความเลว เราก็ไม่ประพฤติด้อย่างเห็นแก่ตัว

นอกจากจริยธรรมด้านความเสียสละแล้ว วรรณกรรมเรื่องนี้ยังนำเสนอจริยธรรมด้านความยุติธรรมโดยใช้กลวิธีอธิบายขยายความว่า การมองโลกในแง่ดี หมายถึง การเล็งเห็นและเชื่อว่าความยุติธรรมชนะความไม่ยุติธรรม ดังข้อความต่อไปนี้

การมองโลกในแง่ดี หมายถึง การเล็งเห็นและเชื่อว่าความถูกต้องจะต้องชนะความผิด ความดีชนะความชั่ว ความยุติธรรมชนะความไม่ยุติธรรม ความมีเสรีชนะการกดขี่ การพึ่งพาอาศัยกันชนะการเอารัดเอาเปรียบความก้าวหน้าชนะความล้าหลัง

(การมองโลกในแง่ดี : 26)

ความเรียงร้อยแก้ว “ความสอดคล้องกันเป็นความงาม”

วรรณกรรมเรื่องนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้กลวิธีอธิบายขยายความให้เห็นว่า ความประสานสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติอย่างได้สัดส่วน คือ ความงาม ดังข้อความต่อไปนี้

สรรพสิ่งในโลกหากมีความสอดคล้องประสานกัน ในลักษณะความสัมพันธ์ที่พอเหมาะย่อมเป็นความงาม
ธรรมชาติได้สร้างต้นไม้ ภูเขา ทะเล และลำธารมาในสัดส่วนที่พอเหมาะ และแต่ละสิ่งก็อยู่ได้ในลักษณะการ
เกาะเกี่ยวอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นความสอดคล้องประสานที่พอเหมาะพอเจาะกันเช่นนี้

(ความสอดคล้องประสานเป็นความงาม : 47)

วรรณกรรมร่วมสมัย “เสียง”

วรรณกรรมเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความกล้าหาญโดยใช้กลวิธีอธิบายขยายความให้เห็นว่า ความกลัวนั้นเกิดมาจากความรู้สึกปรองดองภายในจิตใจของตนเอง ถ้ารู้จักควบคุมจิตใจและทำ
ใจให้เป็นมิตรกับสิ่งต่างๆ ความกลัวก็จะเลือนหายไปเอง ดังข้อความต่อไปนี้

ทำจิตให้เป็นมิตรกับสรรพสิ่งดีขึ้น ความกลัวจะลดลง “มองมันสิ จ้องดูที่ความกลัว ไซ้ เพียงเพ่งมอง มัน
ก็เลือนหาย สกิดกันมันที่ใจ อย่าให้แสงเร้นเข้ามาได้ เสียงนั้นหยุดไปเมื่อใดไม่รู้ เพราะผู้พิชิตความกลัว
ผล็อยหลับไปเสียก่อน

(เสียง : 108)

นิทานพื้นบ้าน “วัวผู้สร้างโลก”

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความกตัญญูโดยใช้กลวิธีอธิบายขยายความให้เห็นว่า วัว มีความสำคัญต่อมนุษย์ เพราะวัวทำให้มนุษย์ได้มีข้าวรับประทาน วัวจึงมีนัยในเชิง
เปรียบเทียบถึงการกตัญญู อันเป็นวัฒนธรรมหนึ่งของมนุษย์ที่ต้องอาศัยแรงงานจากวัว วัวจึงเป็น
เสมือนผู้ที่นำความเจริญของ “วัฒนธรรมข้าว” มาสู่มนุษย์ ดังข้อความต่อไปนี้

ลูกทั้งร้อยเอ็ดคนก็แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนที่ต่าง ๆ แยกกันไปเป็นประเทศนั้นประเทศนี้หลาย
ประเทศ จึงเป็นตำนานสืบกันมาว่า คนเรามีร้อยเอ็ดภาษาและวัวมีความสำคัญยิ่งเพราะวัวสอนให้เรารู้จัก
กินข้าวเป็นอาหารทำให้ร่างกายแข็งแรง มีปัญญาต้มข้าวกิน วัวก็กินใบ และให้คนกินเมล็ด
ดังนั้นวัวนี้แหละที่เกิดมาสร้างโลกทำให้มนุษย์เรารู้จักต้นข้าว

(วัวผู้สร้างโลก : 204)

บทเพลงในอดีต “เย้ยฟ้าทำดิน”

บทเพลงนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความกล้าหาญและความเชื่อมั่นในตนเองโดยใช้กลวิธี
อธิบายขยายความให้เห็นว่า คนเราจะดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับกระทำความดีของตัวเอง เมื่อคนเราทำในสิ่งที่ดี
แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องไปเกรงกลัวอะไร ดังข้อความต่อไปนี้

เย้ย ทั้งฟ้าทำทั้งดิน ลิ่นยาเกรง
 หรือใครเก่ง เกินข้า ฟ้าดินกลัว
 ข้าขอลิขิตชีวิตตัวเอง ไม่เกรงดินฟ้า
 อีกพื้นพสุธา พญายม พรหมอินทร์ทั่ว
 ข้ากระทำแต่กรรมดี มีหรือจะกลัว
 มิใช่ใจชั่ว ลืมตัว หลงลำพอง

(เย้ยฟ้าทำดิน : 110)

4.2 กลวิธีการนำเสนอโดยการบรรยายความ

กลวิธีการนำเสนอโดยการบรรยายความ หมายถึง กลวิธีที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับจริยธรรม เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยอาจเล่าเรื่อง หรือเพิ่มเติมรายละเอียดให้ชัดเจน ต่างจากการอธิบายความที่ไม่ได้ ขยายความคิดที่นำเสนอให้แตกประเด็นออกไปกว้างขวางกว่าเดิม

ในหนังสือสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต มีบทวรรณกรรมคัดสรรที่ใช้กลวิธี นำเสนอจริยธรรมโดยการบรรยาย จำนวน 15 เรื่อง ได้แก่เรื่อง บิดาแห่งการเกษตร ต้นไม้สีเขียวยืนอยู่ เฉยเฉย มีข้าวพอกินแล้ว สิ่งอื่นก็ตามมา ดวงดาวดอกผักบุ้ง หนังสือวิเศษ เด็กน้อย แดดละไม ย้าย ยอมแพ้ เก็บตะวัน น้ำเต้าจุมูกควาย เพื่อมวลชน อยากให้ความรัก หนึ่ว่า เจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์ แมง เอ๋ยแมงทับ และนกเขาไฟ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตำนานนาชาชาติ “เทพสีนหนง : บิดาแห่งการเกษตร”

ตำนานนาชาชาติเทพสีนหนงนำเสนอจริยธรรมด้านความกตัญญูโดยบรรยายให้ รายละเอียดว่า มนุษย์รู้สึกสำนึกในบุญคุณของเทพสีนหนงที่สอนให้รู้จักวิธีการเพาะปลูก ทำให้มนุษย์ มีอาหารกิน จึงยกย่องให้เป็นปรมาจารย์แห่งการเกษตร ดังข้อความต่อไปนี้

มนุษย์รู้สึกขอบคุณเทพสีนหนงที่สอนให้รู้จักการเพาะปลูก ทำให้ไม่ต้องอดอยากหิวโหยอีกต่อไป
 ดังนั้น มนุษย์จึงยกย่องให้เทพสีนหนงเป็นเทพปรมาจารย์แห่งการเกษตร

(เทพสีนหนง : บิดาแห่งการเกษตร : 41)

วรรณกรรมของเพื่อน “ต้นไม้สีเขียวยืนอยู่เฉยเฉย”

วรรณกรรมเรื่องนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติโดยบรรยายให้รายละเอียดเกี่ยวกับประโยชน์ของต้นไม้ที่มีต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ว่า ต้นไม้ให้ออกซิเจน และดูดซับอากาศพิษจากควันรถและโรงงาน ดังข้อความที่มีน้ำเสียงแสดงความเห็นอกเห็นใจต้นไม้ดังนี้

ไหง่กับที่พูดถึงต้นไม้ที่ต้องยืนอยู่ตลอดชีวิต มันน่าเบื่อมาก ไม่ได้ทำอะไรสนุกๆ อย่างที่มนุษย์ทำ ต้นไม้ได้แต่ยืนอยู่เฉยๆ กับให้ออกซิเจนแก่พวกเรา พวกเราต้องหายใจเอาอากาศพิษ จากควันรถและโรงงานเข้าตัว น่าสงสารจัง

(ต้นไม้สีเขียวยืนอยู่เฉยเฉย : 157)

นิทานพื้นบ้าน “มีข้าวพอกินแล้ว สิ่งอื่นก็ตามมา”

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติโดยบรรยายความให้รายละเอียดเกี่ยวกับความสำคัญของข้าวว่า ข้าวมีความสำคัญในการดำรงชีวิตมากกว่าอย่างอื่น เมื่อมีข้าวกิน ก็มีชีวิตมีกำลังที่จะทำสิ่งอื่นต่อไปได้ ดังข้อความต่อไปนี้

ชีวิตของพวกเราชนเผ่าปกากะญอ เราถือความสำคัญของข้าวเป็นอันดับแรกบรรพชนพูดกันว่า “มีข้าวพอกินแล้ว สิ่งอื่นก็ตามมา” (ปือ เมะ กู เอะ ต่า เลอะ อะ กา สือ เก เลอะ คี เซ) บรรพชนเล่านิทานเพื่อย้ำเตือนเราเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เป็นอุทาหรณ์ เป็นข้อเตือนใจเป็นบทสอนและให้ยึดถือไว้ในชีวิตอย่างแน่วแน่ ท่านเล่าไว้ว่า

(มีข้าวพอกิน สิ่งอื่นก็ตามมา : 165)

ความเรียงร้อยแก้ว “ดวงดาวดอกผักนึ่ง”

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติโดยการบรรยายให้รายละเอียดว่า ผักนึ่งมีประโยชน์มากมาย สามารถนำไปทำอาหารได้หลายอย่างและทำเป็นของเล่นสำหรับเด็กได้ด้วย ดังข้อความต่อไปนี้

ดูทีไร เพิ่งขึ้นชื่อว่าเป็นผัก ผักนึ่งจึงมักถูกนำมาใส่ในอาหารสารพัดอย่างส่วนยอดรวมทั้งลูกอ่อน ๆ ของผักนึ่งใช้เป็นผักจิ้มน้ำพริก ก้านอบอ่อนใช้ใส่ในแกงส้ม แกงคั่วใช้ทำผักผัดผัดไฟแดง ใส่ในก๋วยเตี๋ยวและปรุงเป็นอาหารได้นานาชนิดตามแต่จะคิดสรร

เด็ก ๆ เล่นผักนึ่งได้สารพัดอย่างเท่า ๆ กับที่ผู้ใหญ่ใช้ประโยชน์ ก้านผักนึ่งเขียวยาวมีรูตรงกลางให้ทำหลอดเป่าฟองสบู่ได้อย่างวิเศษ

(ดวงดาวดอกผักนึ่ง : 166)

เรื่องเล่าร่วมสมัย “หนังสือวิเศษ”

เรื่องเล่านี้เรื่องนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านความใฝ่รู้โดยการบรรยายให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องราวของเด็กคนชายคนหนึ่งที่สนใจเรื่องการอ่านหนังสือ และนอนหลับฝันถึงหนังสือวิเศษ ดังข้อความต่อไปนี้

ก่อนจะหลับได้ยินแม่พูดว่า ถ้าอยู่บ้านเหงา ๆ ให้หยิบหนังสือนิทานสนุก ๆ ในห้องสมุดโรงเรียนมาอ่าน คราวหน้าแม่จะซื้อหนังสือจากในเมืองมาฝากด้วย

หลังจากพ่อแม่กลับไปทำงานในเมือง เด็กชายก็ไปห้องสมุดของโรงเรียน ห้องสมุดหน้าต่างตาแปลกไปมาก ทั้งห้องมีหนังสืออยู่ไม่กี่เล่ม พอเข้าไปใกล้ ๆ อ้าว! หนังสือเหล่านั้นคือหนังสือวิเศษ มีปุมต่าง ๆ ให้กด เขาคิดว่า นิทาน หนังสือก็กลายร่างเป็นหนังสือนิทาน มีปุมต่าง ๆ ให้เลือก เช่น นิทานผจญภัย นิทานฝันดี นิทานแม่เมด นิทานต่อสู้ นิทานเกี่ยวกับท้องฟ้า และนิทานเกี่ยวกับดวงดาว

(หนังสือวิเศษ : 57)

บทกวี “เด็กน้อย”

บทกวีนี้ใช้กลวิธีนำเสนอจริยธรรมด้านความใฝ่รู้โดยการบรรยายให้รายละเอียดว่า เด็กจะต้องค่อยๆ เรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างถูกต้อง รู้จักแยกแยะดีชั่ว และรู้ว่า อะไรคือสิ่งที่มีสาระที่ควรจดจำ

เด็กน้อย ค่อยค่อยก้าว
รู้เรื่องราวในโลกกว้าง
รู้ต้นปลายหนทาง
รู้สิ่งว่างหรือเต็มล้น

ในวัยเด็กช่างคิดฝัน
เลือกหาสาระอัน
บันทึกไว้ในจิตตรึง

(เด็กน้อย : 197)

บทกวีร่วมสมัย “แดดละไม”

วรรณกรรมเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียร โดยใช้กลวิธีบรรยายให้รายละเอียดเกี่ยวกับสาวน้อยชาวสวนหน้าไร่ เธอบางคนหนึ่งที่ทำงานทุกวันด้วยความขยัน ดังข้อความต่อไปนี้

สาวหน้านวล รักถารักพรวน
 จะเป็นชาวสวนแสนขยัน
 สาวเอวบาง วันหยุดไม่ว่าง
 อย่างนี้ต้องให้รางวัล
 (แดดละไม : 73)

ร้อยกรองร่วมสมัย “อ้ายอ้อมแพ้ว”

วรรณกรรมเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความอดทน โดยใช้การบรรยายให้รายละเอียดว่า
 ชีวิตมีทั้งความสุขและทุกข์ แต่จะไม่ยอมแพ้ และจะเอาชนะเคราะห์กรรมด้วยกำลังกาย กำลังใจอย่าง
 ไม่ท้อถอย เคราะห์ร้ายก็จะหายกลายเป็นดี ดังข้อความต่อไปนี้

ในชีวิต	เคราะห์มี	ทั้งดีร้าย
กว่าจะตาย	สลัดกัน	นั่นหลายหน
ดีแล้วร้าย	ร้ายแล้วดี	มีแล้วจน
และบางคน	ทุกข์ยาก	อย่างมากมาย
กัดฟันสู้	ด้วยใจ	ไม่ท้อแท้
ไม่ยอมแพ้	เคราะห์ชั่ว	กลัวง่าย ๆ
เอาชนะ	ด้วยกำลัง	ทั้งใจกาย
เคราะห์ที่ร้าย	จะหนี	ดีจะมา

(อ้ายอ้อมแพ้ว : 71)

เพลงร่วมสมัย “เก็บตะวัน”

เพลงร่วมสมัยเพลงนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านความอดทนโดยการบรรยายให้รายละเอียดว่า
 คนเราไม่ควรสิ้นหวังในชีวิต เพราะว่ายังมีวันพรุ่งนี้ให้เริ่มต้นใหม่ได้เสมอ ขอให้ยืนหยัดต่อสู้กับชีวิต
 ต่อไป ดังข้อความต่อไปนี้

หากตะวันยังเคียงคู่ฟ้า (ซ้ำ)
 จะมัวมาสิ้นหวังทำไม (ซ้ำ)
 เมื่อยังมีพรุ่งนี้ให้เดินเริ่มใหม่
 มันคงไฉนดังเช่นตะวัน
 มันคงไฉนดังเช่นตะวัน
 (เก็บตะวัน : 75)

ตำนานพื้นบ้านเรื่อง “น้ำเต้าจุมูกควาย”

วรรณกรรมเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยโดยบรรยายความให้รายละเอียดว่า ปกติมนุษย์บูชาแกนอยู่เป็นประจำ ต่อมาวันหนึ่งเมื่อมนุษย์ลืมบูชาแกน จึงถูกแกนลงโทษโดยบันดาลให้น้ำท่วมโลก ดังข้อความต่อไปนี้

ปู่ละเมิด	คำแกน	แกนก็ลง	โทษทัณฑ์
เสกน้ำ	อาถรรพณ์	ท่วมถล่ม	ลุ่มละลาย

แกนสั่งให้มนุษย์บูชาแกน มนุษย์ก็เซ่นสรวงบูชาแกนมิได้ขาด จนกระทั่งวันหนึ่งมนุษย์ลืมบูชาแกน แกนจึงโกรธและบันดาลให้เกิดน้ำท่วมโลก

(น้ำเต้าจุมูกควาย : 8)

บทเพลงร่วมสมัย “เพื่อมवलชน”

วรรณกรรมเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความเสียสละโดยบรรยายความให้รายละเอียดถึงความรู้สึกอันยิ่งใหญ่ของคนคนหนึ่งที่ต้องการเสียสละตนเองเพื่อมवलชน ไม่ว่าจะเกิดเป็นอะไร ก็ขอเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ แม้แต่ชีวิตก็สามารถอุทิศให้ได้

ถ้าหากฉันเกิดเป็นนกที่โฉบบิน
 ติดปีกบินไปให้ไกล ไกลแสนไกล
 จะขอเป็นนกพิราบขาว
 เพื่อขนานาชาประชาสู่เสรี
 ถ้าหากฉันเกิดเป็นเมฆบนนภา
 จะนำพาความร่มเย็นเพื่อท้องนา
 หากฉันเกิดเป็นเม็ดทราย
 จะถมกายเป็นทางเพื่อมवलชน
 ชีว...ยอมพลีให้...
 มवलชน... ที่ทุกซทน
 ขอพลีตน... ไม่ว่าจะตายกี่ครั้ง

(เพื่อมवलชน : 156)

บทเพลง “อยากให้ความรัก”

บทเพลงนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านความเสียสละโดยบรรยายความให้รายละเอียดเกี่ยวกับความรู้สึกต้องการที่จะอุทิศชีวิตของตนเอง เพื่อเร่งรีบสร้างคุณงามความดีอย่างทุ่มเท อันจะเป็นการสร้างความค่าให้กับชีวิตอันแสนสั้นของตนเอง ดังข้อความต่อไปนี้

อยากอุทิศ ชีวิตทั้งหมดนี้
เพื่อสร้างคุณงามความดีไม่เคยหวั่น
จะเร่งสร้างทั้งคืนและทั้งวัน
เพื่อชีวิตอันสั้นนั้นมีราคา

(อยากให้ความรัก : 202)

ตำนานนานาชาติ “หนี่วา เจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์”

ตำนานนานาชาติเรื่องนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านความกตัญญู โดยการบรรยายความให้รายละเอียดว่า มนุษย์รู้สำนึกในบุญคุณของเจ้าแม่หนี่วาที่ได้ช่วยให้มนุษย์พ้นจากภัยพิบัติโดยยกย่องให้เป็นเทวีผู้ให้กำเนิดมนุษย์ ดังข้อความต่อไปนี้

มนุษย์ต่างขอบคุณเจ้าแม่หนี่วาที่ช่วยชีวิตพวกตนและพร้อมใจกันยกย่องให้เจ้าแม่หนี่วาเป็นบรรพ
สตรีเทวีผู้ให้กำเนิดมนุษย์

(หนี่วา เจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์ : 12)

เรื่องสั้นร่วมสมัย “แมงเอ๋ยแมงทับ”

เรื่องสั้นร่วมสมัยเรื่องนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาโดยการบรรยายความให้รายละเอียดว่า การนำแมงทับมาเลี้ยง และนำจิ้งหรีดมากัดกันเป็นการกักขังสัตว์ ในขณะที่เดียวกันก็บรรยายความรู้สึกของเด็กที่นำแมงทับมาเลี้ยงว่า เด็กๆ เหล่านี้ “ไม่ได้รู้สึกบาปอย่างที่ครูบอก เพราะเขาได้เลี้ยงดูแมงทับอย่างดี

ครูบอกว่าการที่เราเอาแมงทับมาเลี้ยง และเอาจิ้งหรีดมากัดกันนั้นเป็นการกักขังสัตว์อย่างหนึ่ง มันควรจะอยู่ตามป่าตามไร่ไม่ไปไหน เป็นธรรมชาติเป็นชีวิตอิสระ

ช่างเถอะ เราก็ไม่ได้ทำอะไรมันมากไปกว่านั้น เราเลี้ยงดูมันอย่างดี เราเฝ้าแอบดูทางรูกล่อง กระดากอย่างเป็นห่วงบ่วงใย ว่าเมื่อไรที่มันจะออกไปสืบสวามิฉัน เราเก็บใบไม้มากมายมาใส่กล่อง ทั้งให้มันอยู่หนึ่ง ๆ และให้มันกินอím ๆ เราารู้สึกว่ามันเป็นเพื่อน และไม่เคยรู้สึกว่าเป็นบาปอย่างที่ครู

(แมงเอ๋ยแมงทับ : 184)

วรรณกรรมของเพื่อน “นกเขาไฟ”

วรรณกรรมเรื่องนี้ นำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาต่อสัตว์โดยบรรยายความให้รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผู้เล่าเรื่องและแม่ของเขาไปพบนกเขาไฟตัวหนึ่ง และได้นำกลับไปเลี้ยงที่บ้านด้วยความสงสาร โดยคิดว่า สักวันหนึ่งจะปล่อยให้นกเขาไฟตัวนี้เป็นอิสระเมื่อมันแข็งแรงพอที่จะบินได้ ดังข้อความต่อไปนี้

เขาบอกว่าเป็นลูกนกเขาไฟ แม่ยื่นให้เขาแต่ไม่มีใครเอา แม่บอกว่าคงต้องเอาไปเลี้ยงจนกว่ามันจะบินได้ แถวนี้นกเขาเยอะ ถ้าปล่อยไว้หมาอาจจะกัดตาย แม่ให้น้องอุ้มลูกนก แม่เป็นคนซีจรรย์าน

(นกเขาไฟ : 210)

4.3 กลวิธีการนำเสนอเชิงสั่งสอน

กลวิธีเชิงสั่งสอน หมายถึง กลวิธีที่มุ่งสอนจริยธรรมหรือชี้แนะผู้อ่านให้ปฏิบัติตาม มีข้อสังเกตว่ามักใช้เป็นประโยคคำสั่ง และจะเห็นได้ชัดว่าจะมีคำว่า “ขอ” “อย่า” “ต้อง” ปรากฏร่วมด้วย

ในหนังสือสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต มีบทวรรณกรรมคัดสรรที่ใช้กลวิธีนำเสนอจริยธรรมเชิงสั่งสอน เพื่อชี้แนะว่า ควรปฏิบัติตนอย่างไร จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ เรื่องร่อนน้ำ นกเขาเถื่อน หัวใจนักปราชญ์ แม้หวังจะเก่งกล้า จงฝนทิ้งให้เป็นเข็ม เกมดาวดวงน้อย ภาษา ภาษิต คำกาพย์พรั้งนี้ และตอนเตือนตน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วรรณกรรมร่วมสมัย “ร่อนน้ำ”

วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความกล้าหาญเชิงสั่งสอนให้ต่อสู้กับความกลัวสักลั้วว่า มันเป็นเพียงความคิด อย่ายอมให้เข้ามาครอบงำจิตใจ จะต้องฝึกที่จะต่อสู้กับความกลัวให้ได้ ดังข้อความต่อไปนี้

อย่ายอมเป็นข้ารับใช้มัน ฝึกซิ ฝึกทุกวัน คุ้มมันจนเข้าใจ คุให้รู้ซึ่ง ว่ามันเป็นเพียงความคิด สู้มันสิ! อย่างมากก็แค่ตาย รู้แล้วไม่ใช่ที่ว่าที่คนเราเป็นบ้าก็เพราะความกลัว อย่ายอมให้มันครอบงำใจจนมืด อย่ายอมให้มันตรวนล่ามชีวิต จนนิดไม่หลุด

(ร่อนน้ำ : 107)

บทเพลงร่วมสมัย “นกเขาเถื่อน”

บทเพลงนี้นำเสนอจริยธรรมในเชิงสั่งสอนว่า ลูกจะต้องศึกษาเล่าเรียนให้มาก เพื่อเป็นพลังให้เกิดความสำเร็จ อย่าได้ปล่อยปละละเลยให้เวลาผ่านไปเฉยๆ โดยไม่ได้คิดพิจารณาอะไรเลย นอกจากนี้ยังสั่งสอนให้มีความตั้งใจ มีความขยัน อดทน รักถิ่นฐานบ้านเกิด และเสียสละตนเองเพื่อแก่ส่วนร่วม ดังข้อความต่อไปนี้

เจ้าต้องศึกษาวิชาให้มาก
ตั้งใจให้มันขยันอดทน

ความเป็นอยู่ลำบากเจ้าอาจสับสน
อ่อนน้อมถ่อมตนในสิ่งเป็นธรรม

จงมุ่งศึกษาวิชาที่หวัง
อย่าปล่อยวันให้ล่อยอย่าปล่อยใจเสียจน

เพื่อเป็นพลังแห่งสำเร็จผล
ลืมหุตุลืมผลพิจารณา

(นกเขาเถื่อน : 4)

บทกวีโบราณ “หัวใจนักปราชญ์”

บทกวีนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ในเชิงสั่งสอน โดยชี้แนะคุณลักษณะของผู้ที่จะเป็นนักปราชญ์ว่า ไม่สามารถจะละเว้นจากการรับฟัง การถาม การบันทึก และการสังเกต โดยใช้ประโยคเงื่อนไขในการตั้งคำถามให้ผู้อ่านคิดตามว่า คนที่จะเป็นนักปราชญ์จะละเว้นจากการทำสิ่งเหล่านี้ได้ หรือไม่ ดังข้อความต่อไปนี้

เว้นวิจารณ์ว่างเว้น
เว้นที่ถามอันยัง
เว้นเล่าลือติดสึง
เว้นดังกล่าวว่าผู้

สดับฟัง
ไปรู้
เกตว่าง เว้นนา
ปราชญ์ได้ฤา

(หัวใจนักปราชญ์ : 72)

วรรณกรรมนานาชาติ “แม่หวังจะเก่งกล้า จงฝนทั้งให้เป็นเข็ม”

วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมในเชิงสั่งสอนให้ผู้อ่านอดทนที่จะทำในสิ่งยากอย่างต่อเนื่องโดยไม่ละความพยายาม ในบทวรรณกรรมเรื่องนี้มีถ้อยคำในบางประโยคที่แสดงให้เห็นว่า เป็นการสั่งสอน ได้แก่ ขอแต่พยายามทำไป ขอแต่ยอมศึกษาด้วยความมุมานะ ดังข้อความต่อไปนี้

“เรื่องทั้งหลายในโลกนี้ ไม่มีอะไรที่เรียกว่ายากหรือง่ายเลย ขอแต่พยายามทำไป แม้ว่ายากก็จะกลายเป็นง่าย ถ้าหากไม่พยายาม แม้จะเป็นเรื่องง่ายแสนง่ายก็จะกลายเป็นเรื่องยากแสนยากไป !”

การแสวงหาความรู้ของเรามีความง่ายด้วยหรือไม่

แน่นอน ขอแต่ยอมศึกษาด้วยความมุมานะ ถึงแม้ว่าจะยากเย็นแสนเข็ญสักปานใด ก็จะเป็นเรื่องง่าย ถ้าหากไม่ศึกษาพยายามถึงแม้ง่ายก็กลายเป็นเรื่องยากสุดเอี่ยม

(แม้หวังจะเก่งกล้า จงฝนทั่งให้เป็นเข็ม : 133)

เรื่องเล่าความรู้ “เกมดาวดวงน้อย”

วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมในเชิงสั่งสอน โดยชี้แนะว่า คนเราทุกคนมีพื้นที่ส่วนตัวของตัวเอง และไม่ควรละเมิดพื้นที่ส่วนตัวของคนอื่น ซึ่งเป็นการสอนให้คนเรามีระเบียบวินัย รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ดังข้อความต่อไปนี้

คนเราทุกคนเหมือนดวงดาว พื้นที่ในวงกลมของแต่ละคนคือพื้นที่ส่วนตัว เราไม่ควรเข้าไปในพื้นที่ส่วนตัวของคนอื่น หากเขาไม่ให้เข้า และคนอื่นไม่ควรเข้ามาในพื้นที่ส่วนตัวของเรา

(เกมดาวดวงน้อย : 83)

บทกวี “ภาษา ภาษิต คำกาพย์”

ภาษิต คือ คำสอนของคนโบราณที่ใช้สั่งสอนลูกหลานสืบต่อกันมา ภาษิตในบทกวีนี้ จึงเป็นการนำเสนอจริยธรรมด้านต่างๆ ในเชิงสั่งสอนว่า คนเราจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไรบ้าง โดยสังเกตได้ว่าการใช้ถ้อยที่แสดงให้ว่าเป็นการสั่งสอน เช่น คำว่า รู้ไว้ จะต้อง และอย่า

ด้านความใฝ่รู้ ใช้กลวิธีการสั่งสอนแบบตรงไปตรงมาว่า คนเราต้องรักที่จะรู้ และรักที่จะเรียนหนังสือ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต ผู้ที่มีการศึกษาจะได้ทำงานเบาๆ และทำงานที่ใช้สมอง ดังข้อความต่อไปนี้

	รู้ไว้ไซ้ว่า
จะต้องใส่ป่า	แบกหามสักที
อย่าคิดลบลู่	ความรู้มากมี
ผิดชอบชั่วดี	รู้ไว้ใช้การ
	รักดีห้ามจั่ว
ถ้าแม่รักชั่ว	ก็ต้องหามเสา
รักดีศึกษา	เมื่ออายุเยาว์
ได้ทำงานเบา	ที่ใช้ปัญญา

	รักช่วยอ้อมจัก
ต้องทำงานหนัก	เพราะขาดการศึกษา
ถ้าชั่วมัวเพลิน	เดินผิดมรรคา
จักต้องก้มหน้า	รับกรรมจำทน

ด้านความขยัน ใช้กลวิธีการสั่งสอนว่า คนเราจะต้องเร่งรีบทำงานให้สำเร็จ อย่าเหลวไหล เพราะเวลาไม่เคยคอยใคร เมื่อผ่านเวลาไปแล้วจะเรียกคืนกลับมาไม่ได้ ดังข้อความต่อไปนี้

	น้ำขึ้นให้รีบตัก
เตือนใจดีนัก	อย่ามัวเหลวไหล
กระแสวาริ	มีมีคอยใคร
มีงานน้อยใหญ่	อาชีพรีบทำ

	น้ำซุ่นไว้ใน
อบรมจิตใจ	อย่าปล่อยตามเพลง
น้ำใสไว้ในอก	บอกไว้เหมาะสม
ยืมไว้ไม่เกรง	ควบคุมกมล
	ตักน้ำใส่กะโหลก
ท่านให้ะโงก	ดูเงาแยบยล
สำรวจตัวเอง	เร่งคิดขวยขวอน
เสียดมเจียมตน	ผู้คนการุญ

(ภาษา ภาษิต คำกาพย์ : 199)

บทกวี “พຽ່ງนี้”

บทกวีนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความขยันแข็งสั่งสอนว่าให้เห็นคุณค่าของเวลา โดยให้เร่งรีบทำภารกิจของตัวเองให้เสร็จทันกำหนดเวลา เพราะเวลาไม่เคยรอใคร ดังข้อความต่อไปนี้

พຽ່ງนี้ ผัดพຽ່ງนี้	วันพຽ່ງมี มากเหลือหลาย
ทุกสิ่ง จักเปล่าตาย	หากผัดຽ່ງ รอพຽ່ງนี้
เรื่องราว ธุระใด	จงเร่งให้ เหมาะพอดี
กำหนด เวลา มี	เพราะพຽ່ງนี้ ไม่รอเรา
กิจการ งานทุกสิ่ง	แม้ทอดทิ้ง คอยนิ่งเฝ้า
ผัดวัน พຽ່ງนี้เอา	พຽ່ງนี้มี ก็หนักัน

(พจน์ : 143)

บทกวีร่วมสมัย “ตนเตือนตน”

บทกวีเรื่องนี้ใช้กลวิธีนำเสนอจริยธรรมด้านความรับผิดชอบในเชิงสั่งสอนว่า คนเราจะต้องเตือนตนเอง เพราะไม่มีใครเตือนเราได้เหมือนกับที่เราเตือนตัวเอง จึงอย่าได้ละเลยที่จะเตือนตนเอง ดังข้อความต่อไปนี้

ตนของตนเตือนตนให้พ้นผิด
 ตนเตือนจิตตนได้ใครจะเหมือน
 ตนเตือนตนไม่ได้ใครจะเตือน
 อย่าแซะเตือนตนให้พ้นภัย

(ตนเตือนตน : 54)

4.4 กลวิธีการนำเสนอทางอ้อม

กลวิธีการนำเสนอทางอ้อม หมายถึงกลวิธีที่ให้อุบัติทางจริยธรรมแฝงอยู่ ผู้อ่านจะเข้าใจได้ ต้องอาศัยการตีความ หรือพิจารณาวัตถุประสงค์ของสาระในบทวรรณกรรมคัดสรรอย่างถี่ถ้วน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความคิดได้ด้วยตนเอง กลวิธีนำเสนอทางอ้อมอาจใช้การสร้างความงดงามทางอารมณ์ การใช้ลีลานำเสนอในเชิงประชดประชัน หรือการพิจารณาหน้าที่และบทบาทของตัวบทวรรณกรรมนั้น จึงจะเห็นถึงความคิดทางจริยธรรมที่แฝงอยู่

ในหนังสือสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต มีบทวรรณกรรมคัดสรรที่ใช้กลวิธีนำเสนอจริยธรรมทางอ้อม จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่เรื่องกระรอก จงไปจากไร่เถิด หนอนเต็มขั้นและ ขวัญข้าวอย่าหนีไปไหน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วรรณกรรมร่วมสมัย “กระรอก”

วรรณกรรมเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาต่อสัตว์ โดยเล่าเรื่องให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเกี่ยวกับพฤติกรรมของกระรอกว่า เป็นสัตว์ที่ขี้เล่น มีอุปนิสัยซุกซน น่ารัก น่าเอ็นดู โดยใช้กลวิธีบรรยายความน่ารักของกระรอกให้ผู้อ่านนี้รักและเอ็นดูกระรอก จึงเท่ากับสร้างสำนึกทางจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาทางอ้อม ดังข้อความต่อไปนี้

แถวบ้านเต็มไปด้วยกระรอกเพนพานทั่วไปหมด มันเป็นสัตว์ที่ขี้เล่น บางครั้งก็วิ่งเล่นไล่กันไปตามกิ่งไม้ บางครั้งก็มาวิ่งไล่กันตามสันหลังคาบ้าน เสียงดังโครมคราม หนวกหูไม่น้อย บางครั้งก็ชะโงกหน้า แอบดูคนตามชายคา ทำทางตอนชะเง้อหน้า ยิ่งฟังมองดูน่ารักไม่เบา

(กระรอก : 62)

บทอธิษฐานประกอบพิธีกรรม “จงไปจากไร่เถิด”

บทอธิษฐานเรื่องนี้ นำเสนอจริยธรรมการยึดมั่นในประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามโดยเลือกเอาบทอธิษฐานที่มีเนื้อหาแสดงถึงความเคารพในสิ่งมีชีวิตอื่นๆ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับธรรมชาติ ดังนี้

จงไปจากไร่เถิด ... มดจงไปจาก ปลวกจงไปจาก ตัวงจงไปจาก แมลงจงไปจาก หนอนจงไปจาก เพลี้ยจงไปจาก ตั๊กแตนจงไปจาก จิ้งหรีดจงไปจาก นกจงไปจาก หนูจงไปจาก บรรดาสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยเป็นศัตรูของข้าว จงไปจากเสียให้หมด ไปเสียให้ไกลๆ หนึ่งวันเดินทาง หนึ่งคืนเดินทาง อย่าอยู่ใกล้ไร่ อย่าอยู่ใกล้สวน อย่าเฝ้าไร่ อย่าเฝ้าสวน ไปเสียให้พ้นจากไร่ ไปเสียให้พ้นจากสวน ไปยังตะวันออก ไปยังตะวันตก ไปยังเหนือ ไปยังใต้ ไปยังบ้านใหญ่ ไปยังเมืองโตเถิด ...

“จงเรียกฝนลงมา จงเรียกน้ำค้างลงมา ให้ฝนดี ให้น้ำค้างตก”

(จงไปจากไร่เถิด : 37)

บทอธิษฐานนี้สะท้อนให้เห็นว่าพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวสร้างความสำเร็จในการพึ่งพาอาศัยกับของธรรมชาติ การขอร้องให้ศัตรูพืชไม่มาทำลายพืชไร่ ปลูกฝังจริยธรรมให้ผู้เรียนมีทั้งความเมตตา กรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน และปฏิบัติตามประเพณีตามบรรพชน เห็นคุณค่าของพิธีกรรมอันนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างมีความสุข

บทเพลงร่วมสมัย “หนอนเต็มขั้น”

บทเพลงร่วมสมัยข้างต้นนี้ นำเสนอให้ผู้อ่านคิดถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษของกรุงเทพมหานครว่าในปัจจุบันนี้แม่น้ำเจ้าพระยาเน่าเหม็น มีกองขยะมากมายทั้งกองเล็กกองใหญ่ มีน้ำท่วม และอากาศเป็นพิษ อีกหน่อยพวกหนอนก็คงจะเจริญเติบโตแพร่พันธุ์เต็มบ้านเต็มเมืองไปหมด ดังข้อความต่อไปนี้

ฉันคือหนอน ฉันเป็นหนอนตัวใหญ่
ฉันเกิดที่ประเทศไทย กรุงเทพมหานคร
ฉันสุขี่ ฉันไม่มีเดือดร้อน

ฉันกินกินแล้วกินนอน พักผ่อนสบายใจ
 เจ้าพระยาเน่าเหม็นเป็นน้ำครำ
 ขยะสีดำ มีทั้งกองเล็กกองใหญ่
 ฝนตกน้ำท่วมอากาศพิษปลิวไสว
 นอนหัวเราะชอบใจสบายฉัน
 ฉันคือนอน ฉันเป็นนอนเต็มขั้น
 ต่อแต่นี้ไม่กัวัน พวกฉันจะเต็มเมือง

(นอนเต็มขั้น : 53)

“นอน”ในบทเพลงร่วมสมัยข้างต้นหมายถึงสิ่งชั่วร้าย ใช้กลวิธีนำเสนอทางอ้อมในเชิงประชด
 ว่าเราจะปล่อยให้สิ่งชั่วร้ายอันได้มาจากความสกปรกต่างๆ ครองเมืองอย่างนั้นหรือ

บทเชิญขวัญข้าว “ขวัญข้าวอย่าหนีไปไหน”

บทเชิญขวัญข้าวที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเชิญขวัญข้าวซึ่งเป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่มี
 ความสำคัญต่อชาวนา ทำให้เราเห็นถึงแสดงความเคารพต่อข้าว โดยเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว
 ชาวนาจะประกอบพิธีกรรมนี้เพื่ออัญเชิญขวัญของแม่พระโพสพมาสู่ยุ้งฉาง ดังข้อความต่อไปนี้

ศรี ศรี วันนี้เป็นวันดีเลิศบ ข้าจะขออัญเชิญขวัญแม่พระโพสพอย่าระคายคาง ขอเชิญมาสู่ยุ้ง
 ฉางในเพลานี้ อันขวัญแม่อย่าหนีไปทางไหน ยามเมื่อลมพัดสะบัดใบล้มเกะกะ ขอเชิญแม่อย่าเลยละ
 เทียวสัญจร อย่าบุกป่าฝ่าดงดอนที่เขย่งดิน

(ขวัญข้าวอย่าหนีไปไหน : 39)

เนื้อหาที่ปรากฏในบทเชิญขวัญข้าวจึงเป็นการปลุกฝังจริยธรรมทางอ้อมให้กตัญญูต่อข้าวที่
 เกี่ยวมาได้ และแม่โพสพที่ช่วยดลบันดาลให้ได้ผลผลิตตามประเพณีและวัฒนธรรมการทำขวัญข้าว

4.5 กลวิธีการนำเสนอแบบเชิญชวน

กลวิธีการนำเสนอแบบเชิญชวน หมายถึง กลวิธีที่เสนอแนะให้ผู้อ่านลองปฏิบัติตามโดยอาจ
 ให้เหตุผลประกอบ หรือใช้โวหารโน้มน้าวใจให้เกิดความรู้สึกคล้อยตาม

ในหนังสือสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต มีบทวรรณกรรมคัดสรรที่ใช้กลวิธีนำเสนอ จริยธรรมแบบเชญชวน จำนวน 5 เรื่อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้เรื่องถึงเพื่อน ดอกไม้ให้คุณ เมืองไทยเรานี้ รักเมืองไทย และอยากให้ความรัก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทเพลงร่วมสมัย “ถึงเพื่อน”

บทเพลงนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตาต่อเพื่อนในเชิงเชญชวน ปลุกปลอบให้เพื่อนมีกำลังใจที่จะต่อสู้กับชีวิต แม้ว่าจะเหนื่อยล้า และเจ็บปวด ก็ขอให้ลุกขึ้นสู้ต่อไป โดยกล่าวให้กำลังใจ และอวยพรให้ประสบความสำเร็จสมหวังในชีวิต ดังข้อความต่อไปนี้

*ถ้าเธอเหนื่อยนัก หยุดพักเสียก่อน
ล้มตัวลงนอนแนบตักฉันนี่
จะหนาวจะร้อนจะคอยพัดวี
หลับฝันถึงสิ่งดีลึกในนี้สิ่งเลว
แม้เธอปวดร้าว ก็ขอเพียงสู้
ฉันยังยืนอยู่คู่เธอ มีแขนหนุนาย

(ถึงเพื่อน : 92)

บทเพลงร่วมสมัย “ดอกไม้ให้คุณ”

บทเพลงนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์แบบเชญชวน โดยผู้แต่งได้เชิญชวนให้ผู้คนก้าวเดินต่อไปในชีวิตให้ถึงที่สุด ตนเองจะคอยเป็นกำลังใจและอวยพรให้ประสบความสำเร็จ สมหวังในชีวิต คลายจากความทุกข์ ดังข้อความต่อไปนี้

ขอมอบดอกไม้ในสวน นี้เพื่อมวลประชา
จะอยู่ แห่งไหน จะใกล้ จะไกล จนสุดขอบฟ้า
ขอมอบความหวัง ดังดอกไม้ ผลิ สดใสงามตา
เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ เป็นสิ่งเสนอให้มา

ขอมอบ ดอกไม้ ในสวน ให้มอบอวล สู่ ชน
จงสบ สิ่ง หวัง ให้สม ตั้งใจ ให้คลาย หมอง หม่น
ก้าว ต่อไป ตราบชีวิต สุด ดุจ กระแส ชล
เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ
เป็นสิ่งเสนอ ให้ คุณ...

(ดอกไม้ให้คุณ : 109)

บทกวี “เมืองไทยเรานี้”

บทกวีนี้ ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อแผ่นดินไทย โดยกลวิธีเชิญชวนให้คนไทยรู้สำนึกว่า เป็นผู้โชคดีที่ได้เกิดมาบนผืนแผ่นดินไทยที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นจึงควรรักและหวงแหนแผ่นดินไทยให้มากกว่าชีวิตของตัวเอง ผู้เขียนสร้างความรู้สึกร่วมโดยใช้คำว่า “เมืองไทยเรา” ดังข้อความต่อไปนี้

เมืองไทยเรานี้	แสนดีหนักหนา
ในน้ำมีปลา	ในนามีข้าว
ทำมาหากิน	แผ่นดินของเรา
ปลูกเรือนสร้างเหย้า	อยู่ร่วมกันไป
อยู่ดีมีสุขสนุกสนาน	เราสร้างถิ่นฐานไว้จนยิ่งใหญ่
เมืองไทยเรานี้แสนดีอะไร	เรารักเมืองไทยยิ่งชีพเราเอง
(เมืองไทยเรานี้ : 163)	

บทเพลง “รักเมืองไทย”

บทเพลงนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อชาติบ้านเมือง โดยกลวิธีเชิญชวนให้คนไทยเกิดความรู้สึกรักเมืองไทย และพร้อมที่จะปกป้องผืนแผ่นดินไทยไม่ให้ใครมารุกราน ในบทเพลงนี้ผู้แต่งใช้คำว่า “เรา” เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน ดังข้อความต่อไปนี้

(สร้อย) รักเมืองไทย ชาติไทย
 ทะนุบำรุงให้รุ่งเรือง สมเป็นเมืองของไทย (ซ้ำ)
 เราชาวไทย เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย (ซ้ำ)
 ไม่เคยอ่อนน้อม เราไม่ยอมแพ้ใคร
 ศัตรูใจกล้า มาแต่ทิศใด
 ถ้าข่มเหงไทย คงได้เห็นดี
 เราชาวไทย เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย (ซ้ำ)
 เรารักเพื่อนบ้าน เราไม่รานรุกใคร
 แต่รักษาสีหรีด อีสระของไทย
 ใครทำชั่วใจ ไทยจะไม่ถอยเลย
 เราชาวไทย เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย (ซ้ำ)
 ถ้าถูกข่มเหง แล้วไม่เกรงผู้ใด
 ดังงูตัวนาค มีพิษเหลือใจ
 เรารักเมืองไทย ยิ่งชีพเราเอง

(รักเมืองไทย : 164)

บทเพลง “อยากให้ความรัก”

บทเพลงนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา ให้ผู้อ่านเห็นว่าการมอบความรัก และความปรารถนาดีๆ ให้แก่ผู้อื่น นำไปสู่อุดมการณ์อันยิ่งใหญ่คือการให้และการเสียสละเพื่อมนุษยชาติ จึงกล่าวได้ว่าบทเพลงนี้แฝงนัยแห่งการเชิญชวนให้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันโดยมีจุดเริ่มจากความเมตตากรุณา ดังข้อความต่อไปนี้

อยากให้ความรัก เพื่อคนทั้งโลก
 อยากจะให้โชค เพื่อคนทั้งหล้า
 อยากให้รอย-ยิ้มลบคราบน้ำตา
 อยากให้ชีวา แด่คนทั้งปวง
 อยากให้คนทุกข์ พ้นทุกข์ล้าเคียด
 ความเคืองเคียด แค้นยากลำบากใหญ่หลวง
 ให้หมดทุกข์ สร้างสุขในใจทุกดวง
 อยากให้ปวง-คนทุกข์เป็นสุขสันต์

(อยากให้ความรัก : 202)

4.6 กลวิธีการนำเสนอโดยยกเรื่องเปรียบ

กลวิธีการยกเรื่องเปรียบ หมายถึง กลวิธีที่ผู้เขียนใช้เรื่องเล่าที่เป็นนิทาน ความเรียง เรื่องสั้น เมื่อผู้อ่านเข้าใจแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องเล่า ก็จะสรุปได้ว่าเรื่องเล่านั้นให้ข้อคิดทางจริยธรรมเรื่องใด

ในหนังสือสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุติภาษาเพื่อชีวิต มีบทวรรณกรรมคัดสรรที่ใช้กลวิธีนำเสนอจริยธรรมโดยยกเรื่องเปรียบ จำนวน 23 เรื่อง ได้แก่ เรื่องปลาช่อนครึ่งตัว ทำวอยชิง หลากลอง กวางและเอากอ กวางเป็นไข้ ตำนานบ่อเกลือ บูลิโล ในชาย สัตว์ที่น่าเบื่อที่สุด คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ ทำวเต้าน้อย แม้จะหวังจะเก่งกล้าจงฝนทั้งให้เป็นเข็ม เจ้าชายกับ นักดนตรีแห่งเมืองเบรเมน ลิงเจ้าปัญญา หอยทากผู้เฉียบแหลม กล้วยหาย กระดาษห่อน้ำใจเพื่อน ข้างใต้พันปลอม มนุษย์คอมพิวเตอร์ บันไดสู่สวรรค์ ประลองปัญญา หนี่งเจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์ และดวงสีดำใช้เขาของมัน ชุติดิน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

นิทานพื้นบ้าน “ปลาช่อนครึ่งตัว”

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวทีโดยยกนิทานพื้นบ้านเรื่องชายปลาช่อนครึ่งตัวที่ได้แสดงความกตัญญูทเวทีต่อตายายด้วยการออกจากคราบปลาช่อนมาช่วยเหลือตายายทำงานต่างๆ เพื่อแบ่งเบาภาระ เป็นอุทาหรณ์ให้ผู้อ่านเห็นว่า คนเราจะต้องตอบแทนพระคุณผู้ที่เราอาศัยอยู่ด้วย ดังข้อความต่อไปนี้

ตกลางคืนก็มีชายหนุ่มรูปงามออกจากคราบปลาช่อน มาตักน้ำ ผ่าฟัน และให้อาหารเปิดไต้ที่ตายายเลี้ยงไว้ จนตายายเก็บไข่ไปขายได้มากมาย ต่อมาชายปลาช่อนช่วยทำงานเสร็จแล้วก็ออกจากคราบปลาในตอนกลางวันไปเที่ยว

(ปลาช่อนครึ่งตัว : 40)

นิทานพื้นบ้าน “ท้าวหอยโข่ง”

วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวทีโดยการยกนิทานพื้นบ้านมาเป็นตัวอย่างให้เห็นว่า หอยโข่งรู้สึกสำนึกในบุญคุณของยาที่ตนอาศัยอยู่ด้วย จึงได้ตอบแทนบุญคุณด้วยสั่งให้มดปลวกสร้างบ้านให้ยาใหม่ให้ยา และเตรียมหาอาหาร ของใช้ไว้ให้ยา ดังข้อความต่อไปนี้

หอยโข่งก็ออกจากไห แล้วสั่งให้มดปลวกสร้างบ้านให้ยาใหม่ และเตรียมอาหารและของใช้ไว้ให้ยา เมื่อยากลับมาก็แปลกใจและคิดว่าพระอินทร์นมิตให้

(ท้าวหอยโข่ง : 60)

วรรณกรรมนาชาติ “หลากล่องกวางและเอากอ”

วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมโดยการยกเรื่องราวในวรรณกรรมนาชาติมาให้อ่านเห็นถึงความเมตตาที่พระเจ้าหลากล่องกวางมีต่อมนุษย์ โดยการช่วยเหลือให้มนุษย์ได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้ปราบสัตว์ร้ายที่ทำอันตรายผู้คน สอนให้มนุษย์รู้จักการเพาะปลูก ทำเครื่องมือเครื่องใช้ และสร้างบ้านเรือนอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่มชน และรู้จักปกครองตนเอง มนุษย์เองก็รู้สึกซาบซึ้งในบุญคุณของพระเจ้าหลากล่องกวาง จึงตอบแทนด้วยการสร้างบ้านใหม่ที่สวยงามให้บนที่ราบเนินเขา ดังข้อความต่อไปนี้

แต่ก่อนนั้นแผ่นดินเป็นป่าทึบเพาะปลูกพืชไม้ได้ สัตว์ร้ายทำอันตรายผู้คน พระเจ้าหลากล่องกวางได้เดินทางไปปราบทั่วดินแดน ในที่สุดก็ทำให้แผ่นดินเกิดสันติสุข

เมื่อหลากลองกวานกำจัดปีศาจร้ายแล้ว เห็นว่าผู้คนยากจนและมีชีวิตทุกข์ยากเสื้อผ้าของพวกเขาทำด้วยเปลือกไม้ ที่นอนทำจากใบไม้ อาหารได้จากเต่าและรากต้นไม้ หลากลองกวานจึงสอนให้ผู้คนปลูกข้าว รู้จักใช้ดินไผ่มาทำประโยชน์ รู้จักปั้นหม้อและทำเครื่องมือต่าง ๆ สอนให้ผู้คนรู้จักวิธีสร้างบ้านเรือนมีเสาสอง ๆ เพื่อป้องกันสัตว์ร้าย รวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มชนและรู้จักปกครองกันเอง

ผู้คนต่างซาบซึ้งในบุญคุณและแสดงความขอบคุณหลากลองกวาน พวกเขาสร้างบ้านใหม่ที่สวยงามให้หลังหนึ่งบนที่ราบเนินเขา หลากลองกวานไม่ประสงค์จะอาศัยอยู่ที่นั่นตลอดไป เพราะต้องการไปเยี่ยมพระมารดาที่อาณาจักรทะเล แต่ก่อนจากไปพระองค์ตรัสว่า หากมีทุกข์ร้อนให้เรียกหาพระองค์ พระองค์จะมาทันที

(หลากลองกวานและเอากอ : 170)

นิทานพื้นบ้าน “กวางเป็นไข้”

วรรณกรรมเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความยุติธรรม โดยยกเหตุการณ์ที่พระอินทร์สืบหาผู้ที่เป็นต้นเหตุทำให้เจ้าวายุเจ็บไข้ 3 ปีไม่หาย พระอินทร์ได้สืบหาสาเหตุของเรื่องนี้ โดยสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน จนทราบว่านกเค้าแมวเป็นต้นเหตุ จากนั้นพระอินทร์จึงสั่งให้สัตว์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ทุกตัวช่วยกันตัดสินลงโทษเจ้านกเค้าแมว เหตุการณ์นี้ให้ข้อคิดว่า ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินคดีต้องมีความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ไม่ด่วนตัดสินคดี และลงโทษใครโดยอำเภอใจ แต่ต้องสืบหาสาเหตุที่แท้จริงจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดก่อน ดังข้อความต่อไปนี้

พระอินทร์ก็สืบแบบนี้ไป จนกระทั่งเรื่องไปถึงเจ้านกเค้าแมว พระอินทร์จึงเรียกเจ้านกเค้าแมวมา สืบสวน เมื่อถูกฟ้องร้องเรื่องราวที่เป็นมา เจ้านกเค้าแมวไม่มีที่จะกล่าวหาได้ จึงยอมรับความผิด จากนั้น พระอินทร์ก็ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่เจ้ากวาง จนกระทั่งเจ้าวายุให้ช่วยกันตัดสินลงโทษเจ้านกเค้าแมว ว่าจะทำประการใดดี

(กวางเป็นไข้ : 81)

นิทานพื้นบ้าน “ตำนานบ่อเกลือ”

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรม โดยการยกเรื่องการประกอบพิธีกรรมเช่น ไหว้บ่อเกลือของชาวลัวะในจังหวัดน่านที่ยังคงมาปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันนี้ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีมาแต่ดั้งเดิมเป็นสิ่งสำคัญที่ควรสืบทอดต่อไป ดังข้อความต่อไปนี้

ปัจจุบันยังมีพิธีเช่น ไหว้บ่อเกลือเป็นประจำทุกปี โดยใช้หมู ไก่ หมา เป็นเครื่องเซ่น กระทงเซ่นไหว้จะวางไว้ 4 มุม ของบ่อเกลือ ใส่กล้วย อ้อย ข้าว และเนื้อ

คนเฒ่าคนแก่ชาวลัวะเชื่อกันว่าถ้าไม่มีการเซ่นไหว้ผีปอบ น้ำเกลือจะแห้งแต่ถ้าไหว้ดี น้ำจะล้นออกมาจนถึงขอบบ่อ รอบบ่อจะมีแต่เกล็ดเกลือ เหยียบแล้วดังสวบ ๆ

(ตำนานบ่อเกลือ : 144)

นิทานพื้นบ้าน “ปู่โลโก”

วรรณกรรมเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตา โดยการยกเรื่องความเมตตาที่ปู่โลโกสอนให้มนุษย์รู้จักการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์มาเป็นอุทาหรณ์สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างที่มนุษย์เรามีชีวิตอยู่ได้เพราะได้รับความเมตตาช่วยเหลือจากผู้อื่น ดังข้อความต่อไปนี้

ปู่โลโกเป็นบรรพบุรุษของมนุษย์ ทำทุกอย่างเพื่อมนุษย์

ปู่โลโกยังได้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากกระเพาะของนกตัวหนึ่งและใช้ใบไม้ผสมดินเหนียวปั้นเป็นรูปควาย แล้วสอนให้ชาวจ้วงทำนา แต่นั้นมาชาวจ้วงก็นิยมปลูกข้าว

ปู่โลโกยังสอนให้มนุษย์สานเครื่องจับปลา ทำแห อวน สอนให้รู้จักจับปลาสอนให้รู้จักทำเล้าเปิดเลี้ยงไก่ รู้จักสร้างบ้านเรือนบนพื้นที่ราบ

(ปู่โลโก : 135)

บทกวีร่วมสมัย “ในข่า”

วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวที โดยการยกเรื่องราวการพูดโต้ตอบกันระหว่างคนสวนและลูกสาว ลูกสาวคนสวนเกิดความสงสัยว่า ทำไมพ่อจึงแบ่งปลาที่ตัวเองหามาได้ให้กับเจ้าของสวนเป็นจำนวนมาก คนสวนได้อธิบายให้ลูกสาวฟังว่า ปลาที่หามาได้นั้น เป็นของเจ้าของสวนที่เราได้หาปลา บทกวีเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า คนเราต้องมีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้ที่เราได้พึ่งพา ดังข้อความต่อไปนี้

ลูกสาวคนสวนซึ่งกังขา	ถามพ่อว่าปลาเราหาได้
ด้วยขายของเราแล้วทำไม	ต้องให้เขาไปมากมายนัก
คนสวนตอบลูกว่าลูกจำ	ปูปลาในสวนที่เราได้
เป็นของเจ้าของเขาเขาผูกพัน	ลูกรักเราได้พึ่งใบบุญ

(ในข่า : 55)

เรื่องเล่าความรู้ “สัตว์ที่น่าเบื่อที่สุด”

วรรณกรรมเรื่องนี้มีกลวิธีนำเสนอจริยธรรมด้านความอดทนด้วยการยกเรื่องของหนอนตัวหนึ่งที่ถูกลสัตว์อื่น ๆ พุดจาเยาะเย้ยว่า เป็นสัตว์ที่น่าเกลียด แต่หนอนก็ไม่ได้รู้สึกเสียใจต่อคำพุดจาเยาะเย้ย

ของเพื่อนสัตว์ วรรณกรรมเรื่องนี้ ให้ข้อคิดว่า การอยู่ร่วมกันจะต้องใช้ความอดทน ไม่เก็บคำพูดของผู้อื่นมาเป็นอารมณ์และโกรธตอบ ดังเช่น เจ้าหนอนที่ยังยืมทักทายเพื่อนๆ โดยไม่ผูกใจเจ็บ ดังข้อความต่อไปนี้

แต่เจ้าหนอนตัวอ้วนอ้วนของเรา ก็ไม่เคยนึกน้อยใจวาสนาแต่อย่างใด ทุกๆ ครั้งที่มีมันเจอเพื่อนสัตว์อื่นๆ มันก็ยังยืมทักทาย รวากับว่ามันไม่รู้เอาเสียเลยว่า ไม่มีใครสักตัวที่ชอบหน้ามัน
(สัตว์ที่น่าเบื่อที่สุด : 6)

วรรณกรรมนานาชาติ “คำตอบอัศจรรย์ ๓ ประการ”

วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้กลวิธีนำเสนอโดยการยกเรื่องเปรียบเทียบ เพื่อชี้ให้เห็นถึงจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ และความอดทน โดยเห็นได้จากการที่พระเจ้าจักรพรรดิไปวโรกาสไปทั่วราชอาณาจักรเพื่อหาคนที่สามารถตอบคำถาม 3 ประการ แต่ก็ยังไม่มีใครสามารถตอบคำถามให้เป็นที่ถูกใจได้ เพราะคำตอบที่ได้นั้นแตกต่างกันไปหมด อย่างไรก็ตามพระองค์ก็ได้ล้มเลิกความตั้งใจที่จะหาคำตอบ โดยได้นำมาคิดทบทวนต่อไปว่า จะหาคำตอบได้อย่างไร จนในที่สุดได้ตัดสินใจไต่เนินเขาไปถามฤๅษี และช่วยฤๅษีขุดดินไปเรื่อยๆ จนคำ แม้ว่าจะไม่ได้คำตอบจากฤๅษีเลยก็ตาม ซึ่งชี้ให้เห็นว่า นอกจากความใฝ่รู้แล้ว พระเจ้าจักรพรรดิยังเป็นผู้ที่มีความอดทน ดังข้อความต่อไปนี้

พระเจ้าจักรพรรดิให้ไปวโรกาสไปทั่วอาณาจักรของพระองค์ว่า ใครก็ตามที่สามารถจะตอบคำถาม ๓ ข้อนี้ได้ จะได้รับรางวัลมหาศาล

พระเจ้าจักรพรรดิไม่พอใจคำตอบไหนเลยเพราะว่า มันแตกต่างกันไปหมด และก็เลยไม่มีใครได้รับรางวัล หลังคิดทบทวนอยู่หลายคืน พระเจ้าจักรพรรดิตัดสินใจที่จะไปหาฤๅษีคนหนึ่งที่อยู่บนเขา

หลังจากขุดไปได้ ๒ ร่อง พระเจ้าจักรพรรดิก็หยุดและหันมาถามปัญหาทั้ง ๓ ข้อ อีกครั้งหนึ่ง ฤๅษีก็ได้ตอบอีก แต่ได้ยืนขึ้นและชี้มือไปที่จอมและบอกว่า “หยุดพักได้แล้วละ ฉันทำต่อไปได้ ” แต่พระเจ้าจักรพรรดิก็ไม่ส่งจอมให้และขุดดินต่อไป ชั่วโมงหนึ่งผ่านไปแล้วก็สองชั่วโมง จนดวงอาทิตย์ลับไปหลังภูเขา

(คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ : 117)

วรรณกรรมเรื่องนี้ยังมีเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงจริยธรรมด้านความเมตตา กรุณา และความกตัญญู คือ เหตุการณ์ที่ชายบาดเจ็บคนหนึ่งวิ่งมาล้มหมดสติตรงหน้าพระเจ้าจักรพรรดิ พระองค์ได้ช่วยเหลือชายผู้นี้ให้พ้นจากอันตรายอย่างเต็มความสามารถ โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยใดๆ ต่อมาเมื่อชายผู้นี้ฟื้นคืนสติก็รู้สึกสำนึกในบุญคุณของพระองค์ ดังข้อความต่อไปนี้

พระจักรพรรดิได้ทรงทำความสะอาดแผลแล้วเอาฉลองพระองค์พันแผลให้ เพียงประเดี๋ยวเดียว เลื่อนนั้นก็ชักไปด้วยเลือดเพราะเลือดไหลไม่หยุด พระจักรพรรดิก็เลยเอาเลื่อนนั้นออก มาชักบิดให้แห้งแล้ว พันแผลอีกเป็นครั้งที่สอง และทำอยู่อย่างนั้นจนกระทั่งเลือดหยุดไหล

เมื่อคนเจ็บฟื้นได้สติก็ร้องขอน้ำ พระจักรพรรดิรีบวิ่งไปที่ลำธารตักน้ำใส่สะอาดมาให้เหยือกหนึ่ง

ข้าพระองค์รู้สึกละอายใจและสำนึกในพระคุณอย่างบอกไม่ถูก หากข้าพระองค์มีชีวิตอยู่ต่อไป ขอ อุทิศชีวิตช่วงที่เหลือนี้รับใช้ท่านตลอดไป และจะสั่งสอนลูกหลานให้ทำเช่นเดียวกันด้วย

(คำตอบอัศจรรย์ 3 ประการ : 117)

นิทานพื้นบ้าน “ท้าวเต๋าน้อย”

นิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตาด้วยการยกเรื่องที่เศรษฐี รู้สึกรักท้าวเต๋า เนื่องจากเห็นว่า ท้าวเต๋าเป็นคนขยัน ซึ่งนิทานเรื่องนี้ให้ข้อคิดว่า ความขยันย่อมเป็นที่ พึงพอใจของผู้อื่น ดังข้อความต่อไปนี้

ไม่มีใครยอมแต่งงานกับท้าวเต๋า นางหล้าบุตรคนสุดท้องสงสารท้าวเต๋าจึงยอมตกลง เมื่อแต่งงาน แล้วท้าวเต๋าได้ถอดคราบเต่าออกกลายเป็นชายหนุ่มรูปงาม เศรษฐีก็รักใคร่เพราะท้าวเต๋าขยัน

(ท้าวเต๋าน้อย : 59)

วรรณกรรมนานาชาติ “แม่หวังจะเก่งกล้า จงฝนทิ้งให้เป็นเข็ม”

วรรณกรรมเรื่องนี้ มีกลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความอดทน โดยการยกเรื่องเปรียบเทียบ ให้เห็นว่า การทำในสิ่งที่ยากลำบากด้วยความขยันอดทนอย่างต่อเนื่อง จนประสบผลสำเร็จนั้น เปรียบ เหมือนการใช้ด้ายเลื่อยไม้แทนเลื่อยจนขาด และเหมือนกับน้ำที่หยดลงหินทุกวัน นานๆ ไป หินก็ทะลุ เป็นรูได้ ดังข้อความต่อไปนี้

เรื่องทั้งหลายในโลกนี้ ล้วนแล้วแต่อาศัยจิตใจที่ยืนหยัดแน่วแน่เท่านั้น ใช้เชือกด้ายแทนเลื่อย ท่าน อาจจะรู้สึกวุ่นวายหวั่นไหว แต่ความจริงไม่ใช่เรื่องน่าขำเลยสักนิดเดียว ที่แท้นั้น ขอแต่ท่านเลื่อยไม่หยุด ไม้แม้ จะแข็งเท่าแข็งก็อาจจะถูกเลื่อยขาดไปสักวันหนึ่งจนได้

น้ำหยดหินทะลุ ท่านก็คงจะเคยเห็นมาแล้ว น้ำหยดตัง ๆ ลงบนแผ่นหินนานเข้า หินนั้นก็ยากที่จะ หลีกเลียงจากการทะลุทะลวงเป็นรูไปได้

(แม่หวังจะเก่งกล้า จงฝนทิ้งให้เป็นเข็ม : 133)

นิทานพื้นบ้าน “เจ้าชายกบ”

นิทานพื้นบ้านแนวอภินิหารเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความอดทนโดยการยกเรื่องที่ธิดาเจ้าเมืองเดินทางออกตามหาเจ้าชายกบผู้เป็นสามีด้วยความยากลำบากจนกระทั่งพบ และพากลับเมืองเป็นอุทาหรณ์ให้เห็นว่า การทำสิ่งใดด้วยความอดทน ย่อมประสบความสำเร็จในที่สุด ดังข้อความต่อไปนี้

ตอนกลางคืนพระธิดาเจ้าเมืองเห็นเจ้าชายรูปร่างงามออกมาจากร่างกบ นางจึงรีบเอาร่างกบไปเผา เจ้าชายกบเสียใจมากจึงหนีไป พระธิดาได้ออกติดตามหาเจ้าชายกบ นางต้องฟันฝ่าอุปสรรคนานาประการ ด้วยความยากลำบากกว่าจะได้พบเจ้าชายกบ และพากันกลับเมืองในที่สุด

(เจ้าชายกบ : 24)

นิทานนานาชาติ “นักดนตรีแห่งเมืองเบรเมน”

นิทานนานาชาติเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความสามัคคีโดยการยกเรื่องราวของสัตว์ 4 ตัว คือ ลา หมา ล่าเนื้อ แมว และไก่โต้ง ที่เดินทางผจญภัยไปด้วยกัน และได้ไปพบโจรในระหว่างทาง สัตว์ทั้ง 4 จึงหันหน้ามาปรึกษากัน และร่วมมือกันกำจัดโจรอย่างพร้อมเพรียง จนได้รับชัยชนะ นิทานเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า ความร่วมมือกันในหมู่คณะ จะทำให้การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งประสบความสำเร็จ ดังข้อความต่อไปนี้

สัตว์ทั้งสี่จึงหันหน้าเข้ามาปรึกษากันว่าจะหาทางไล่พวกโจรออกไปจากบ้านได้อย่างไร ในที่สุดก็คิดวิธีออก คือ ลาจะต้องยกขาทั้งสองขึ้นไปเกาะบนขอบหน้าต่าง แล้วหมาก็กระโดดขึ้นไปยืนบนหลังลา แมวกระโดดขึ้นไปบนหลังหมา แล้วไก่ก็บินขึ้นไปเกาะบนหัวแมว พอได้จังหวะก็จะให้สัญญาณกันแล้วทั้งสี่ก็ส่งเสียงร้องขึ้นพร้อม ๆ กัน ลาจะร้อง ฮี! ฮี! ฮี! หมาจะเห่า โโฮ่! โโฮ่! โโฮ่! แมวจะขู่ เมี้ยว! เมี้ยว! เมี้ยว! แล้วไก่จะขัน เอก อี! เอ็ก! เอ็ก! แล้วก็จะพุ่งตัวเข้าไปในช่องทางหน้าต่างทันที ฝ่ายโจรไม่ได้ระวังตัว เมื่อได้ยินเสียงแปลกประหลาดดังลั่นขึ้นเช่นนั้นก็ตกใจ คิดว่าถูกผีบุก ต่างกระโจนหนีเอาตัวรอดวิ่งอ้าวออกจากบ้านเข้าไปในป่ากันหมด

(นักดนตรีแห่งเมืองเบรเมน : 99)

นิทานสัตว์ “ลิงเจ้าปัญญา”

นิทานเรื่องนี้นำเสนอจริยธรรมด้านความสามัคคี โดยยกเรื่องของเต่า ช้าง และลิง ที่ได้ช่วยกันหาปลาในลำธารมาอย่างเก็บเอาไว้กินในยามขาดแคลน แต่ถูกยักษ์ขโมยปลาออกไปกิน สัตว์ทั้งสามจึงปรึกษากันเพื่อหาวิธีกำจัดยักษ์ จนสามารถปราบยักษ์ได้ในที่สุด นิทานเรื่องนี้ สอนให้รู้ว่า การร่วมกันคิด ทำให้หาวิธีแก้ไขปัญหาก็ได้ ดังข้อความต่อไปนี้

เมื่อสัตว์ทั้งสามกลับมา ได้ทราบเรื่องก็เป็นเดือดเป็นแค้นมาก จึงปรึกษากันหาวิธีที่จะปราบเจ้ายักษ์
ตนนี้

(ลิงเจ้าปัญญา : 112)

วรรณกรรมนานาชาติ “หอยทากผู้เจ็บแหลม”

วรรณกรรมเรื่องนี้ มีกลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความสามัคคีโดยการยกเรื่องของหอย
ทากที่มารวมตัวกันเป็นจำนวนมากเพื่อวิ่งแข่งขันกับม้า เพื่อชี้ให้เห็นว่า การร่วมมือกันหลายคน ย่อม
สามารถเอาชนะผู้ที่แข็งแกร่งกว่าได้ ดังข้อความต่อไปนี้

วันนั้นเอง หอยทากก็ไปเรียกหาญาติพี่น้องมาทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนมากรวมกันหนึ่งหมื่นตัว หอยทาก
สั่งให้ญาติพี่น้องของเขาซ่อนตัวตามทางให้แต่ละตัวห่างกันหนึ่งร้อยก้าว

(หอยทากผู้เจ็บแหลม : 154)

บทกวี “กล้วยหยาย”

บทกวีนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา โดยการยกเรื่องของคนขูดดิน
ขโมยกล้วย ไปให้ลูกกิน ดังนี้

ฉันรู้ความจริง	ลิงเปล่ากินกล้วย
เพื่อนบ้านหลายคน	เห็นคนลักกล้วย
เป็นคนขูดดิน	ไม่ชอบกินกล้วย
ลูกเล็กของเขา	กินข้าวบดกล้วย
เขาเป็นคนจน	จนไม่มีกล้วย
ลูกเล็กหิวนัก	เขาจึงลักกล้วย

(กล้วยหยาย : 22)

เรื่องราวที่ยกมานี้ แม้ไม่แสดงอารมณ์ใดๆ ในตอนท้ายเมื่อบอกความจริงว่าคนขูดดินเป็นคน
ขโมยกล้วย ก็กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเมตตาสงสารคนขูดดินที่ขโมยกล้วย เพราะทนเห็นลูกหิว
ไม่ได้

วรรณกรรมของเพื่อน “กระดาศห่อน้ำใจเพื่อน”

วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา โดยการยกเรื่องที่เพื่อนคนหนึ่งช่วยให้ผู้เล่าเรื่องพ้นจากความง่วงนอนด้วยการมอบลูกกวาดให้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความปลอดภัยของเพื่อนที่มีต่อเพื่อน ดังข้อความต่อไปนี้

เพื่อนมองฉันอย่างเข้าใจ จับมือแล้วกดของสิ่งหนึ่งลงในมือของฉัน เมื่อแบมือดูว่าคืออะไร ก็เห็นกระดาศสี่เหลี่ยมลักษณะกลม ๆ มันคือ “ห่อลูกกวาด” ฉันค่อย ๆ แกะกระดาศออก ระวังไม่ให้ครูเห็น หยิบลูกกวาดใส่ปากแล้วขยี้กระดาศห่อใส่ในโต๊ะ พอหนังจับฉันก็หยิบกระดาศออกมา มองอย่างไรค่าก่อนจะโยนทิ้ง

แต่พอมานึกอีกทีที่กระดาศห่อลูกกวาดแผ่นนั้นเป็นน้ำใจจากเพื่อนของเรา...

(กระดาศห่อน้ำใจเพื่อน : 101)

เรื่องเล่าร่วมสมัย “ช้างใส่ฟันปลอม”

เรื่องเล่าร่วมสมัยเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาต่อสัตว์ โดยยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับช้างเชือกหนึ่งที่มีอายุมากจนไม่สามารถเคี้ยวอาหารได้ เจ้าของแคมป์ช้างพยายามให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่แต่ก็ยังไม่ดีขึ้น ต่อมาสัตวแพทย์ได้ประดิษฐ์ฟันปลอมให้ช้างเชือกนี้ได้สำเร็จ จนช้างสามารถกลับมาเคี้ยวอาหารได้เหมือนเดิม เรื่องเล่าร่วมสมัยเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์มาก จึงพยายามหาทุกวิถีทางที่จะช่วยเหลือสัตว์ให้รอดชีวิต ดังข้อความต่อไปนี้

เจ้าของแคมป์ช้างได้ช่วยเหลือโดยใช้สายยางร้อยโซ่คล้องพุงร่างกายพร้อมทั้งนำอาหารมาสับบดให้กิน เมื่อเห็นว่าอาการไม่ดีขึ้น นายสมศักดิ์ จิตนิยม นายสัตวบาลผู้ดูแลช้าง จึงเกิดความคิดออกแบบฟันปลอมขึ้นมา เพื่อให้คุณยายเคี้ยวอาหารได้ เขาศึกษาวิธีทำฟันปลอมขึ้นมาเอง โดยใช้เหล็กสแตนเลสแข็งแรงที่มีความคงทนสูง เมื่อทำสำเร็จก็สวมใส่ให้ โดยทำโครงและสายยึดให้เกาะติดกับเหงือกช้าง ฟันปลอมชุดนี้ใช้แทนกรามที่หักและสามารถบดเคี้ยวอาหารได้เป็นอย่างดี

(ช้างใส่ฟันปลอม : 183)

วรรณกรรมของเพื่อน “มนุษย์คอมพิวเตอร์”

วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาและจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวที โดยการยกเรื่องเล่าจากจินตนาการของเด็กผู้ชายคนหนึ่งที่ได้จินตนาการไปว่าตนเองได้ให้ความช่วยเหลือมนุษย์ต่างดาว และมนุษย์ต่างดาวก็ได้ตอบแทนบุญคุณเขา โดยการมอบคอมพิวเตอร์ให้เป็นของขวัญ วรรณกรรมของเพื่อนเรื่องนี้ ให้อำนาจคิดว่า ควรเห็นใจและให้ความ

ช่วยเหลือแก่ผู้ที่กำลังเดือดร้อน นอกจากนี้ยังให้ข้อคิดว่า ควรจะตอบแทนบุญคุณแก่ผู้ที่ช่วยเหลือเรา ให้พ้นจากความเดือดร้อน ดังข้อความต่อไปนี้

ปูกไปบอกแม่ว่าขอแบ่งเอาน้ำมันไปให้โค้ชหน่อย พอไปถึง โค้ชได้น้ำมันมาดื่ม แล้วโค้ชก็ชมยานโดยมีปูกช่วยอีกแรง

โค้ชให้ของขวัญเป็นคอมพิวเตอร์ตอบแทนความใจดีของปูกแล้วก็กลับไป ปูกจึงใช้คอมพิวเตอร์พิมพ์ทำรายงานเรื่องนี้

(มนุษย์คอมพิวเตอร์ : 211)

นิทานร่วมสมัย “บันไดสู่สวรรค์”

นิทานเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอโดยการยกเรื่องของชายหนุ่มคนหนึ่งที่สามารถสร้างบันไดไปสู่สวรรค์ เขาสร้างบันไดสูงขึ้นไปเรื่อยๆ แม้ว่า จะสูงไม่ถึงสวรรค์สักที นิทานเรื่องนี้ ต้องการชี้ให้เห็นถึงความขยันหมั่นเพียรในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ดังข้อความต่อไปนี้

ชายหนุ่มมองขึ้นไปบนฟ้ากว้าง และพลันนึกในใจขึ้นว่า “ข้างบนนั้นต้องมีสวรรค์อยู่ แน่ ๆ” คิดพลันชายหนุ่มก็สร้างบันไดสูงโดยหวังว่า มันจะเป็นหนทางไปสู่สวรรค์ได้ แต่ถึงแม้ว่าจะสร้างขึ้นไปสูงมากเท่าใด ก็ยังไม่สูงพอที่จะขึ้นไปสู่สวรรค์ได้อยู่ดี

(บันไดสู่สวรรค์ : 205)

นิทานพื้นบ้าน “ประลองปัญญา”

นิทานเรื่องนี้มีกลวิธีการนำเสนอจรรยาบรรณด้านความอดทน โดยการยกเรื่องการคัดเลือกบุตรเขยของเจ้าเมืองเมืองหนึ่งโดยให้ผู้เข้าแข่งขันบังคับม้าให้ย่ำเท้าอยู่กับที่นานๆ การแข่งขันครั้งนี้ใช้เวลายาวนานมาก จนผู้เข้าแข่งขันส่วนใหญ่ไม่สามารถอดทนพอที่จะร่วมการแข่งขันไปได้ตลอด จนในที่สุดเจ้าเมืองสามารถคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติจะเป็นบุตรเขยได้ นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ผู้ที่มีความอดทนสูงย่อมเป็นผู้ชนะ ดังข้อความต่อไปนี้

มีชายหนุ่มจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่อาสาเข้าแข่งขัน ทุกคนพยายามชักม้าให้ย่ำเท้าอยู่กับที่เพื่อจะได้ถึงหลักชัยหลังสุด การแข่งขันย่ำม้ากินเวลาหลายวัน

การแข่งขันที่กินเวลานานดังกล่าว ทำให้ชายหนุ่มหลายคนเกิดความเบื่อหน่าย และออกจากการแข่งขันไป ในที่สุดชายหนุ่มเพียงสองคนเท่านั้นที่อดทนบังคับม้าอยู่

เจ้าเมืองเห็นเช่นนั้นก็พอใจว่าชายหนุ่มทั้งสองเป็นคนอดทน มีมานะ ไม่ย่อท้อง่าย ๆ ไม่ใช่อารมณ์เป็นใหญ่ ทั้งคู่ต่างสมควรได้เป็นบุตรเขย

นอกจากนี้แล้ว วรรณกรรมเรื่องนี้ยังได้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความใฝ่รู้ โดยการยกเรื่องที่เจ้าเมืองใช้กลอุบายให้คนสนิทปลอมตัวเป็นยาจกแกล้งเดินผ่านเข้าไปในสนามแข่งขันแล้วกล่าวกับบุตรเจ้าเมืองที่เหลือสองคนสุดท้ายว่า ให้คิดไตร่ตรองดูว่า จะทำอย่างไรจึงจะเอาชนะคู่แข่งได้ ซึ่งนิทานเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ความอดทนเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะเอาชนะคู่แข่งขั้นได้ แต่จะต้องใช้สติปัญญาไตร่ตรองด้วยว่า จะมีวิธีเอาชนะได้อย่างไร ดังข้อความต่อไปนี้

ท่านทั้งสองมาจากตระกูลสูง ท่านคงมีความสามารถในการบังคับม้าศึกได้อย่างดีเยี่ยม ท่านลองตรองดูสักหน่อยเถิดว่า ทำอย่างไรท่านจึงจะแสดงความสามารถของท่านให้เจ้าเมืองและชาวเมืองได้ประจักษ์ตา ทำอย่างไรม้าของท่านจึงจะถึงหลักชัยภายหลังม้าของคู่แข่งชั้น ขอท่านผู้มีปัญญาพิจารณาใคร่ครวญเรื่องที่ข้าพเจ้ากล่าวมาให้ดีเถิด

เมื่อยาจกจากไป ชายหนุ่มทั้งสองต่างครุ่นคิดตามคำแนะนำของยาจกนั้น ในที่สุดเขาก็ตัดใจว่า ควรทำอย่างไรม้าของตนจึงจะถึงหลักชัยที่สุด ชายหนุ่มทั้งสองชวนกันชักม้าไปที่จุดเริ่มต้นของการแข่งขันอีกครั้งหนึ่ง เขาสลับม้ากันขึ้น แล้วควบออกไปอย่างรวดเร็ว

(ประลองปัญญา : 76)

ตำนานนานาชาติ “หนี่ว่า เจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์”

ตำนานเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรม โดยยกเรื่องที่เจ้าแม่หนี่ว่ารู้สึกสงสารมนุษย์ และได้ช่วยชีวิตมนุษย์ให้พ้นจากภัยพิบัติ เพื่อชี้ให้เห็นว่า เจ้าแม่หนี่ว่ามีความเมตตากรุณาต่อมนุษย์ ดังข้อความต่อไปนี้

เจ้าแม่หนี่ว่ารู้สึกเศร้าเสียใจมาก จึงคว่ำก้นหินหลากสีมาอุดรูรั่วบนท้องฟ้า และหม่าม้งกรร่ายที่ทำให้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ขึ้น หลังจากนั้นมนุษย์จึงอยู่รอดมาได้

(หนี่ว่า เจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์ : 12)

วรรณกรรมของเพื่อนเรื่อง “ด้วงสีดำใช้เขาของม้นขุดดิน”

วรรณกรรมเรื่องนี้มีกลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความอดทน โดยผู้แต่งเปรียบเทียบพฤติกรรมของด้วงที่ใช้เขาของม้นขุดดินไปเรื่อย ๆ ด้วยความอดทนกับพฤติกรรมการทำงานบ้านของตนเองที่ขาดความอดทน ดังข้อความต่อไปนี้

วันหนึ่งในเดือนตุลาคม ผมเห็นด้วงสีดำตัวหนึ่ง กำลังใช้เขาของม้นขุดดิน มันผลักดันมันเข้าไปในดิน แล้วมันก็ควักเอาดินออกมา มันทำอย่างนี้เรื่อย ๆ จนตัวมันถูกดินกลบ

ผมคิดว่าดวงตัวนี้ช่างมีความพยายามมากกว่าผมนัก มันมีความมุ่งมั่นจริงๆ ซึ่งต่างจากผม เวลาที่ผมทำการบ้าน ผมก็จะทำไปนิดหนึ่งแล้วกลับมาทำอีก ผมว่าดวงมันเป็นครูของผม ผมจะพยายามทำงานให้ดีขึ้น

(ดวงสีดำใช้เขาของมันชุดดิน : 15)

4.7 กลวิธีการนำเสนอโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ

กลวิธีการใช้โวหารเปรียบเทียบ หมายถึง กลวิธีที่ผู้เขียนใช้โวหารภาพพจน์เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพและเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม

ในหนังสือสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต มีบทวรรณกรรมคัดสรรที่ใช้กลวิธีนำเสนอจริยธรรมโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องดอกไม้ให้คุณ รางวัลแด่...คนช่างฝัน เปิบข้าว เก็บตะวัน ความกรุณาปรานี และเลือกคบเพื่อนดี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทเพลงร่วมสมัย “ดอกไม้ให้คุณ”

บทเพลงนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตาต่อเพื่อน โดยการใช้โวหารเปรียบเทียบ โดยเปรียบเทียบการมอบความปรารถนาดีให้แก่ผู้อื่นเหมือนกับการมอบช่อดอกไม้ เปรียบเทียบความหวังที่มอบให้ผู้อื่นเหมือนกับดอกไม้ที่ผลิบานสดใสงามตา และขอให้ทุกคนก้าวเดินต่อไป ช่างหน้าเหมือนกับสายน้ำที่ไหลไปเรื่อยๆ โดยไม่หยุดนิ่ง ดังบทเพลงที่ว่า

ขอมอบ ดอกไม้ ในสวน นี้เพื่อมวล ประชา
จะอยู่ แห่งไหน จะใกล้ จะไกล จนสุดขอบฟ้า
ขอมอบความหวัง ดังดอกไม้ ผลิ สดใสงาม ตา
เป็นกำลังใจ ให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ เป็นสิ่งเสนอให้มา

ขอมอบ ดอกไม้ ในสวน ให้หอมอบอวล สู่ ขน
จงสบ สิ่ง หวัง ให้สม ตั้งใจ ให้คลาย หมอง หม่น
ก้าว ต่อไป ตราบชีวิต สุด ดุจ กระแส ชล
เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ
เป็นสิ่งเสนอ ให้ คุณ...

(ดอกไม้ให้คุณ : 109)

บทเพลงร่วมสมัย “รางวัลแต่.....คนช่างฝัน”

บทเพลงนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตา กรุณา โดยการใช้โวหารเปรียบเทียบ โดยเปรียบเทียบอุปสรรคในชีวิตเหมือนกับขวากหนาม เปรียบเทียบความช่วยเหลือเหมือนกับสะพานที่ให้ก้าวเดินไป และเปรียบเทียบการปลอบประโลมใจเหมือนกับสายน้ำเย็นที่สร้างความสดชื่น บทเพลงที่ว่า

บนทางเดินที่มีขวากหนาม	ถ้าเธอคร่ำครวญไปฉันคงแก้
ฉันยังพร้อมช่วยเธอเสมอ	เพียงตัวเธอ ไม่หนีไปเสียก่อน
จะปลอบดวงใจ ให้เธอหายรำรอน	จะเป็นสะพาน ให้เธอเดินไปแน่นอน
จะเป็นสายน้ำเย็น ดับกระหายยามโหยอ่อน	คอยอวยพร ให้เธอสมดังหวังได้ นิรันดร์

(รางวัลแต่.....คนช่างฝัน : 130)

บทกวี “เปิบข้าว”

วรรณกรรมเรื่องนี้ใช้กลวิธีนำเสนอจริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของข้าว โดยการใช้โวหารเปรียบเทียบความเหน็ดเหนื่อย และความยากลำบากในการทำนาที่กว่าจะได้ข้าวมานั้น ชาวนาต้องตรากตรำเหนื่อยยากเพียงใด เพื่อชี้ให้เห็นว่าข้าวที่เรากิน ได้มาจากความเหนื่อยยากของชาวนา ดังข้อความต่อไปนี้

เหงื่อหยดลึกก็หยาด	ทุกหยดหยาดล้วนยากเย็น
ปูดโปนก็เส้นเอ็น	จึงแปรรวมมาเป็นกิน
น้ำเหงื่อที่เรือแดง	และน้ำแรงที่หลังริน
สายเลือดทุกทั้งสิ้น	ที่สูดกำซาบฟัน

(เปิบข้าว : 129)

เพลงร่วมสมัย “เก็บตะวัน”

เพลงร่วมสมัยเพลงนี้ ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความอดทนโดยการใช้โวหารเปรียบเทียบว่า คนเราต้องยืนหยัดที่จะต่อสู้กับชีวิตอย่างมั่นคง เหมือนกับดวงตะวันที่ยังคงเคียงคู่ท้องฟ้าอยู่เสมอ เพราะว่าเรายังมีวันพรุ่งนี้ จะมามีวันสิ้นหวังกับอนาคตทำไม และดังบทเพลงที่ว่า

หากตะวันยังเคียงคู่ฟ้า (ซ้ำ)
 จะมามีวันสิ้นหวังทำไม (ซ้ำ)
 เมื่อยังมีพรุ่งนี้ให้เดินเริ่มใหม่

มันคงไวกังเช่นตะวัน
มันคงไวกังเช่นตะวัน
(เก็บตะวัน : 75)

บทกวี “ความกรุณาปราณี”

บทกวีนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาโดยการใช้โวหารเปรียบเทียบให้เห็นว่า ความกรุณาปราณีเปรียบเสมือนสายฝนที่ตกลงมาเองจากฟากฟ้า โดยไม่มีใครบังคับให้ตกลงดังข้อความต่อไปนี้

อันว่าความกรุณาปราณี	จะมีใครบังคับก็หาไม่
หลั่งมาเองเหมือนฝนอันชื่นใจ	จากฟากฟ้าสุราลัยสู่แดนดิน
	(ความกรุณาปราณี : 179)

บทร้อยกรอง “เลือกคบเพื่อนดี”

บทร้อยกรองนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมด้านการเลือกคบเพื่อน โดยโวหารเปรียบเทียบให้เห็นว่า คนเราเมื่อร่ำรวยมีแต่คนอยากจะคบด้วย แต่เมื่อยากจนตกต่ำก็ไม่มีใครเห็นความสำคัญมองว่าไร้ค่าเหมือนหมาหมู นอกจากนี้ยังได้เปรียบเทียบการคบเพื่อนที่ไม่ดีว่า เหมือนกับปลาร้าที่ห่อด้วยใบคาที่ทำให้ใบคามีกลิ่นเหม็นไปด้วย ซึ่งหมายถึงว่า เพื่อนไม่ดีจะพลอยทำให้เราเสื่อมเสียไปด้วยดังข้อความต่อไปนี้

ม มิตร		
<u>เมื่อมั่งมี</u>	มากมาย	มิตรหมายมอง
<u>เมื่อมัวหมอง</u>	มิตรมอง	เหมือนหมูหมา
<u>เมื่อไม่มี</u>	แม้นมิตร	มิมองมา
<u>เมื่อมอดม้วย</u>	หมูหมา	มิมามอง

พ พาล	
ปลาร้าพันห่อด้วย	ใบคา
<u>ใบกั้เหม็นคาวปลา</u>	<u>คละคลุ้ง</u>
<u>คือคนหมูไปหา</u>	<u>คบเพื่อน พาลนา</u>
<u>ได้แต่ร้ายร้ายฟุ้ง</u>	<u>เฟื่องให้เสียพงศ์</u>
	(เลือกคบเพื่อน : 91)

กลวิธีนำเสนอมีส่วนสำคัญที่ทำให้บทวรรณกรรมคัดสรรเรื่องหนึ่งๆ เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดแนวคิดทางจริยธรรมไปสู่ผู้อ่าน และเมื่อพิจารณาแล้ววรรณกรรมคัดสรรเกือบทุกเรื่องจะใช้กลวิธีการนำเสนอจริยธรรมที่โดดเด่นเพียงกลวิธีเดียว

นอกจากตำนานนานาชาติ “หนี่วเจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์” กับบทเพลงร่วมสมัย “ดอกไม้ให้คุณ” ที่มีกลวิธีนำเสนอจริยธรรมสองกลวิธี ตำนานนานาชาติ “หนี่วเจ้าแม่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์” นำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา โดยใช้กลวิธียกเรื่องเปรียบ และนำเสนอจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวที โดยใช้กลวิธีบรรยายความ ในวรรณกรรมเรื่องเดียวกันนี้ จึงมีการนำเสนอจริยธรรม 2 ข้อ แต่ละจริยธรรมใช้กลวิธีการนำเสนอที่ไม่ต่างกัน ส่วนบทเพลงร่วมสมัย “ดอกไม้ให้คุณ” นำเสนอจริยธรรมด้านความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ โดยใช้โวหารเปรียบเทียบเพื่อให้กำลังใจเพื่อน ร่วมกับใช้กลวิธีการเชิญชวนให้สู้ต่อไป ทำให้จริยธรรมข้อเดียวกันนี้มีน้ำหนักในการนำเสนอมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาบทวรรณกรรมคัดสรรจากหนังสือเรียน สารการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 89 เรื่อง โดยวิเคราะห์ 2 ด้าน คือ จริยธรรมที่ปรากฏในบทวรรณกรรมคัดสรร และกลวิธีนำเสนอจริยธรรม ผลการศึกษามีสรุปได้ดังนี้

ด้านจริยธรรมที่ปรากฏในบทวรรณกรรมคัดสรร ในการศึกษาครั้งนี้ เน้นการวิเคราะห์ จริยธรรม 13 ข้อ ที่ใช้ในหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2533) ของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษา พบว่า ในหนังสือเรียนเล่มนี้มีจริยธรรมที่ใช้ตามหนังสือกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย จำนวน 11 ข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ จริยธรรมด้านความเมตตา กรุณา ความกตัญญู กตเวทิตะ ความใฝ่รู้ ความอดทน ความขยัน ความเสียสละ ความสามัคคี ความเป็นผู้มีวินัย และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย ส่วนจริยธรรมที่ไม่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้เลย คือ จริยธรรมด้านความประหยัด และความซื่อสัตย์สุจริต

ความเมตตา กรุณา ได้แก่ ความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ และต่อสัตว์ ซึ่งได้แก่ ความเมตตา กรุณาของผู้ปกครองบ้านเมืองที่มีต่อประชาชน ความเมตตา กรุณาของเทพเจ้าที่มีต่อมนุษย์และสัตว์ ความเมตตา กรุณาของเพื่อนที่มีต่อเพื่อน และความเมตตา กรุณาต่อสัตว์

ความกตัญญู กตเวทิตะ ได้แก่ ความกตัญญู กตเวทิตะต่อบุคคล ความกตัญญู กตเวทิตะต่อธรรมชาติ และความกตัญญู กตเวทิตะต่อชาติบ้านเมือง และแผ่นดินเกิด ความกตัญญู กตเวทิตะต่อบุคคลนั้น ประกอบด้วยความกตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ ผู้ที่ให้การอุปการะเลี้ยงดู และผู้ปกครองบ้านเมือง

ความใฝ่รู้ ได้แก่ ความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างรอบด้าน และมุ่งมั่นค้นหาคำตอบในเรื่องที่อยากรู้ ส่งเสริมการเป็นผู้มีแนวคิดกว้าง และมีคุณลักษณะของการเป็นนักปราชญ์

ความอดทน ได้แก่ ความอดทนต่อเคราะห์กรรม ความผิดหวัง และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิต ความอดทนต่อการเรียนหนังสือ และการทำงานหนัก ความอดทนต่อคำพูดเยาะเย้ยถากถางของผู้อื่น ความอดทนต่อความยากลำบากและปัญหาอุปสรรคในชีวิต

ความขยัน ได้แก่ การขยันเรียน และขยันทำงาน เพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

ความเสียสละ ได้แก่ ความเสียสละตนเองเพื่อส่วนร่วมในการที่จะทำสิ่งดีๆ ให้แก่ผู้อื่น โดยในวรรณกรรมกล่าวถึงการเสียสละตนเองเพื่อมวลชน และเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก

ความสามัคคี ได้แก่ ความสามัคคีระหว่างเพื่อนในการร่วมกันคิด และทำงานด้วยกัน

ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อสืบทอดประเพณีที่มีมานาน

ความยุติธรรม ได้แก่ ความยุติธรรมในการตัดสินคดีความ และความเชื่อว่าความยุติธรรมย่อมชนะความไม่ยุติธรรม

ความรับผิดชอบ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง

ความมีระเบียบวินัย ได้แก่ การเคารพกฎกติกาที่กำหนดไว้ ความมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติตนของนักเรียน การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างสม่ำเสมอ และการควบคุมจิตใจตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยอยู่เสมอ

จากการศึกษาพบว่า มีจำนวนวรรณกรรมคัดสรรที่ปรากฏจริยธรรม 13 ข้อ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 จริยธรรม 13 ข้อ ที่ปรากฏในหนังสือเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หลักสูตร

ประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

จริยธรรมที่ปรากฏ	จำนวนวรรณกรรมคัดสรร
1. ความเมตตากรุณา	16
2. ความกตัญญูกตเวที	13
3. ความใฝ่รู้	10
4. ความอดทน	8
5. ความขยัน	7
6. ความเสียสละ	3
7. ความสามัคคี	3
8. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี	3
9. ความยุติธรรม	2
10. ความรับผิดชอบ	1
11. ความมีระเบียบวินัย	1

บทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนเล่มนี้ นอกจากจะมีการสอดแทรกจริยธรรม 11 ข้อ ตามหลักเกณฑ์ของหนังสือกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยแล้ว ยังพบว่าการสอดแทรกจริยธรรมอื่นด้วย ที่พบมากที่สุด คือ จริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากร จริยธรรมด้านความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง และจริยธรรมด้านการเลือกคบเพื่อน

การรู้จักคุณค่าของทรัพยากร ได้แก่ การรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ อากาศ ดิน น้ำ ต้นไม้ พืชพรรณ ธัญญาหาร และสัตว์ต่างๆ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และความสมดุลของสิ่งแวดล้อม

ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ ความกล้าหาญ และเชื่อมั่นในตนเองในการที่จะเอาชนะความกลัวที่มีอยู่ในจิตใจของตนเองให้ได้ และความกล้าหาญและเชื่อมั่นในการทำความดีโดยไม่เกรงกลัวอันตรายใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

การเลือกคบเพื่อน ได้แก่ การรู้จักเลือกคบคนเป็นเพื่อน รู้จักแยกแยะระหว่างคนที่เป็นมิตรแท้ และมิตรเทียม โดยสังเกตจากพฤติกรรมของบุคคล

จากการศึกษาพบว่า มีจำนวนวรรณกรรมคัดสรรที่ปรากฏจริยธรรมอื่นๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 จริยธรรมอื่นๆ

จริยธรรมอื่นๆ	จำนวนวรรณกรรมคัดสรร
1. การรู้จักคุณค่าของทรัพยากร	5
2. ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง	3
3. การเลือกคบเพื่อน	1

ด้านกลวิธีนำเสนอจริยธรรม พบว่า มีการนำเสนอใน 7 รูปแบบ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ กลวิธีนำเสนอโดยการยกเรื่องเปรียบเทียบ กลวิธีนำเสนอโดยการบรรยายความ กลวิธีนำเสนอเชิงสั่งสอน กลวิธีนำเสนอโดยการอธิบายความ กลวิธีนำเสนอโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ กลวิธีนำเสนอแบบเชิญชวน และกลวิธีนำเสนอทางอ้อม

กลวิธีนำเสนอโดยการยกเรื่องเปรียบเทียบ เป็นกลวิธีนำเสนอจริยธรรมที่พบมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการผูกเรื่องขึ้นมาในลักษณะของนิทาน ตำนาน เรื่องสั้น มีตัวละครในเรื่องแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ทั้งพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับผู้อ่านในเรื่องต่างๆ เช่น ความเมตตากรุณา ความกตัญญู ความใฝ่รู้ เป็นต้น

กลวิธีนำเสนอจริยธรรมโดยการบรรยายความ เพื่อกลวิธีการนำเสนอที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องราว เหตุการณ์ ความคิดเห็น และความรู้สึกต่างๆ ที่กล่าวถึงในบทวรรณกรรมให้ชัดเจน โดยบรรยายให้เห็นว่า เรื่องราวเป็นอย่างไร เกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น เหตุการณ์นั้นดำเนินไปอย่างไร รวมทั้งบอกความรู้สึกและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของคนหรือสัตว์ที่กล่าวถึงในบทวรรณกรรมว่า มีความรู้สึกอย่างไร และได้ปฏิบัติอย่างไรบ้าง เช่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเมตตา ทำงานด้วยความอดทนขยันหมั่นเพียร นอกจากนี้ยังมีการบรรยายลักษณะของสิ่งต่างๆ ว่า ดีและไม่ดีอย่างไร

กลวิธีนำเสนอจริยธรรมเชิงสั่งสอน เป็นการนำเสนอจริยธรรมในลักษณะของการให้คำแนะนำ ชี้แนะแก่ผู้อ่านว่า ควรปฏิบัติ หรือไม่ควรปฏิบัติตัวอย่างไร เพื่อให้เป็นคนดีของสังคม

กลวิธีนำเสนอจริยธรรมโดยการอธิบายความ เพื่อขยายประเด็นความคิดทางจริยธรรม ประเด็นใดประเด็นหนึ่งให้กระจ่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กลวิธีนำเสนอจริยธรรมโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ เป็นการใช้โวหารให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ เกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม และเข้าใจแนวคิดทางจริยธรรมที่สอดแทรกอยู่ในวรรณกรรม เรื่องนั้นได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

กลวิธีนำเสนอจริยธรรมแบบเชิญชวน เป็นกลวิธีที่ใช้ในการโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตาม และอยากทดลองปฏิบัติในสิ่งที่ผู้เขียนเชิญชวน เช่น เชิญชวนให้รู้สึกรักและอยากอุทิศตนเองเพื่อชาติบ้านเมือง และมนุษยชาติ

กลวิธีการนำเสนอทางอ้อม เป็นกลวิธีการนำเสนอที่ผู้อ่านต้องตีความหมายจากเรื่องราวที่ได้อ่าน จึงจะสามารถเข้าใจแนวคิดทางจริยธรรมที่แฝงอยู่ได้

จากการศึกษาพบว่า มีจำนวนวรรณกรรมคัดสรรที่ใช้กลวิธีนำเสนอต่างๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 กลวิธีนำเสนอจริยธรรมในบทวรรณกรรมคัดสรร

กลวิธีนำเสนอ	จำนวนวรรณกรรมคัดสรร
1. กลวิธีนำเสนอโดยยกเรื่องเปรียบเทียบ	23
2. กลวิธีนำเสนอโดยการบรรยายความ	15
3. กลวิธีนำเสนอเชิงสั่งสอน	8
4. กลวิธีนำเสนอโดยการอธิบายความ	7
5. กลวิธีการนำเสนอโดยใช้โวหารเปรียบเทียบ	6
6. กลวิธีการนำเสนอแบบเชิญชวน	5
7. กลวิธีนำเสนอทางอ้อม	4

5.2 อภิปรายผล

หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชุดภาษาเพื่อชีวิตเล่มนี้ประกอบด้วยบทวรรณกรรมคัดสรรจำนวนหลายเรื่อง วรรณกรรมแต่ละเรื่องมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต เพราะได้สอดแทรกจริยธรรมด้านต่างๆ ที่ควรปลูกฝังให้แก่เยาวชนไว้มากพอสมควร ครอบคลุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตหลายด้าน จริยธรรมที่พบมาก คือ ความเมตตา กรุณา ความกตัญญู กตเวทิตะ ความใฝ่รู้ ความอดทน และขยันนั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นจริยธรรมที่เหมาะสมในการปลูกฝังให้แก่เด็กนักเรียนในวัยประถมศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า บทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนเล่มนี้ยังไม่มีสอดแทรกจริยธรรมด้านความประหยัด และความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งผู้วิจัยมองว่า ความขยันเป็นจริยธรรมที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้แก่เยาวชนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากระบบเศรษฐกิจปัจจุบันกำลังถูกปลูกฝังด้วยกระแสทุนนิยม ซึ่งส่งเสริมให้คนบริโภคเกินความจำเป็น แต่สวนทางกับปริมาณทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมและมีปริมาณลดน้อยลงเรื่อยๆ จนกล่าวกันว่า โลกจะประสบปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติในอนาคต สำหรับจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตนั้น ผู้วิจัยก็มองว่าเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้แก่เยาวชนเช่นเดียวกัน เพราะในปัจจุบันนี้ประชาชนไทยเรากำลังมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง อันเนื่องมาจากการขาดความซื่อสัตย์สุจริตของนักการเมืองบางคน

นอกเหนือจากจริยธรรม 11 ข้อ ของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว บทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนเล่มนี้ยังสอดแทรกจริยธรรมด้านอื่นๆ ที่ต้องการปลูกฝังให้เยาวชนในวันนี้และในอนาคตมีลักษณะเป็นแบบนั้น ซึ่งได้แก่ จริยธรรมด้านความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง และจริยธรรมด้านการรู้จักคุณค่าของทรัพยากร ซึ่งถือได้ว่า มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะประเทศไทยและทั่วโลกกำลังประสบปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไปมาก หนังสือเรียนเล่มนี้ จึงต้องการปลูกฝังคนรุ่นใหม่ให้รู้จักคุณค่าของทรัพยากร และเคารพต่อธรรมชาติ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

กลวิธีนำเสนอจริยธรรมในบทวรรณกรรมคัดสรรมีหลายกลวิธี แต่ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอโดยการยกเรื่องเปรียบ โดยใช้เรื่องเล่าที่เป็นนิทาน ตำนาน ความเรียง เรื่องสั้น เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดทางจริยธรรมที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารให้ผู้อ่านทราบ การใช้กลวิธีนำเสนอแบบนี้มีความน่าสนใจมากกว่าการมุ่งสั่งสอนโดยตรง ผู้อ่านบทวรรณกรรมสามารถเรียนรู้ และเลียนแบบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมจากตัวละครได้ การใช้กลวิธีนำเสนอจริยธรรมในลักษณะนี้ จึงเหมาะสมกับผู้อ่านที่เป็นเด็กและเยาวชน เพราะจะได้รับทั้งแง่คิดและความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการติดตามเรื่องราวในบทวรรณกรรม

ยังมีบทวรรณกรรมคัดสรรบางเรื่องในหนังสือเล่มนี้ ที่ไม่มีการสอดแทรกจริยธรรมใดๆ เลย แต่เป็นวรรณกรรมที่ให้อรรถรสและแนวทางในการดำเนินชีวิต เช่น การอยู่ร่วมกันในสังคม การใช้

สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา การเอาตัวรอด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือแบบเรียนเล่มนี้ ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะการปลูกฝังจริยธรรมที่พึงประสงค์เท่านั้น แต่ยังต้องการให้ผู้อ่านรู้จักชีวิต และสัมผัสถึงความเป็นมนุษย์

5.3 ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทวรรณกรรมในหนังสือเรียนภาษาไทยในช่วงชั้นอื่นๆ ด้วย เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของครูภาษาไทยและนักเรียนต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก จันทร์จรัส. (2525). *ความรู้และจริยธรรมเพื่อชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เพชรสยามการพิมพ์.
- กมล ทองธรรมชาติ. (2525, มกราคม-มีนาคม). “คุณธรรมและจริยธรรมของพลเมืองไทย”
วารสารไทย. 2:5.
- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2521). *คู่มือจริยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2533). *การวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (จริยศึกษา)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2550). *โครงสร้างหลักของจริยธรรม*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.stou.ac.th>.
 วันที่สืบค้น 26 สิงหาคม 2550.
- การนำเสนอบทวรรณกรรม*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.nfe.go.th>
 วันที่สืบค้น 23 สิงหาคม 2550.
- กฤษฎา พุ่มเกิดและคณะ. (2542). *การศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมที่ปรากฏในหนังสือสำหรับเด็ก*.
 รายงานการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กิริติ บุญเจือ. (2534). *ชุดพื้นฐานปรัชญา จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช..
- จินตนา เกสรบัวขาว. (2528). *วิเคราะห์คุณธรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียนสำหรับวัยรุ่นอายุ 12-18 ปี ประเภทนวนิยายที่พิมพ์เป็นภาษาไทย*. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย).
 กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิราพร จิรบุญดิลก. (2531). *การวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ จากหนังสือสำหรับเด็กและการประกวด*. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จุฑาทิพย์ ชีระภาค. (2529). *วิเคราะห์จริยธรรมในหนังสืออ่านนอกเวลาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย*. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เฉลิม มากนวล. (2517). *การวิเคราะห์และเปรียบเทียบนิทานชาดกกับนิทานอีสป*. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). *จริยศาสตร์ศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นวลเพ็ญ ; และวีรยุทธ วิเชียรโชติ. (2518, กันยายน). จะสร้างสรรค์คุณธรรมในสังคมไทยกันอย่างไร, *มิตรครู*.17: 27-29.
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2550). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- บุษยมาส บุญจิตติ. (2549). *คำประพันธ์สำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นรางวัลคณะกรรมการการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ : ลักษณะทางจริยธรรม กลวิธีนำเสนอ และการประเมินค่า*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประจักษ์ ฉายแสง. (2527). *การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.thai-folksy.com>. วันที่สืบค้น 30 สิงหาคม 2550.
- ประกาศรี สีหอำไพ. (2540). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประเมิน เขียงเถียร. (2522). *วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อุดรธานี.
- พระมหาประหยัด ปัญญาโร (สุนนท์). (2542). *จริยธรรมที่ปรากฏในลำกลอน* วิทยานิพนธ์: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2521). *การสร้างเสริมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- พรสุข บุญสุภา ; และธรรณี เพชรคุปต์. (2518). *นวนิยายอังกฤษและนวนิยายอเมริกัน*. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม.
- ภิญโญ สาร. (2522.พฤษภาคม - มิถุนายน). ความหมายของจริยธรรม. การศึกษาแห่งชาติ. 15(16):225.
- ระพีพร นาสมหมาย. (2543). *วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของกรมวิชาการ*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย) มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รัชณี ศิริชัย. (2536). *จริยธรรมที่เด็กได้รับจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยและหนังสือการ์ตูน* ภูมิศึกษา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสมฤติสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (ภาษาไทย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่งฤดี ภูมศรี. (2542). *วิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ.2533 ในฐานะวรรณกรรมสำหรับเด็ก*. ปรินิพนธ์การศึกษา

- มหาบัณฑิต. (ภาษาไทย) มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- วิจิตรา สุภากร. (2523). *วิเคราะห์หนังสืออ่านสำหรับเด็กในด้านคุณธรรม เฉพาะที่พิมพ์เป็นภาษาไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2522*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิทย์ วิศทเวทย์ ; และเสถียรพงษ์ วรรณปก. (2530). *หนังสือเรียนสังคมศึกษารายวิชา ส.402*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วิภา กงกะนันท์. (2523). *วรรณคดีศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วีณา ต่างใจ. (2546). *วิเคราะห์บทร้อยกรองที่ได้รับรางวัล “การประชันกลอนสดประเภทประชาชน” ของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ. 2535 – 2544*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต กศ.ม. (ภาษาไทย) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อุดลำนนา.
- วิระพรรณ ไทรกุล. (2535). *การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของวิริยะ สิริสิงห ในช่วงปี พ.ศ.2515-2532*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมเกียรติ สุขรัตน์. (2533). *วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของบทร้อยกรองที่ดีพิมพ์ในนิตยสาร ช่วง พ.ศ. 2526 – 2530*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(ภาษาไทย) . พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. อุดลำนนา.
- สงบ ลักษณะ. (2524). *การศึกษาและพัฒนาจริยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สาโรช บัวศรี. (2522). *จริยธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2534). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2544). *วรรณกรรมปฏิสัมพันธ์ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2522). *ค่านิยมจริยธรรมที่ควรเสริมสร้าง*. ม.ป.พ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2533). *ลักษณะของจริยธรรม*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.stou.ac.th>. วันที่สืบค้น 25 สิงหาคม 2550
- สุวนีย์ มกราพันธ์. (2525). *แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวมณฑิพา เครือเตียว
วันเดือนปีเกิด	9 ตุลาคม 2508
สถานที่เกิด	อ.เมือง จ.ตรัง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	175/264 หมู่1 ต.เทพารักษ์ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูผู้สอน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอานวยวิทย์ ต.ตลาด อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนผู้ใหญ่วาสภาราชินี จ.ตรัง
พ.ศ. 2536	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2550	การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาไทย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ